

ต้องฟื้นฟูวัด ให้ชนบท
พัฒนา
สังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้
มั่นคง

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)

ต้องฟันฟู้ด ให้ชนบทพัฒนา สังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้
มั่นคง

© พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)

ISBN

พิมพ์ครั้งแรก   ตุลาคม ๒๕๔๖   จำนวน   เล่ม

- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

พิมพ์ที่

สารบัญ

ต้องฟื้นฟูวัด ให้ชนบทพัฒนา

- สังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง..... ๑
- เปิดประเด็น ๑
- งานพระพุทธศาสนาทั้งหมด เป็นองค์รวมเพื่อจุดหมายหนึ่งเดียว .. ๓
  - จัดการปกครองขึ้นมา เพื่อให้การศึกษาได้ผล ๓
  - ญาติโยมทำบุญ ต้องให้สมตามพุทธพจน์ว่า “ศึกษาบุญ” ๔
  - หน้าที่ของผู้ทำงานทางสังคม ต้องนำคนเข้ามาหาพรรค ๖
- งานที่ต้องเพ่งและเร่ง คือฟื้นฟูชนบทที่เป็นส่วนใหญ่ของประเทศไทย.. ๘
  - ไม่ให้ความเสื่อมแบบเมืองไหลเข้าชนบท แต่ให้ชนบทเป็นสติแก่เมือง. ๘
  - ฟื้นฟูบทบาทที่แท้ของวัดขึ้นมา
  - ให้ประสานบ้านกับโรงเรียน พาชุมชนก้าวไปด้วยกัน..... ๑๑
  - สมัยก่อน เณรมาก หลวงตาไม่ค่อยมี สมัยนี้ เณรหมด มีแต่หลวงตา ๑๔
- ถ้าบอกว่าไทยเป็นเมืองพุทธ ก็ต้องเลิกเป็นทาสของความไม่รู้ ๑๗
  - หลังก่ายๆ ก็ไม่ประสีประสา
  - พัฒนาคนให้มีสติที่พึงได้ ไม่ใช่มีวราผลดลบันดาล ๑๗
  - อยู่ร่วมกันโดยมีเมตตา แต่ต้องแก้ปัญหาโดยใช้ปัญญา ๑๙
- รู้ตรงปัญหา พัฒนาตรงจุด ๒๑

จุดเน้นแห่งภารกิจ ที่จะต้องปฏิบัติ.....	๒๑
ของดีที่มีสืบมา ทำท่าจะกลายเป็นของเสีย	
ต้องรีบจัดการใช้ให้เป็นประโยชน์	๒๙
ส่งเสริมและประสานบทบาทของพุทธบริษัททุกฝ่าย	
พระ-โยม หญิง-ชาย ส่วนกลาง-ท้องถิ่น ราชการ-ประชาชน ..	๓๗
ทำพุทธคติแห่งโลกานุกัมปตาให้เป็นจริง	
โดยให้พระทำงานตามบทบาทที่แท้.....	๔๒
พูดและทำเชิงสร้างสรรค์	
รู้จักสื่อสารและสลายปัญหา.....	๔๖
ศิลปวัฒนธรรมสืบจากพระศาสนา	
แล้วมาสื่อคุณค่าของพระศาสนา.....	๕๓
จะพบพระพุทธรศาสนา เมื่อศรัทธามาบรรจบกับปัญญา	
และปัญหาที่หมักหมมมากก็จะหายไป	๕๘
ความหมายที่แท้ของนารายณ์อวตาร ก็ยังไม่รู้	
จะได้บทเรียนอะไรที่จะมารักษาพระพุทธรศาสนา	๖๓
คนกับระบบ คนที่เข้าถึงระบบ	
คนประสานกันภายในระบบ	๖๘
เรื่องพุทธมณฑลจะจัดการอย่างไร ต้องใช้ปัญญาว่าให้ชัด	
แต่ไม่ใช่เป็นที่มาของความใจกว้างบนฐานแห่งโมหะ	๗๓
เอากำลังปัญญา อาศัยความสามัคคี มาบริหารกุศลเจตนา	
สู่ความสัมฤทธิ์แห่งประโยชน์สุขเพื่อปวงประชา.....	๘๐

ต้องฟันฟิวต์ ให้ชนบทพัฒนา สังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง*

เปิดประเด็น

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: ในโอกาสนี้กระผม พล.ต.ท.อุดม เจริญ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และคณะ ซึ่งได้เดินทางมา ณ โอกาสนี้ เพื่อจะกราบนมัสการ ในการที่ได้มีมติคณะรัฐ-มนตรี ซึ่งได้อนุมัติให้กระผมไปดำรงตำแหน่ง เป็นผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในวันที่ ๑ ตุลาคมนี้

กระผมมีความรู้สึกเป็นสิริมงคลยิ่ง แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็รู้ว่าตัวเองมีความรู้ น้อย ปัญญา น้อย จึงใคร่มากราบขอ ความเมตตาจะได้ช่วยกรุณาแนะนำสั่งสอน ในโอกาสที่ กระผมจะไปดำรงตำแหน่งนี้ว่า จะมีแนวทางประการใด ที่ จะทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง ในหน้าที่ของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แค่นี้ เพียงใด

* ธรรมกถา ของ พระธรรมปิฎก ที่วัดญาณเวศกวัน ต.บางกระทึก อ.สามพราน จ. นครปฐม เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๖ เวลา ๑๘.๔๕ น.

กระผมใคร่ขอกราบอวยกขอคำแนะนำ ขอความเมตตา
ได้ช่วยโปรดกรุณาแนะนำกระผมในประเด็นดังกล่าว สุดแต่
จะเห็นเป็นการสมควร

พระธรรมปิฎก: ขอนุโมทนาท่าน พล.ต.ท.อุดม เจริญ พร้อมทั้ง
คณะ ที่ได้มารับงานพระศาสนาที่สำคัญ

ที่จริงนั้น ตัวท่านนายพลเองก็มีประสบการณ์มามาก ในเรื่อง
ของงานพระศาสนา โดยเฉพาะเจาะจงในเรื่องของการศึกษา-ปฏิบัติ เห็น
ได้ชัดเจนที่ท่านเป็นผู้บัญชาการศึกษา ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ท่านมีความเอาใจใส่ให้ตำรวจได้รับการศึกษาอบรมในเรื่องธรรมะ
อย่างมากมาย อันนี้ก็เป็นประสบการณ์สำคัญ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการ
ทำงาน

ทั้งนี้ โดยส่วนตัวท่านเอง เป็นผู้ที่สนใจในเรื่องการปฏิบัติอยู่
แล้ว ก็เพราะท่านเองสนใจโดยส่วนตัวนั้นแหละ จึงนำมาสู่การเห็น
คุณค่าและประโยชน์ แล้วก็อยากจะให้ประโยชน์นั้นเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น ซึ่ง
หมายถึงชีวิตของผู้ที่เกี่ยวข้องในความรับผิดชอบตอนนั้น ก็คือตำรวจ
ทั้งหลาย และกว้างออกไปคือสังคมประเทศชาติ จึงได้ชวนชวายเป็น
เรื่องการจัดการศึกษาอบรมอย่างที่ว่า

ประสบการณ์นั้นเป็นเรื่องสำคัญทีเดียว จะมาเป็นทุนก็ได้
เป็นฐานก็ได้ ในการทำงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ต่อไป เพราะว่า ในงานพระศาสนานั้น โดยเนื้อหาสาระแล้ว
การศึกษาหรือการศึกษาปฏิบัตินี้ เป็นเนื้อแท้ และงานที่ท่านทำก็ตรง
ทีเดียว

งานพระพุทธศาสนาทั้งหมด เป็นองค์รวมเพื่อ จุดหมายหนึ่งเดียว

- จัดการปกครองขึ้นมา เพื่อให้การศึกษาได้ผล

การที่เราจัดอะไรต่างๆ ขึ้นมา เป็นกิจกรรม ตลอดจนแม้แต่เรื่องวัตถุมากมาย ความจริงสาระสำคัญก็รวมเป็นอันเดียวกัน เข้าหลักว่างานพระศาสนาทั้งหมดนี้ จะต้องมองให้เห็นระบบสัมพันธ์ว่าที่แท้นั้นเป็นเรื่องเดียว

ถ้าเรามองดูวัด จะมองที่พระก่อนก็ได้ พระเป็นตัวบุคคลที่อยู่ในวัด บางที่เรียกว่า *ศาสนบุคคล* ที่เป็นแกนของพุทธบริษัท พระที่อยู่ในวัด ถ้าว่าโดยสภาวะที่แท้แล้วมี ๒ คือ *ผู้สอน* กับ *ผู้เรียน* บางท่านอาจจะบอกว่า มี *ผู้ปกครอง* เช่น *เจ้าอาวาส* แต่ที่จริง *ผู้ปกครอง* เป็นเพียงผู้มาช่วยจัดสรรดูแลหรือจัดการเพื่อให้การศึกษาดำเนินไปได้ดีเท่านั้นเอง

ในทางพระศาสนานั้น พระพุทธเจ้าทรงตั้ง *สังฆะ* ขึ้นมา ก็เพื่อเป็นชุมชนที่คนจะได้มาพัฒนาตนด้วย *ไตรสิกขา* จึงมาอยู่กันในวัด การตั้งวัดขึ้นนั้น ก็เพื่อจัดให้มีสภาพแวดล้อม บรรยากาศ ระบบความสัมพันธ์ ที่เอื้อต่อการที่แต่ละท่านแต่ละบุคคล จะได้พัฒนาตนขึ้นมาด้วยการศึกษา ที่เรียกว่า *ไตรสิกขา* เท่านั้นเอง

เมื่อศึกษาไปโดยถูกต้องตามหลักไตรสิกขา ก็เป็นการปฏิบัติที่ทำให้ก้าวไปจนได้เป็น *พระอริยบุคคล* คือเป็น *พระเสขะ* จนกระทั่งเป็น *พระอรหันต์* ก็จึงเป็น *อเสขะ* จบการศึกษา ถ้ายังไม่ได้เป็น *พระอรหันต์* ก็ถือว่ายังต้องศึกษาทั้งนั้น ถึงจะเป็นพระอายุ ๑๐๐ ปี มีพรรษา ๘๐

หรือแม้มากกว่านั้น ก็ต้องศึกษา ชีวิตพระเป็นชีวิตของการศึกษาอย่างเดียว ต้องฝึกฝนพัฒนาตนเรื่อยไป

การที่มีกรมปกครอง เริ่มตั้งต้นแต่บวชเข้ามา พระอุปัชฌาย์ก็คือ ผู้ที่มาทำหน้าที่ให้การศึกษาอย่างใกล้ชิด การปกครองก็คือการมาจัดเอื้ออำนวย ตะล่อมให้ผู้เรียนผู้ศึกษานั้น มุ่งแนวไปในการศึกษา เราเรียกว่าสภาพเอื้อต่อการที่จะศึกษาเท่านั้นเอง

ที่นี่เมื่อมีกิจกรรมการศึกษา ก็มีผู้สอนและผู้เรียน ทั้งที่ตัวผู้สอนเองก็เป็นผู้เรียนด้วย จนกว่าจะเป็นพระอรหันต์จึงจะจบ โดยมีพระบรมครูพุทธเจ้าเป็นศูนย์กลาง

เมื่อสอนเมื่อเรียนกันไป ก็เกิดความจำเป็นต้องมีที่อยู่อาศัย กุฎิก็เกิดขึ้น เป็นที่อยู่ของผู้เรียน และผู้สอน

- ญาติโยมทำบุญ ต้องให้สมตามพุทธพจน์ว่า “ศึกษาบุญ”

อีกด้านหนึ่ง ที่มีชาวบ้านญาติโยมมา จุดหมายที่แท้ก็เพื่อรับฟังคำสอน การทำบุญและกิจกรรมต่างๆ ก็เป็นเรื่องของการที่จะพัฒนาคน โดยจัดเป็นรูปแบบ และวิธีการต่างๆ ที่ขยายออกไปมากมาย แต่เพื่อสาระเดียวกันก็คือ เพื่อพัฒนาคนให้เจริญขึ้นในการศึกษา ซึ่งในขั้นนี้อาจจะแยกให้ง่ายหน่อยเป็น ทาน ศีล ภาวนา ก็ได้ ซึ่งท่านเรียกว่า เป็นการศึกษาบุญ

ตามคาถาที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ปุณฺณเมว โส สิฏฺเษยฺเย แปลว่าพึงศึกษาบุญ (ทั้งสามอย่าง) นั้นแหละ (ช.อิตติ. ๒๕/๒๓๘/๒๗๐) หมายความว่า ฝึกฝนให้คุณความดีหรือคุณสมบัติที่ดีเจริญงอกงามขึ้นในคน

ถ้าจะประกอบขึ้นเป็นศัพท์ก็เรียกว่า **บุญศึกษา** แต่ภาษาพระเป็นพุทธพจน์ว่า **ปุญฺญเมว โส ติกุเขยฺย** แสดงว่า**บุญ** เป็นเรื่องของ**การศึกษา** คือการพัฒนาคุณสมบัติที่ดีขึ้นในคน การจัดกิจกรรมทุกอย่าง เป็นเรื่องของการที่จะมาช่วยให้คนนั้นได้ศึกษายิ่งขึ้นๆ ไป เราจะใช้คำว่า**พัฒนาคน ปีกคน อบรมคน** อะไรก็แล้วแต่ ก็เรื่องเดียวกัน

ต่อมา เมื่อคนมากขึ้นมาก จะพึงธรรมก็ไม่มีสถานที่เหมาะสมเพียงพอ จึงต้องสร้างอาคารขึ้นมาเป็นศาลา การสร้างอาคารอะไรต่างๆ เหล่านั้น ซึ่งเดี๋ยวนี้เป็นงานที่เรียกว่า **สาธารณูปการ** ก็เป็นเรื่องที่มีขึ้นเพื่อจัดสรรใช้อำนวยให้เกิดความสะดวกสำหรับกิจกรรมการศึกษา

ญาติโยมมาทำบุญทำกุศล ก็เพื่อจะให้กำลังแก่พระสงฆ์ที่จะได้เล่าเรียนศึกษาให้เจริญขึ้นในศีล สมาธิ ปัญญา ส่วนฝ่ายญาติโยมเองมาก็เพื่อพัฒนาตัวให้เจริญขึ้นใน ทาน ศีล ภาวนา ทั้ง**จิตตภาวนา** และ**ปัญญาภาวนา**

ถ้าเรามองเรื่องราวและกิจการงานทุกอย่าง ไม่ว่าจะอะไรก็ตาม ใน**วัด** ตลอด**จนบุคคล** และ**วัตถุสิ่งของ**ทั้งหลาย ให้เห็นให้ถึงจุดหมายที่แท้แล้ว ทุกอย่างจะเป็นเรื่องเดียวกันหมด ถ้าเรามองไม่เห็นจุดหมายนี้ ทุกอย่างก็จะกระจัดกระจาย เป็นต่างขึ้นต่างอัน เป็นคนละอย่างไป

งานพระศาสนาทุกอย่างนั้นก็ต้องจับให้ได้ว่า ความหมายและความมุ่งหมายที่เป็น **ตัวแท้ของมันอยู่ที่ไหน** แล้วมันมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างไร ถ้ามองอย่างนี้ ก็จะเป็นสิ่งที่ปัจจุบันเขาชอบเรียกว่า**องค์กรวม** หรือเป็น**บูรณาการ** ว่ามันเป็นเรื่องเดียวกันทั้งนั้น

ถ้ามองเป็นเรื่องเดียวไม่ได้ก็ยุ่งแน่ งานและกิจกรรมตลอดจน**วัตถุสิ่งของ**จะกระจัดกระจายไปหมด เช่นว่า นั่นเป็นเรื่องก่อสร้าง ก็ไม่รู้จะก่อสร้างไปทำไม แล้วก็เขวไปว่าต้องก่อสร้างให้ใหญ่โต เพื่อโนนเพื่อนี้ เพื่อความงาม แม้แต่เพื่อศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องดีแล้ว ก็ยัง

ไม่ถูกจุด เดียวก็เลยมาลงที่ตัวตน กลายเป็นเพื่อความยิ่งใหญ่
ชื่อเสียง ฯลฯ เลยเถลไกลไป

ฉะนั้นจะต้องให้มาเจอตรงนี้ได้ คือให้มาบรรจบเป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกัน ที่หลักการและความมุ่งหมาย และให้เห็นว่ามันกระจาย
ออกไปได้อย่างไร

ถ้ามองเห็นระบบความสัมพันธ์ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้
การคิดในเรื่องงานก็จะชัดว่า เราทำอะไร คืออะไร เพื่ออะไร แล้วอันนี้ไป
โยงกับอันอื่นอย่างไร เรียกว่า ต้องมองทุกอย่างในวัด และในพระ
ศาสนา ให้สัมพันธ์กันหมดเป็นอันหนึ่งอันเดียว

นั่นคือ เพื่อจุดหมายที่จะทำอย่างไรให้คนเจริญขึ้นไปเป็น
อริยสาวก เป็นอริยชน เป็นอริยบุคคล เป็นพระโสดาบัน สกิทาคามี
ฯลฯ เป็นเสขะ - อเสขะ เรื่องทั้งหมดก็มีอยู่เท่านี้

ลองขยายความหมายกันดู ที่พระสอนชาวบ้าน การสอนนั้น
เราเรียกว่าการเผยแผ่ แต่การสอนที่เป็นการเผยแผ่นั้นก็คือการศึกษานั้น
แหละ สอนชาวบ้านก็คือให้การศึกษาแก่ประชาชนในวงกว้างออกไป
ความจริงการเผยแผ่ก็เป็นเรื่องการศึกษาทั้งนั้น

งานที่ท่านนายพลทำมานั้นตรงจุดทีเดียว คือท่านทำเรื่อง
การศึกษา แต่ที่นี่ทำอย่างไรจะให้การศึกษาครบทั้งระบบ คือให้ได้ทั้ง
ศีล สมาธิ และปัญญา

- หน้าที่ของผู้ทำงานทางสังคม ต้องนำคนเข้ามาหา

มรรค

แล้วนอกจากนั้นยังมีองค์ประกอบพื้นฐาน ที่จะนำเข้าสู่
ไตรสิกขา หรือนำเข้าสู่มรรค ซึ่งเป็นองค์ธรรมที่เรียกว่าเป็นบุพณิมิตของ
มรรค ตรงนี้บางที่เรามองข้าม แล้วก็นึกว่าพระพุทธรูปศาสนาสอนให้เดิน

ไปในมรรค แต่ที่จริงตอนแรกคนทั้งหลายนั้นเขายังอยู่นอกมรรค แล้วก่อนที่จะเดินไปในมรรค เขาจะมาเข้ามรรคได้อย่างไร ตอนนี่เราต้องเอาใจใส่ให้มาก

พระพุทธรูปเจ้าทรงเน้นเรื่อง**บุพนิมิตของมรรค** และเรื่อง**ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ** ให้รู้ว่าสัมมาทิฐิที่เป็นองค์แรกของมรรคจะเกิดขึ้นได้อย่างไร มันมิใช่เกิดขึ้นเฉยๆ ตรงนี้แหละเป็นจุดสำคัญ

หน้าที่ของผู้ดำเนินงานสำหรับสังคมส่วนใหญ่ เป็นหน้าที่ในการชักจูงหรือนำคนมาเข้าสู่**มรรค** เพราะคนทั่วไปอาจจะยังไม่ได้เข้ามาที่มรรค หรือถ้าเขายังอยู่ในขั้นต้น เราก็ต้องให้กำลังเกื้อหนุนเขา เพราะฉะนั้นตัวธรรมที่จะนำเข้าสู่**มรรค**จึงสำคัญอย่างยิ่ง

แทนที่จะมัวมองแต่**มรรค** ต้องมองให้ถึงตัวที่จะนำเข้าสู่**มรรค** ที่พระพุทธรูปเจ้าทรงเรียกว่า **บุพนิมิตแห่งมรรค** คือ ธรรมะข้อที่ว่าเมื่อมันเกิดขึ้นแล้ว ก็แน่ใจได้เลยว่าบุคคลนั้นจะเข้าไปสู่**มรรค** หรือ**มรรค**จะเกิดขึ้นแก่เขา เหมือนอย่างที่พระพุทธรูปองค์ตรัสว่า

เปรียบเหมือนว่า ก่อนที่พระอาทิตย์จะอุทัย มีแสงอรุณขึ้นมาก่อน หรือปรากฏให้เห็นก่อน ฉันทิ เมื่อมรรคจะเกิดขึ้นแก่บุคคลหรือแก่ภิกษุ ก็มีธรรม เช่นกัลยาณมิตตตา คือความมีกัลยาณมิตร ปรากฏเกิดขึ้นมาก่อน ฉันทิ

ธรรมะประเภทนี้ เราจะต้องเอาใจใส่กันให้มาก เพราะเมื่อคนยังอยู่ห่างไกล เขาไม่รู้จัก**มรรค** ยังไม่เจอ**มรรค** ยังไม่เข้ามาหา**มรรค** เลย เขาจะเดินไปใน**มรรค**ได้อย่างไร เหมือนคนเขายังไม่รู้ว่าจะทางอยู่ที่ไหน เริ่มต้นที่ไหน จะให้เขาเดินทางไปได้ได้อย่างไร เพราะฉะนั้น เราจึงต้องพาเขาเข้ามาที่**มรรค**ก่อน

แล้วทั้งหมดนี้เราจะต้องมองว่า ทุกอย่างที่มีอยู่ใน
พระพุทธศาสนา เป็นส่วนเกื้อหนุน เกื้อกูล เพื่อให้คนเข้าสู่มรรคและ
เดินไปในมรรค

ถ้าเราทำงานเป็นระบบ เรียกเต็มว่าเป็นระบบความสัมพันธ์
ทุกอย่างจะเป็นไปด้วยดี นี่เป็นแง่คิดประการหนึ่งคือ การมองให้เห็น
ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อมองเห็นจุดรวมของงานพระศาสนา ก็
เห็นตัวพระพุทธศาสนาทั้งหมด แล้วการทำงานก็จะชัด

ที่จริงการพบกันนี้อาตมภาพคิดว่า ควรจะเป็นการคุยกัน
มากกว่า

งานที่ต้องฟังและเร่ง คือ ฟื้นฟูชนบทที่เป็นส่วนใหญ่ของประเทศไทย

- ไม่ให้ความเสื่อมแบบเมืองไหลเข้าชนบท
แต่ให้ชนบทเป็นสติแก่เมือง

อยากพูดถึงเรื่องเฉพาะกาลเทศะ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับ
ประเทศไทย

เมื่อสักครู่นี้เป็นการพูดถึงหลักการของพระพุทธศาสนา ที่
เป็นเรื่องยืนตัวตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนบัดนี้ แต่เมื่อพูดถึงเรื่องของ
ประเทศไทย ก็เป็นเรื่องของกาลเทศะโดยเฉพาะ ซึ่งต้องเน้นเป็นจุดๆ
ว่า **เวลานี้เรามีปัญหาอะไร ปัญหาเด่นอยู่ตรงไหน และเราจะต้องทำอะไร**

ประเทศไทยนี้ เมื่อโยงกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ สังคม
ของเรา ก็เป็นสังคมที่ประกอบด้วยชุมชนย่อยๆ มากมาย และชุมชน
เหล่านั้นเวลานี้ส่วนใหญ่ก็ยังอยู่ในชนบท ชนบทจึงเป็นฐานสำคัญของ
ประเทศไทย ยิ่งกว่านั้นชุมชนชนบทยังมีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม

กับอดีต กับประวัติศาสตร์มาก ชุมชนเมืองเสียอีกกลับมีภาวะที่เหมือนกับว่า ไม่ชัดเจน แปรปรวน หรือขาดตอน

ในเมื่อชนบทเป็นส่วนที่โยงกับพื้นฐานและภูมิหลังทางวัฒนธรรม รวมทั้งเรื่องของพระพุทธศาสนา แล้วยังเป็นส่วนใหญ่ของประเทศชาติในปัจจุบันด้วย จึงเป็นจุดที่น่าจะเอาใจใส่เป็นพิเศษ

ชนบทน่าเอาใจใส่พิเศษ ทั้งในแง่ของสภาพเชื้อ ทั้งในแง่ของภาวะที่จำเป็น ทั้งในแง่ที่สำคัญต่อความดำรงอยู่ของประเทศชาติ และทั้งในแง่ที่เป็นจุดอ่อนแหลม หรือกำลังอยู่ที่ทางสองแพร่ง จะไปตามอย่างสังคมเมืองหรือไม่

เวลานี้ชุมชนในชนบท เป็นส่วนใหญ่ของประเทศ ประเทศของเราเนี่ยราว ๗๐% ยังถือว่าเป็นชนบท และชนบทเวลานี้ กำลังทรุด

เมืองไทยเรามีปัญหามากอยู่แล้ว เช่น ในเรื่องบริโภคนิยมที่โถมเข้ามา ปัญหาอย่างที่ว่าราบๆ กันอยู่ หนึ่ง ทำอย่างไรจะป้องกันไม่ให้ความเสื่อมแบบเมืองเข้าไปสู่ชนบท ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของประเทศ

พร้อมกันนั้นก็ สอง ทำอย่างไรจะฟื้นของดีที่มีอยู่ในชนบทให้มีชีวิตและมีกำลังขึ้นมา ถ้าทำได้ นอกจากจะป้องกันชุมชนชนบทไม่ให้เสื่อมทรุดแล้ว ชนบทนั้นจะกลับมาเป็นส่วนช่วยประเทศทั้งประเทศ

แต่เวลานี้ชุมชนในชนบทกำลังอ่อนแอมาก บางทีพูดกันว่า ถึงขั้นแตกสลายแล้ว

เรื่องนี้เริ่มมาตั้งแต่ยุคที่อุตสาหกรรมเฟื่องฟู เด็กๆ ในชนบทเข้ามาเป็นแรงงานในกรุงเทพฯ ปรากฏว่าปัจจุบันนี้ ทั้งหญิงทั้งชายหนุ่มสาว มาในวิถีของการเคลื่อนย้ายเพื่อเศรษฐกิจ ซึ่งในบางแง่ก็เป็นประโยชน์ต่อชนบท แต่ในแง่เสีย เมื่อจัดการไม่ดี ก็เกิดผลร้ายมากกว่า

คนที่สามารถเป็นกำลังของชนบท แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ กลับกลายเป็นปัญหาของเมือง ถ้าเขาอยู่ในชนบท เขาจะเป็นกำลังสำคัญ เป็นทรัพยากรที่มีค่า เป็นผู้นำของชนบท แต่คนเดียวกันนั้น พอเข้ามากรุงเทพฯ แล้ว เขากลับกลายเป็นคนที่ก่อปัญหาแก่เมือง อย่างนี้ลำบาก

กลายเป็นว่า คนที่จะเป็นชุมกำลังของชนบทนี้่ออกจากชนบทไปเป็นปัญหาในเมือง แล้วชนบทก็ขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ ขาดแคลนกำลังคนในระดับที่จะเป็นผู้นำ อันนี้คือภาวะอย่างที่ว่า แทะบจะแตกสลาย

ส.ส.บางท่านก็เอามาพูด โดยมีความเห็นตรงกันว่า ชนบทบางถิ่นแทบจะไม่เหลือคนหนุ่มสาวเลย มีแต่คนแก่เลี้ยงหลาน ส่วนหนุ่มสาวที่เป็นพ่อแม่เด็กมาอยู่ในกรุงเทพฯ มาเป็นแรงงานประเภทกรรมกร อะไรทำนองนี้ แล้วส่งเงินไปให้ และผูกปิ่นโตให้ ปู่ย่าตายายเลี้ยงหลานไป แล้วก็กินอาหารปิ่นโตนั้นไป

งานการในชนบทก็เหมือนกับถูกทอดทิ้ง การพัฒนาในชนบทก็ไม่มี นอกจากนั้น เมื่อมององค์ประกอบของชุมชนชนบทก็ล้วนแต่เสื่อมทรุดลงไป

ถ้าชนบททรุด และคนบ้านนอกเข้ามาเป็นปัญหาแก่เมือง คนในเมืองต้องช่วยเสริมกำลังให้ชนบทฟื้นขึ้นมา ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาของเมืองเองด้วย

ที่ว่่านี้ มิใช่ว่าจะไม่ให้ชาวชนบทเข้ามาหาโชคในเมือง แต่ต้องหาทางบริหาร และจัดการให้เข้ามาในปริมาณที่พอควรพอดี และมีทางพัฒนาคุณภาพ พร้อมกับที่ตัวชนบทเองต้องไม่ถูกทอดทิ้งให้ขาดกำลัง

วัดเป็นทุนเดิมของชุมชน ซึ่งมีอยู่แล้ว ถ้ารู้จักจัดให้ถูก ใน

ฐานะที่เป็นศูนย์รวม และเป็นแหล่งธรรมแหล่งปัญญาของชุมชนนั้น
วัดก็จะช่วยแก้ปัญหาและช่วยพัฒนาชุมชนได้มากมาย

- **ฟื้นฟูบทบาทที่แท้ของวัดขึ้นมา**

ให้ประสานบ้านกับโรงเรียน พาชุมชนก้าวไปด้วยกัน

ชุมชนชนบทนั้น เรียกกันมาในวงการศึกษาว่า “บวร”
(ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน)

แต่ตอนนี้ก็แยกไปตามๆ กัน บ้านก็แยกแล้ว เพราะว่าพ่อแม่
ออกมา ก็ไม่มีกำลัง และพ่อแม่เองก็ไม่มีหลักที่จะรับมือกับสภาพความ
เจริญสมัยใหม่ ตั้งรับไม่เป็นเลย ได้แค่กลายเป็นเหยื่อของความเจริญ
ปัจจุบันที่เป็นปัญหา ส่วนโรงเรียนก็มีปัญหาอย่างหนัก อย่างที่ทราบ
กันอยู่แล้ว แล้วเหลืออะไร ก็เหลือวัด แต่พอมาดูวัด ปรากฏว่า **วัดก็
ทรุดอีก**

วัดจำนวนมากไม่มีบทบาทต่อชุมชน คนจำนวนมาก
โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่น มองไม่เห็นความหมายของวัด ถ้าวัดไม่มีบทบาท
ต่อชุมชน หรือไม่ทำบทบาทที่ควรจะทำแล้ว ก็เป็นอันว่าหมด
ความหมาย นี่แหละเป็นภาวะที่ชุมชนแตกสลาย เมื่อชุมชนแตกสลาย
สังคมก็แตกสลาย แล้วประเทศชาติก็จะแตกสลายไปด้วย

ตอนนี้เราพูดได้ว่า **พระในชนบทกำลังจะหมดบทบาทต่อชุมชน**
ส่วนที่หมดไปแล้วก็มาก ทำอย่างไรจะให้ฟื้นขึ้นมาได้ ก็**ต้องให้พระมี
บทบาทที่ถูกต้องต่อชุมชน**

ถ้าพระทำบทบาทที่ถูกต้องไม่ได้ ท่านก็ต้องทำบทบาทอื่น
เพราะท่านมีชีวิตที่สัมพันธ์กับประชาชน ต้องพึ่งพากับประชาชน
ฉะนั้นท่านจึงต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน เมื่อ
ตอบสนองด้วยบทบาทที่ถูกต้องไม่ได้ ก็เกิดบทบาทที่ไม่ดีขึ้นมา

กลายเป็นว่ามีเรื่องของไสยศาสตร์ เรื่องนอกลุ่มนอกทางนอก พระศาสนาที่เจริญกันใหญ่ ถ้าเราไม่สามารถพัฒนาบทบาทที่ถูกต้องได้ ท่านก็ต้องออกไปสู่แนวทางนั้น เพราะท่านต้องอยู่กับชาวบ้านมันเป็นธรรมดา อย่าไปว่าท่านอย่างเดียวไม่ถูก

เราจะต้องไปฟื้นฟู ฉะนั้นจึงขออย่าว่า **เวลานี้ต้องฟื้นฟูชุมชนในชนบทให้ได้** และในการฟื้นฟูชนบท **วัดจะต้องเป็นผู้นำ จึงต้องให้พระมีคุณภาพ**

ต้องให้พระมีการศึกษาที่ดีและถูกต้อง มีความสามารถรู้ธรรมวินัยที่จะสอนประชาชนได้ นำประชาชนในทางที่ถูกต้องถูกทาง

เมื่อพระทำบทบาทที่ถูกต้อง ก็ยึดชุมชนอยู่ ยึดพ่อแม่ยึดบ้านไว้ได้ พ่อแม่ก็ส่งต่อไปยังโรงเรียน แล้วโรงเรียนก็มาร่วมมือกับวัด ในการที่จะเลื้อยธรรมะ เอื้อศีลธรรม เอื้อความดีความงาม เอื้อการศึกษา การเรียนรู้อะไรต่างๆ แก่ประชาชนในชุมชนนั้น

ถ้าพระมีคุณภาพขึ้นมา ก็สามารถจะร่วมมือกับครูอาจารย์ในวงการศึกษาได้ ถ้าพระไม่มีคุณภาพก็ไม่รู้จะไปร่วมมือกับครูได้อย่างไร

เพราะฉะนั้น เวลานี้เราต้องการส่วนใดส่วนหนึ่งหรือองค์ใดองค์หนึ่งของชุมชนชนบท ให้มีคุณภาพ มีกำลังเข้มแข็ง

แต่**ครูปัจจุบันนี้ก็ไม่ใช่หลักได้เท่าไร** นอกจากปัญหาเรื่องความเสื่อมสถานะทางสังคมแล้ว สังคมก็ไม่ค่อยเอาใจใส่ต่อครู

อาตมภาพเคยพูดฝากไว้กับหลายท่าน บอกว่า เวลานี้ **นักการเมืองบางที่ ต้องขอร้องยณะ ท่านอาจจะไม่รู้ตัวว่า ท่านไม่ให้เกียรติแก่ครู** บางที่นักการเมืองเอาครูเป็นคนรับใช้ ซึ่งไม่น่าจะทำ

ในชนบทเดี๋ยวนี้ ครูกลายเป็นคนรับใช้ของนักการเมืองไป ถ้าจะทำให้ถูกต้อง ครูไม่ว่าจะอยู่ในระดับไหนก็แล้วแต่ ต้องถือเป็นครู

หมด เมื่อเป็นครูแล้ว ในสังคมไทยถือเป็นบุคคลที่ควรได้รับการเคารพบูชา อย่างน้อยก็ต้องให้เกียรติ

เพราะฉะนั้น นักการเมืองควรทำเป็นตัวอย่าง ไปถึงชนบท ถ้าเห็นครูต้องให้เกียรติทันที โดยแสดงออกให้ประชาชนเห็น แล้วครูจะรู้สึกภูมิใจในตัวเองขึ้นมา

พร้อมกันนั้น ประชาชนก็จะเห็นความสำคัญของครู ครูพูดอะไรก็มีความหมายขึ้น และครูจะได้ระวังตัวขึ้นด้วย เพราะคนเรานั้น ถ้าตัวเองไม่มีใครเห็นคุณค่า ไม่มีความหมาย ไม่มีเกียรติ ก็ารู้สึกว่าทำอะไรก็ได้ แต่เมื่อได้รับเกียรติแล้วก็จะทำให้ตระหนักรวังตัวเองขึ้นมา

เพราะฉะนั้นจะต้องให้เกียรติครู นักการเมืองต้องแสดงเป็นตัวอย่าง เมื่อเห็นครูต้องให้เกียรติเป็นพิเศษ อย่างนี้เรียกว่าสังคมร่วมมือกัน ก็มีทางที่จะเจริญก้าวหน้าขึ้นมา แต่เวลานี้ครูอยู่ในฐานะลำบากอย่างที่ว่า

นอกจากนั้น ครูก็ไม่ได้อยู่แน่นอนในชุมชนนั้น แต่พระอยู่เป็นหลักเลย เจ้าอาวาสก็อยู่ตลอด ฉะนั้น ถ้าเราพัฒนาพระให้มีคุณภาพดี ๆ พระก็จะเป็นผู้กลางและเป็นศูนย์รวม ซึ่งก็เป็นมาก่อนแล้วแต่โบราณ ศูนย์รวมนี้ก็จะทำให้บ้าน วัด โรงเรียน มาประสานกัน เป็นชุมกำลังของชุมชนนั้น และจะพัฒนาชุมชนให้ไปสู่ความเจริญอกงามได้อย่างแท้จริง

งานบ้านเมืองด้านอื่นๆ นั้น เขามักถนัดด้านในเมืองในกรุง และเขาก็เนิ่นกันอยู่ที่นั่นมาก แต่งานพระศาสนาโยงสนิทกับชุมชนชนบท และศาสนบุคคลก็ถนัดด้านนั้น

ฉะนั้น ต้องเน้นชุมชนชนบทยิ่งกว่าในเมือง ว่าจะต้องฟื้นฟูคุณภาพของพระและบทบาทของพระ ให้พระทำหน้าที่ที่ถูกต้อง ต่อ

ชาวบ้านและต่อชุมชน แล้วเอาวิถีที่ถูกทางของชนบทมาช่วยเมือง และช่วยทั้งประเทศ

อันนี้เป็นเรื่องใหญ่ เพราะว่าในทางลบ มันก็เหมือนกับว่าแข่งกัน คือ *ความเสื่อมกำลังแข่งกับงานของเรา* โดยเฉพาะเวลานี้เรื่องพฤติกรรมนอกกลุ่มนอกทางก็ขยายมากขึ้นทุกที

- สมัยก่อน เณรมาก หลวงตาไม่ค่อยมี

สมัยนี้ เณรหมด มีแต่หลวงตา

นอกจากขาดพระที่มีคุณภาพแล้ว บางทีขาดพระที่เป็นตัวบุคคล คือไม่มีพระอยู่วัด แล้วก็ขาดศาสนทายาทรุ่นใหม่ที่จะมาสืบต่อ คือ ขาดสามเณร เป็นอันว่าขาดหมด ขาดทั้งพระที่จะทำหน้าที่ในปัจจุบัน ขาดทั้งผู้ที่จะมาสืบต่อเบื้องหน้า

เมื่อเป็นอย่างนี้ ก็เป็นสภาพที่ทั้งเชื้อและเรียกร้องให้มีบุคคลอื่นแทรกเข้ามา อย่างน้อยก็มารักษาวัดไว้ก่อน ก็จึงมีผู้ที่บวชเข้ามาในลักษณะต่างๆ โดยเฉพาะผู้บวชในวัยที่สูงอายุเยอะ จนกระทั่งเวลานี้มีการล้อกันในวงการพระสงฆ์ว่า *เกิดวัดหลวงชนิดใหม่* โยมคงได้ยินแล้ว

คนก็จะถามว่า วัดหลวงอะไร เอ ไม่เคยได้ยิน วัดหลวงก็มีอยู่เท่าเดิมนี่แหละ ไม่มีประกาศในราชกิจจานุเบกษาหรืออะไรสักชนิดหนึ่งว่า มีวัดหลวงชนิดใหม่ ไปๆ มาๆ ก็ตอบว่า *วัดหลวงตา* นี่ไง วัดหลวงตากำลังเกิดมากขึ้น

วัดหลวงชนิดใหม่นี้ ในแง่หนึ่งก็เป็นอันตราย เพราะแสดงถึงความเสื่อม เพราะไม่มีพระที่จะอยู่ดูแลวัด ได้แค่มีผู้ที่บวชเข้ามาเมื่อแก่ ถึงแม้ท่านจะมีเจตนาดี ท่านก็ไม่มีการทำอะไร แต่ผู้ที่เจตนาไม่ดีก็มี เช่นหมดทางไปจึงเข้ามาบวชก็มี ได้แต่อาศัยผ้าเหลืองเลี้ยงชีพ

แต่เราต้องมองในแง่ดีด้วย เพราะมีผู้ที่ตั้งใจดี อย่างน้อยก็คิดว่า ในวัยนี้เลิกทำงานแล้ว อยากมาหาความสงบ ซึ่งเป็นเจตนาดี แต่ท่านก็ไม่มีกำลังที่จะเล่าเรียนอะไรได้มาก

อันนี้เป็นสภาพความเป็นจริง คือมีหลงตามากมาย เป็นสภาพที่มีมา ๑๐-๒๐ ปีแล้ว อาตมภาพไปเจอพระตามวัดในชนบท เห็นท่านอายุ ๖๐, ๗๐ ปี ลองถามดู องค์หนึ่งบอกว่าอายุ ๗๐ ปี แต่ถามพรรษา ได้ความว่าบวชมา ๒-๓ ปี ส่วนอีกองค์หนึ่งอายุ ๖๐ ปี บวชมาได้พรรษาเดียว

ญาติโยมแยกไม่เป็น ก็ไม่รู้ว่าพระเหล่านี้เป็นอย่างไร เห็นพระอายุมาก นึกว่าเป็นหลงพอ หลงปุ้ไปแล้ว นี่คือเข้าใจผิดหมด ที่จริงท่านไม่รู้เรื่องอะไรเลย มีแต่จะพาเขาไปด้วยกัน เพราะฝ่ายพระก็ไม่รู้หลักพระศาสนา เมื่อญาติโยมไปขอโน่นขอนี่ ท่านก็สนองความต้องการไปตามที่พบเห็น บทบาทที่ไม่ถูกต้องที่เขวไปก็เกิดขึ้นมาแพร่หลายกันใหญ่

ฉะนั้นจึงเคยเสนอว่า เมื่อสภาพความเป็นจริงเป็นอย่างนี้แล้ว ก็จะต้องเอาใจใส่เรื่องหลงตา เพราะเป็นความจริงที่เกิดขึ้นแล้ว และเผชิญหน้าอยู่ ถึงแม้ไม่ปรารถนา เราไม่อยากให้มีหลงตามาก แต่เราต้องคิดว่า เมื่อมีหลงตามาก เราจะทำอย่างไรกับหลงตา

จะมีได้ไหม? การจัดกิจกรรมอะไรก็ตาม ที่เป็นการฝึกอบรม หรือการพัฒนาหลงตาด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่ง อย่างน้อยให้ท่านทำประโยชน์ได้ในระดับหนึ่ง หรือรักษาบทบาทในระดับหนึ่งให้แก่วัดให้แก่พระศาสนาหรือต่อชุมชน อันนี้เป็นเรื่องที่ต้องคิด

แล้วระยะยาว ก็คือ ทำอย่างไรจะให้มีคนมาเป็นศาสนทายาทสืบต่อพระศาสนา

เรื่องการที่มีเด็กมาบวชสามเณร เป็นศาสนทายาท สืบต่อพระศาสนา เป็นเรื่องหลักใหญ่เรื่องหนึ่ง

ตอนที่แล้วมาทางรัฐบาลได้ปรับระบบการศึกษา ให้เด็กอยู่ในโรงเรียนถึง ๑๒ ปี ตอนนั้นก็เป็นที่ห่วงกันว่า นี่จะเป็นการดึงให้เด็กไม่สามารถมาบวช เพราะว่าเด็กสมัยก่อนนี้ พอจบประถมปีที่ ๔ เมื่อการศึกษาไม่มีโอกาสเสมอภาคจริง ในชนบทการศึกษามวลชนยังเป็นเพียงอุดมคติ เป็นจุดหมายที่ยังไปไม่ถึง เด็กจบประถมปีที่ ๔ แล้วมาบวชเป็นสามเณรกันมาก ฉะนั้นกำลังในพระศาสนาจึงเหมือนกับว่า ได้มาจากผู้ที่ไม่มีความรู้

ถ้าไม่มีทางไปในทางเศรษฐกิจก็ลำบาก เป็นทางเลื่อมมากกว่าดี แต่ถ้าไม่มีทางไปในทางการศึกษาก็กลับดี ขอให้เขาอยากศึกษาเป็นใช้ได้ เมื่อเด็กเหล่านั้นไม่มีทางไปในทางการศึกษาก็มาบวช เป็นทางเจริญงอกงาม

เพราะฉะนั้นในสมัยก่อน วัดในชนบทเป็นที่รับเด็กที่จบประถมปีที่ ๔ ที่ไม่สามารถไปเรียนในโรงเรียนรัฐบาล ซึ่งมาบวชกันเยอะแยะ ต่อมารัฐขยายระดับการศึกษาขึ้นสู่ประถมปีที่ ๖ แล้วต่อมาประถมปีที่ ๗ แล้วกลับลงมาประถม ๖ อีก พอดีเริ่มเข้ายุคมีแรงงานเด็ก ตอนนั้นเริ่มเกิดปัญหา เด็กหมดวัด ไม่มาบวชเป็นสามเณร เพราะเข้ามาเป็นแรงงานในกรุงเทพฯ เสียหมด

นั่นคือเรื่องเก่า พอถึงตอนนี้ก็เกรงว่าเมื่อมีการศึกษา ๑๒ ปี เด็กต้องอยู่ในโรงเรียนนานขึ้น โตขึ้นแล้วเลยไม่บวช แต่ตอนนี้ทราบจากโยมทางภาคอีสานบางจังหวัดเป็นนิมิตดีว่า เด็กมาบวชมาเรียนกันในเพศเป็นสามเณรนี้ กลับเพิ่มขึ้นบ้างเป็นบางถิ่น

ที่ว่าเป็นนิมิตดีมีสามเณรบวชมาก คือจะมีศาสนทายาท เราจะต้องเอาใจใส่เอาใจช่วยว่า จะทำอย่างไรให้สามเณรเหล่านั้นมี

การศึกษาที่ดี นี่เป็นเรื่องของการสร้างศาสนทายาท แม้ว่าการจะมีเด็ก มาบวชสามเณรเป็นศาสนทายาท เป็นเรื่องยาวที่ต้องทำกันอีกนาน

แต่มีเรื่องชั่วคราวอันหนึ่งที่มาช่วยผ่อน คือเด็กที่อยู่ในโรงเรียน ต่างๆ ซึ่งทางพระไปเอื้อได้คือ การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งขณะนี้ กำลังแพร่หลายขยายมาก

บางวัดได้สามเณรที่บวชภาคฤดูร้อนนี้แหละมาเป็นศาสนทายาท เช่น วัดพยุหคิอาราม จังหวัดสุพรรณบุรี จัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อน ทุกปี ญาติโยมประชาชนก็หนุนเต็มที่ บวชเรียนกันเป็นเดือน สามเณร หลายองค์ไม่สึกก็เรียนต่อ ปรากฏว่าจบประโยค ๙ หลายองค์แล้ว

นี่เป็นวิถีทางหนึ่งที่ช่วยสร้างศาสนทายาท แม้จะสึกไปก็ไม่ เป็นไร ทางพระศาสนาก็ได้เอื้อต่อสังคม ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ธรรมะ มี ศีลธรรมมีคุณความดี อยู่ในทางที่ถูกต้อง

อันนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันไปหมด แต่ทั้งนี้ก็เป็นเรื่องของการ เน้นชุมชนชนบทนั่นเอง ซึ่งก็คือชุมชนทั้งหลายทั่วไปของประเทศไทย

ถ้าบอกว่าไทยเป็นเมืองพุทธ

ก็

ต้องเลิกเป็นทาสของความไม่รู้

- หลักง่ายๆ ก็ไม่ประสีประสา

พัฒนาคนให้มีตนที่พึ่งได้ ไม่ใช่มีวรรรผลดลบันดาล

นอกจากนี้ ก็มีเรื่องที่ว่า ทำอย่างไรจะให้ประชาชนแยกได้ว่า อะไรเป็นพุทธศาสนา อะไรไม่ใช่พุทธศาสนา

เรื่องนี้ก็เห็นกันอยู่แล้วว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้ไม่เข้าใจ พระพุทธศาสนา อะไรเป็นพุทธ อะไรไม่ใช่พุทธ คนทั่วไปมักเขว หรือไม่ก็

เลื่อนลอย แล้วก็ไม่มีอะไรเห็นยัวร์ และเพราะความอ่อนแอ และการขาดโอกาส ก็เลยออกไปสู่วิถีทางของการพึ่งพาอำนาจภายนอก กลายเป็นทาสของลัทธิหวังผลดลบันดาลกันมาก

ดังนั้นจะเห็นว่า พอมีอะไรแปลกประหลาดนิดหน่อย เช่นสัตว์เกิดมาพิการรูปร่างแปลกประหลาด ก็ไปขอหวย ต้นไม้แปลกประหลาด ก็ไปขูดเลขหวยกัน อะไรทำนองนี้ อันนี้จะต้องชัดว่า อะไรเป็นพุทธ-อะไรไม่ใช่พุทธ

ถึงแม้ชาวบ้านจะยังไปทำอยู่ ก็ต้องให้รู้ว่าอย่างนั้นไม่ใช่พุทธ ต้องชัดอย่างนี้ ไม่ใช่ว่าจะต้องไม่ทำพร้อมกับรู้ ตอนแรกต้องรู้ก่อนแล้วต่อไปไม่ทำ อันนี้เป็นเรื่องที่เสียหายแก่พระศาสนามาก แสดงถึงความไม่รู้เรื่องรู้ราว แสดงว่าชาวพุทธไม่ประสีประสาเกี่ยวกับเรื่องของพระพุทธรศาสนา

เคยเห็นในหนังสือพิมพ์ลงข่าว ครั้งหนึ่งมีเรื่องต้นไม้ประหลาด อะไรทำนองนี้ อยู่ในถิ่นที่คนส่วนมากเป็นมุสลิม ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์เข้าไปหา คนมุสลิมให้ข่าวว่า ที่นั่น แถบนั้น มีคนเข้ามาเยอะเหมือนกัน มาขูดเลขขอหวย อะไรทำนองนี้ แต่ไม่ใช่ชาวมุสลิมหรอก เพราะชาวมุสลิมไม่มีการทำอย่างนั้น มองความหมายไปได้ทำนองว่า คนพุทธจึงจะทำอย่างนี้ นี่แหละไม่ไหวแล้ว ชาวพุทธไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นพุทธ แล้วทำให้ผู้อื่นเขากล่าวว่า พวกพุทธเป็นอย่างนี้ คือไปขูดเลขหวยกันเป็นชาวพุทธ

เพราะฉะนั้น อย่างน้อยก็ให้แยกได้ว่าอะไรเป็นพุทธ-อะไรไม่เป็นพุทธ และเราจะต้องชัดว่า จะเอาอย่างไรกับเรื่องการบนบานศาลกล่าว ลัทธิหวังผลดลบันดาล การพึ่งพาอำนาจภายนอก การไม่พยายามทำให้สำเร็จด้วยเรี่ยวแรงกำลังของตน ตามหลักของพระศาสนาที่จะนำไปสู่การพึ่งตนได้

การที่จะมีเรี่ยวแรงกำลังของตนได้ ก็ต้องพัฒนาคน ถ้าคนต้องการพึ่งตนเอง หรือต้องการมีเรี่ยวแรงกำลังที่จะทำได้เอง มันก็จะเรียกร้องเองให้ต้องพัฒนาตน แต่เป็นคนของเราไม่มีแนวคิด ไม่มีเป้าหมาย ไม่มีทิศทาง อยู่กันแว้งคว้างเลือนลอย อันนี้เป็นเรื่องใหญ่ที่เรียกว่างานหลักของพระศาสนา

แกนของเรื่องก็คือว่า ในเรื่องตัวการศึกษาแท้ๆ จะเอาอย่างไร จะหนุนกันอย่างไร ให้การศึกษาของพระดำเนินไปได้ด้วยดี ทั้งในแบบและนอกแบบ หรือทั้งทางการและไม่เป็นทางการ

- อยู่ร่วมกันโดยมีเมตตา แต่ต้องแก้ปัญหาโดยใช้ปัญญา

เรื่องต่อไปที่มีความสำคัญไม่น้อยคือ *ท่าทีและความสัมพันธ์กับต่างศาสนา* เพราะเวลานี้ความสัมพันธ์กับต่างศาสนาจะต้องมากขึ้น ซึ่งก้าวไกลไปถึงระดับระหว่างประเทศด้วย ที่ว่าโลกไร้พรมแดน

ในทางพระพุทธศาสนา หลักการบอกว่าจะต้องมี ๒ อย่างไปพร้อมกัน คือ *ปัญญา* กับ *เมตตา* เรื่องนี้ถ้าเราแยกไม่ออกก็จะสับสน

ปัญญา คือเรื่องการรู้เข้าใจความจริง ความรู้ต้องเป็นความรู้ แต่พร้อมกันนั้นเรามีเจตนาที่ดีเป็น *เมตตา* การที่พูดให้ความรู้กัน ก็ด้วยความหวังดี ไม่ใช่เพื่อจะมาขัดแย้ง จะแค้นเคือง หรือจะทำร้ายกัน

เราต้องให้ความรู้เพื่อแก้ปัญหา ด้วยเจตนาที่ดีมี *เมตตา* คือปรารถนาดีจะแก้ปัญหาด้วยการ *สร้างสรรค์* ให้เกิดความสงบสุขร่มเย็น อยู่กันด้วยดี แต่เรื่องรู้ก็ต้องรู้ ไม่ใช่ว่าปล่อยไม่ให้อารู้แล้วบอกว่าพูดไม่ได้ ถ้าพูดไปจะเสีย กลายเป็นแสดงว่ามีความขัดแย้งอะไรต่างๆ ซึ่งเป็นความตื่นกลัวไปเอง ต้องแยกให้ได้ระหว่าง *ความรู้* กับ *ความรู้สึก*

เพราะฉะนั้นต้องทำทั้ง ๒ อย่าง เพียงแต่ต้องทำด้วยท่าทีที่ถูกต้อง คือ *ท่าทีแห่งเมตตา โดยมีเจตนาที่เป็นเมตตา* หมายความว่าความ

มุ่งหมายเป็นเมตตา คือปรารถนาความดีงาม ความอยู่ร่วมกันด้วยไมตรี มีสันติสุข

แต่เรื่องที่เป็นความรู้ ต้องรู้ เพราะเป็นเรื่องของปัญญา ถ้าไม่มีปัญญา ก็แก้ไขปัญหาไม่ได้ คนที่มีเมตตาอย่างเดียวก็อาจจะตายอย่างเดียว คือถึงจะมีเมตตา แต่ถ้าโง่ ก็เป็นโง่ คนมีเมตตาแต่โง่ ก็ไปไม่รอด

สิ่งที่จะทำให้ดำเนินการได้สำเร็จ คือ ปัญญา ฉะนั้น เพื่อสนองจุดหมายของเมตตา ก็ต้องมีปัญญาที่จะดำเนินการ ต้องรู้ต้องเข้าใจ เช่นว่าเรื่องนี้ มีภูมิหลังเป็นมาอย่างไร

อย่างเรื่องประวัติศาสตร์นี้ เราไม่ได้เล่าเพื่อให้แค้นเคืองหรือขัดแย้งกัน แต่เป็นเรื่องที่ต้องรู้ เพราะความจริงก็เป็นความจริง ทั้งที่ประวัติศาสตร์เป็นมาอย่างนั้น ถ้ามคนไทยส่วนมากไม่รู้เรื่อง ว่าระหว่างศาสนามีความเป็นมาอย่างไรในอดีต

ฉะนั้น ต้องตั้งหลักไว้ก่อนเลยว่า เราต้องมีทำที่ที่ชัดเจนในเรื่องนี้ จะได้วางแผนในการสัมพันธ์ได้ถูกต้อง เพราะความใจกว้าง ไม่ใช่การเอาใจกัน แต่ความใจกว้าง คืออยู่กันด้วยเมตตา โดยสามารถยอมรับความจริง คนใจแคบ คือคนที่ จะเอาตามความต้องการ โดยไม่ยอมรับความจริงหรือหลักการ

ต้องเอาทั้งปัญญาและเมตตา เมตตาก็คือจิตใจเรารัก แต่ปัญญาต้องรู้ และต้องรู้ให้ชัดที่สุด คนที่ไม่รู้ชัดแก้ปัญหาก็ไม่ได้

เอาตมภาพขอตั้งหัวข้อเป็นแนวความคิดไว้ก่อน อาจจะเป็นเรื่องที่สนทนากัน ขอเจริญพร

รัฐทรงปัญหา พัฒนาตรงจุด

จุดเน้นแห่งภารกิจ ที่จะต้องปฏิบัติ

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: กราบนมัสการครับ เรื่องนี้กระผมกับคณะ
ขอรับใส่เกล้า เพื่อจะได้ไปแก้ปัญหา เป็นแนวในการ
พิจารณาตามที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้เมตตาให้การสั่งสอน
มา

เรื่องนี้กระผมพิจารณาอย่างนี้ครับ ที่ผ่านมา
สรุปว่า ในช่วงที่กระผมเป็นผู้บัญชาการศึกษานั้น กระผม
นำข้าราชการตำรวจประมาณหนึ่งแสนสามหมื่น บวกด้วย
ครอบครัวและประชาชน รวมประมาณสองแสนคน เข้า
ไปสู่กระบวนการในการปฏิบัติพระสัทธรรม ได้ผลเป็นที่
มหัศจรรย์ เรื่องนี้สื่อมวลชนทราบดีเป็นการทั่วไป และ
ยอมรับ สร้างผลสะท้อนให้เกิดขึ้นในวงการพอสมควร

ประเด็นปัญหาสำคัญ กระบวนการของการเปลี่ยนแปลง
ที่เกิดขึ้นซึ่งเห็นชัดเจนก็คือ วัดในชนบทต่างๆ เกิดการ
เปลี่ยนแปลง ต้องสร้าง ต้องเพิ่มวิทยากรขึ้น มิฉะนั้นแล้วผู้
ที่เข้าไปปฏิบัติก็ไม่ได้รับการสั่งสอน ก็ไม่รู้จักเข้าไปทำ

มีบางส่วนที่เน้นไสยศาสตร์ ไม่ได้เอาเรื่องพุทธศาสตร์
บางส่วนเอาเรื่องการหาผลประโยชน์ อย่างที่ปรากฏเป็น
คดีกันอยู่นานาประการ

ต้องฟื้นฟูวัด ให้ชนบทพัฒนา สังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง

ซึ่งตรงส่วนนี้กระผมเองในขณะที่ปฏิบัติงาน ก็ได้ยึดหลักความเมตตา ที่ได้กรุณาสั่งสอนแนะนำให้ความรู้ไปประยุกต์ว่า อะไรเป็นหลักในพระพุทธศาสนา ก็เป็นเรื่องการลด ละ วาง ผ่อนเบา คลายลงไปจากกิเลส ตัณหา และอุปาทาน

เพราะฉะนั้นก็ดำเนินการอย่างนี้ได้ผลในแง่ที่ว่า ทำให้วิทยากรมีความสำคัญว่า จะต้องเข้าสู่หลัก วิทยากรในที่นี้ก็มีทั้งด้านพระภิกษุ และทางฆราวาสเสริม ประเด็นตรงนี้ก็ เป็นแนวที่จะพิจารณาได้ว่า ขณะนี้สิ่งที่เป็นหลักเหล่านั้น พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ไม่ได้นำเข้าสู่วาระกระบวนการปฏิบัติ จึงก่อให้เกิดความหายนะขึ้นกับสังคม

พุทธศาสนิกชนเมื่อไม่เข้าใจ ไม่ได้รับประโยชน์ในชีวิตประจำวันจากพุทธธรรม ก็ไม่รู้จักไปรักษาหรือไปดูแลทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้มีความมั่นคงได้อย่างไร แล้วด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ พุทธศาสนิกชนเองก็ไปทำลายพระพุทธศาสนาเสียย่อยยับมากมาย

กระบวนการในเรื่องเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ติดอยู่ในสำนักตลอดเวลา ขอกราบนมัสการว่า เรื่องของพระพุทธศาสนาในผู้ใหญ่ผู้ที่มีอำนาจในบ้านเมืองขณะนี้ เป็นผลผลิตมาแต่เด็กเล็ก ซึ่งในอดีตเราไม่ได้เคยสั่งสอนให้เขาได้เข้าสู่ทางปฏิบัติ

แล้วทางปฏิบัติในพระสังฆธรรม ก็เป็นทางเดียวที่เขาเหล่านั้นจะได้เห็นถึงประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เมื่อเขาได้ประโยชน์ เขาก็รักษาทำนุบำรุงสุดชีวิต แต่เมื่อเขาไม่มีประโยชน์เขาก็ไม่รักษา เขาไม่เข้าใจ เมื่อเขาเข้ามา

อำนาจเขาก็ไม่เห็นประโยชน์ สังคมของเราจึงเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความต้องการทางวัตถุเท่าไรก็ไม่พอ

สังคมอย่างนี้ คนในตะวันตกเขาได้รับบทเรียนมาแล้ว เข้าสู่สภาวะของโรคจิต การวิกลจริต การฆ่าตัวตาย แล้วเขาก็เริ่มมีการแสวงหา แต่จะแสวงหาอย่างไรก็ตาม อย่างที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์เคยสั่งสอนกรรมไว้ ก็คือแสวงหาเพื่อมาเป็นสิ่งกลม ๆ ก็เลยไปติดเข้าอีกแบบ ไปถูกกลมไม่ได้เข้าไปสู่จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา คือการดับทุกข์โดยสิ้นเชิง ซึ่งไปที่ละขั้น ตามที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้กล่าวไว้เมื่อสักครู่นี้

ภาวะตรงนี้ทำให้สภาพการปฏิบัติ เมื่อกรรมออกจากผู้บัญญัติการศึกษาแล้ว ก็ลดระดับไป สรุปแล้วประมาณ ๙๐% ส่วนที่ยังหลงเหลืออยู่บ้างก็เพราะยังมีแกนดำเนินการอยู่

เป็นที่น่าสังเกต ในขณะที่กรรมพ้นตำแหน่งนั้นมาประมาณ ๒ ปีเศษ กรรมก็ยังสามารถเรียกร้องให้ไปบรรยายตามสถานที่ต่างๆ เป็นประจำตลอดมา กรรมก็ได้อธิบายในภาษาต่างๆ แบบชาวบ้าน ซึ่งได้มาจากการปฏิบัติของกรรมเอง ก็ไม่มากมายอะไร แต่ก็พอทำให้เขาเข้าใจได้

กรรมมองว่าขณะนี้พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ก็ยังเป็นอย่างที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์พูด คือยังหลงอยู่ ยังไม่เข้าใจ ยังไม่สามารถจะนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ เขาก็ไม่รักษาไม่ดูแล

ต้องฟื้นฟูวัด ให้ชนบทพัฒนา สังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง

เพราะฉะนั้นในโอกาสนี้ ซึ่งกระผมคิดว่าเป็นเรื่องของกรรม หมายถึงเป็นเรื่องของผลการกระทำที่กระผมได้ไปดำเนินการมาตลอด และทางรัฐบาลก็คงจะเห็นผลของเรื่องนี้

ท่าน ดร.วิษณุ เครืองาม ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบแทนนายกรัฐมนตรี ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง ตามที่ท่านได้บอกไว้ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ ปีที่แล้วว่าในการปฏิบัติ ท่านจะมีคณะกรรมการชุดหนึ่ง ท่านได้กล่าวต่อหน้าพระสังฆาธิการและข้าราชการประมาณ ๔๐๐ รูป/คน ที่มาประชุมพร้อมกันที่พุทธมณฑลว่า คณะกรรมการชุดนี้ จะช่วยท่านในเรื่องนโยบาย และมีหน้าที่ในการคัดเลือกผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในโอกาสต่อไป

ท่านได้ประกาศต่อพระสังฆาธิการและข้าราชการ ซึ่งอาจจะสืบเนื่องมาจากกรณีนี้ก็ได้อีก กระผมไม่ชัดเจน ต่อมากระผมได้รับการติดต่อให้มาทำหน้าที่นี้ ผู้ประสานงานได้ถามว่ามีความเห็นอย่างไร

กระผมได้ยืนยันว่า กระผมไม่เห็นด้วยกับการแต่งตั้งผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพราะกระผมมีความเห็นว่า จากประสบการณ์ที่กระผมอยู่ในระบบราชการ ถ้ามีการแต่งตั้งก็จะได้คนดีและไม่ดี คนเฉื่อยและคนไม่เฉื่อย ส่วนใหญ่ในระบบราชการไทยของเรา ตามทางปฏิบัติก็จะได้รับในทางที่เป็นผลลบมากกว่าผลบวก

ทางผู้ประสานงานของรัฐบาลก็บอกว่า เห็นด้วยกับการคัดสรร แต่ยังไม่ทำ ยังมีเหตุผลบางประการ ให้กระผมเข้ามาปูพื้นฐาน ปูทาง ด้วยความตื่นตัว ด้วยความ

รับผิดชอบเสียก่อนสักกระยะหนึ่ง แล้วต่อไปจะได้มีการคิด
สรร

กระผมขอกราบนมัสการ ให้ได้รับทราบเป็นเบื้องต้น
กระผมก็ได้สอบถามทางผู้ประสานงานว่า ถ้ากระผมจะเข้า
มา กระผมก็ต้องสามารถที่จะทำอะไรได้บ้าง เพราะถ้าทำ
อะไรไม่ได้เลย เข้ามาสู่ระบบราชการแบบเดิม ไม่เข้าเสีย
ดีกว่า ก็สนทนาปรารภสัมมนากันสั้นๆ ทางฝ่ายผู้
ประสานงานก็บอกว่ารับได้ สิ่งที่ได้รับได้นั้นกระผมเสนอ
หลักการ ๒ ประการ

ประการแรก คือ กระผมเห็นว่า **จะต้องมีการศึกษา-
ปฏิบัติ-เผยแผ่** สรุปรตรงประเด็นนี้คือ ๓ ข้อ

ข้อที่หนึ่ง จะต้องนำพุทธศาสนิกชนลงสู่การปฏิบัติใน
พระสัทธรรมให้ได้มากที่สุด ด้วยกุศโลบายนานาประการ
อันนั้นในรายละเอียดก็ว่ากันไปอีกที เช่นการประสานกับ
หน่วยงานราชการทุกกระทรวงทบวงกรม อย่างนี้เป็นต้น
ให้ทำอย่างกว้างขวาง ให้ทำอย่างมีจิตเมตตา แต่ต้อง
ดำเนินการด้วยปัญญา ตามที่ได้เมตตาสั่งสอนไว้

ข้อที่สอง จะต้องนำระบบอย่างนี้ ลงสู่ระบบการศึกษา
ในวัยตั้งแต่เด็กเล็ก แล้วพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงวัยผู้ใหญ่
ถ้าหากว่าผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
มีประสิทธิภาพและมาจากการคิดสรร เพราะคณะกรรมการ
ต้องดูแล ถ้าทำไม่ดีก็ถอดถอน ถ้าทำดีก็ปกป้อง
เพราะฉะนั้นเราจะได้ผู้อำนวยการสำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติที่ได้มาตรฐานตลอดไป

ต้องฟื้นฟูวัด ให้ชนบทพัฒนา สังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง

พระพุทธศาสนาอบอวล เกินกว่าที่จะลงไปสู่ลักษณะแบบ
เช้าชามเย็นชามได้อีกแล้ว

ข้อที่สาม จะต้องปรับองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้เข้มแข็ง ให้มั่นคง ให้
มีมาตรฐาน ให้มีความต่อเนื่อง ไปสู่การดำเนินการใน
ประเด็นที่ ๑ และประเด็นที่ ๒ อย่างที่กระผมได้กราบ
นมัสการไว้แล้ว นั่นคือส่วนที่หนึ่ง ซึ่งตรงนี้กระผมขอสนอง
รับคำสั่งสอน ในประเด็นที่ท่านเจ้าคุณธรรมาจารย์ได้กล่าว
มาแล้ว และที่จะได้สั่งสอนกระผมกับคณะเพิ่มเติมต่อไป

ประการที่สอง ส่วนสุดท้ายก็คือ กระผมเห็นว่า
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต้องเป็นองค์กรเปิด จะไป
หมกเม็ดปิดเงียบเช้าชามเย็นชามไม่ได้

จะต้องมีลักษณะของความกระฉับกระเฉง และมีอะไร
ก็ตามต้องบอกพี่น้องประชาชนให้ได้รับทราบ บอกพุทธ
บริษัท ตรงไหนทำไม่ได้ ตรงไหนทำได้ ต้องว่าไป

เรื่องตรงนี้มีร้อยแปดพันประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวัด
ที่มีปัญหา บุคคลที่มีปัญหา บุคคลที่เข้ามาอยู่ในวัดสร้าง
ความเสื่อมเสียอย่างมหัพสาร ศาสนสมบัติ ทั้งของวัด
และศาสนสมบัติกลาง ประชาชนติฉินนินทา ชาวพุทธเราก็
อยู่ในความเจ็บปวดตลอดเวลา อย่างนี้ต้องนำมาเปิดกันให้
มากที่สุดเท่าที่จะเปิดได้

กระผมก็หวังว่า ถ้าเรามีความกระฉับกระเฉง ทำงาน
กันด้วยความมีเมตตา ทำที่ต้องมีความเมตตา ไม่ใช่ต้องการ
ที่จะไปทำร้ายใคร แต่ต้องดำเนินการด้วยปัญญา ซึ่งจะ

เกิดขึ้นจากจิตที่มีความตั้งมั่นที่จะปฏิบัติงาน เพื่อ
ประโยชน์เพื่อความมั่นคงในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง
ไม่ใช่เพื่อความดัง ความอยากมี อยากเป็นของตัวเอง

ในส่วนนี้สำหรับส่วนตัวของกระผมเอง กระผมพิจารณา
ว่าในการที่กระผมมาปฏิบัติงานนี้ เป็นเรื่องของความเป็น
สิริมงคล กระผมได้แล้ว ได้เต็มเปี่ยมคือ ได้บุญได้กุศล
อาจจะเดินทางลัด ในการที่จะไปสู่จุดหมายปลายทางใน
พระพุทธศาสนา ที่เราตั้งความหวังไว้ในที่สุด ในโอกาส
ต่อไป ก็ไม่ทราบเมื่อใด ก็ต้องทำให้ดีที่สุด อย่างมีสติจดจ่อ
อยู่กับปัจจุบัน

อันนี้กระผมพิจารณาว่าก็ต้องดำเนินการอย่างนั้น
ต้องมีความกระฉับกระเฉง ต้องมีปัญญาที่จะไปแก้ปัญหา
แล้วไปบอกประชาชนให้ได้รับทราบ แล้วคำถามเกิดขึ้นอีก
แล้วจะทำอย่างนี้ได้อย่างไร กระผมตอบกับสื่อมวลชนสั้นๆ
เนื่องจากขณะนี้ มติคณะรัฐมนตรีออกแล้ว แต่พระบรมราช
โองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมยังไม่ปรากฏออกมา ก็
คงจะออกเร็วๆ นี้

กระผมพูดอะไรลึกไปก็จะเสียหาย แต่ถ้าไม่พูดอะไร
เลย สื่อมวลชนก็ตามอยู่ตลอดเวลา เขาอาจจะคิดว่า
กระผมมีความหวังอาจจะน้อย และกลายเป็นเรื่องของการ
โจมตี ในแง่ทำลายขวัญกำลังใจของเพื่อนร่วมงาน
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนข้าราชการที่สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่กระผมจะไปรับหน้าที่และ

ร่วมงานกับท่านเหล่านั้นต่อไป ก็ถามกระผมว่า แล้วจะมีวิธีการทำงานอย่างไรให้ปรากฏออกมา

อย่างที่กระผมพูดมานี้กว้างๆ ให้มีความหวัง กระผมก็บอกกว้างๆ คือ เราจะมีพุทธบริษัทมากมาย ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์เข้าไปรวมกัน ในการทำงานร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และเมื่อร่วมกันอย่างไรแล้วปรากฏออกมา ไม่ใช่ตัวกระผมคนเดียวที่จะพิจารณาในเชิงของเผด็จการ

เราจะต้องบริหารงานในลักษณะของ*ธรรมาธิปไตย* ด้วยปัญญา ด้วยความเพียรพยายาม วิริยะ ความซื่อสัตย์สุจริต และด้วยความสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ชัดเจนตรงจุดนั้นซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสไว้

ตรงจุดนี้ก็เอาทั้งสองฝ่ายมาร่วมกัน เราจะต้องมีทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่มีอาวุโสมีประสบการณ์ที่จะต้องมาเป็นที่ปรึกษา เพื่อบางเรื่องที่เราทำไม่ได้แล้ว หมดปัญญาแล้ว ก็จะต้องมาขอคำปรึกษา

ในด้านนี้ก็อยากจะมารับเมตตา ในประเด็นที่กระผมได้กราบนมัสการไปแล้ว และมีอะไรบ้างหรือเปล่า ที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์คิดว่าต้องดำเนินการให้รวดเร็ว เพราะกระผมมีความรู้สึกว่า ขณะนี้เมื่อกระผมได้ดำเนินการจากลักษณะที่เคยทำมา ให้เป็นองค์กรที่เปิดที่ชัดเจน ก็เปรียบเสมือนหนึ่งน้ำที่ไหลออกจากท่านบจนล้น ท่านบอาจเปิดรอยโหว่มาก

เพราะฉะนั้นงานที่มีปัญหาอาจเข้ามามากมาย คำถามต่อเรื่องเหล่านี้ว่าแล้วเราจะทำทันทีหรือ กระทบมีระยะเวลาเพียง ๑ ปีจะเกษียณอายุราชการในปี ๒๕๔๗ เพราะฉะนั้นจะต้องเรียงลำดับความสำคัญเร่งด่วน

ตรงเรื่องลำดับความสำคัญเร่งด่วนจะต้องมากราบ นมัสการถามด้วยว่า จะเอาเรื่องอะไรเป็นประเด็นที่สำคัญ ที่พอจะทำได้ทันที เรื่องปัจจุบันที่พอจะปูเป็นพื้นฐาน ที่กระทบได้กล่าวกราบนมัสการ ในประเด็นที่หนึ่ง คือ เป็นพื้นฐาน ในประเด็นที่สอง คือ ต้องกระฉับกระเฉง ต้องประชาสัมพันธ์ จะถูกต้องแค่ไหนเพียงใด กระทบขอกราบนมัสการไว้แต่เพียงเท่านี้

ของดีที่มีสืบมา ทำท่าจะกลายเป็นของเสีย

ต้องรีบจัดการใช้ให้เป็นประโยชน์

พระธรรมปิฎก: เจริญพรขออนุโมทนา เรื่องหนึ่งคือ ความเข้มแข็งของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีความเข้มแข็งภายใน แล้วความเข้มแข็งที่ข้างนอกหนุนเข้ามา ความเข้มแข็งที่ข้างนอกหนุนเข้ามา ในที่นี้หมายถึง เกิดจากงาน จะเป็นความเข้มแข็งที่แท้

บางที่เราสร้าง ความเข้มแข็งขึ้นมา ยังไม่ได้เท่าแรงหนุนให้เข้มแข็ง ถ้าหากว่าไปทำ เช่นไปช่วยทำให้ชนบทเจริญขึ้นมาในเนื้อหาสาระที่เป็นตัวพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง บทบาทของพระเข้มแข็งขึ้นมา วัดทำหน้าที่ถูกต้อง มีพระมีคุณภาพดีทำงานได้ผล พุทธศาสนิกชนมาสัมพันธ์กับวัดในแนวทางทิศทางที่ถูก แล้วอันนี้จะ

กลายเป็นตัวเหตุปัจจัยที่ทำให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
เข้มแข็งขึ้นมาจริงๆ

ไม่ยากนักโทษกรรมกรศาสนาในสมัยก่อน ถึงเราจะพัฒนาข้าง
ในอย่างไร แต่ถ้าไม่ไปพัฒนารอบๆ ตัว ให้หน่วยย่อยที่เป็น
องค์ประกอบส่วนใหญ่เข้มแข็งขึ้นมา ก็ไม่มีความเข้มแข็งที่แท้จริง พอ
เราไปทำงานได้สำเร็จ อันนี้แหละความเข้มแข็งที่แท้จริงเกิดขึ้นเลย

ฉะนั้นคิดว่า **ความเข้มแข็งที่แท้ จะเกิดขึ้นจากตัวงานที่ถูกจุด**
แล้วพอถูกจุดได้ผลขึ้นมาแล้ว จะเรียกร้องความเข้มแข็งอื่นเข้ามาด้วย
เช่นงบประมาณ เขาไม่มีทางเลี้ยงที่จะไม่มาเกื้อหนุน เพราะว่า มันมี
งานจริงๆ ชัดเจน ที่เรียกร้องบังคับให้ต้องเข้ามา

เพราะฉะนั้น อย่างน้อยการงานจะต้องมีการเจาะจุดเจาะเป้า
ว่า อันนี้จะต้องทำให้ได้ อาจมีเรื่องเวลาเข้ามาประกอบด้วย เรื่องนี้
ต้องทำให้ได้สำเร็จภายในเวลาเท่านี้ แต่ว่าอย่างน้อยต้องมีจุดมุ่งมันที่
แท้จริงว่าอันนี้ต้องทำให้ได้ ทีนี้ถ้าเราจับจุดอันนี้ได้ชัด จะดึงส่วนอื่น
ขึ้นมาเอง

จุดนี้อาจไม่ใช่จุดใหญ่ๆ แต่เป็นจุดที่สำคัญมาก ซึ่งเป็นตัวสื่อ
แสดงหรือฟ้องให้เห็นถึงความเสื่อมของพระศาสนา ถ้าแก้จุดนี้ขึ้นมา
แม้จะเป็นจุดเล็กๆ น้อยๆ แต่มันจะดึงให้ส่วนอื่นเข้มแข็งขึ้นมา
เพราะฉะนั้นเมื่อสักครู่อาตมาพจิงพูดให้เจาะเป็นจุดๆ ว่า **อะไรที่เป็น
จุดอ่อน ของพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน**

คงต้องดูให้ชัดด้วย ว่ามีจุดอ่อนจุดแข็งอะไร แต่จุดอ่อนนั้น
ตอนนี้มาก จะต้องชัดแล้วก็จะต้องเจาะจงเลยในการที่จะแก้ไขทำให้
ได้ ถ้าแก้จุดอ่อนเหล่านี้ได้ การเสริมจุดแข็งจะง่ายขึ้น

บางอย่างเป็นจุดอ่อนที่เสียเกียรติภูมิของพระพุทธศาสนาด้วย
อย่างที่ยกตัวอย่างเมื่อสักครู่นี้ว่า ชาวบ้านไม่รู้ว่าจะอะไรเป็น
พระพุทธศาสนา เป็นข้อที่ทำให้คนภายนอกเขานำไปพูดไปอ้างอิง

อันนี้ก็เป็นเรื่องในแง่ดีของพระพุทธศาสนาที่ให้เสรีภาพ ส่วน
ในศาสนาที่ใช้ศรัทธาเป็นแกน เขากำหนดลงไปเลยว่าต้องเชื่อต้องทำ
ซึ่งมองอีกแง่หนึ่งก็ถือว่าอย่างนั้นไม่ใช่เสรีภาพ เพราะเป็นการกำหนด
หรือบังคับ

แต่ในพระพุทธศาสนาที่ให้เสรีภาพนั้น เมื่อให้เสรีภาพจะต้องมี
ตัวตุลมาเข้าคู่ มิฉะนั้นจะไปได้ เสรีภาพจะกลายเป็นช่องทางให้คน
เถลไถล เพราะฉะนั้นจะต้องมีตัวที่มากำกับเสรีภาพนี้ เพื่อให้เข้าสู่ทาง
ที่ถูกต้อง

เพราะฉะนั้นในภูมิหลังของเราจึงต้องเน้นคู่กัน คือ เมื่อมี
เสรีภาพ ก็ต้องให้การศึกษาพัฒนามนุษย์ เพื่อให้ใช้เสรีภาพได้อย่างถูกต้อง
ให้เป็นเสรีภาพเพื่อไปทำสิ่งที่ถูกต้อง

ถ้าคนไม่มีคุณภาพ ก็เริ่มตั้งแต่ไม่มีความรู้ ไม่รู้ว่าทำอะไรจริง
จะถูก แม้แต่ทำอะไรถูกก็ยังไม่รู้

ที่นี้ในวัฒนธรรมไทยเรา นี้ เรามีการเน้นเรื่องนี้ ก็คือ**การบวชเรียน**
ซึ่งเดี๋ยวนี้เหลือเป็น**ประเพณีบวช** แต่ของแท้เรียกว่า**บวชเรียน** อัน
นี้ก็เป็นเรื่องหนึ่ง การที่**ฟื้นฟูพุทธศาสนา**ในชุมชนหรือในชนบท ต้องจับที่
การบวชเรียน ซึ่งยังมีประเพณีสืบต่ออยู่ เท่ากับยังเหลือช่องให้เรา
แม้มันจะเสื่อม

มองในแง่เสีย ประเพณีบวชเรียนเสื่อมไปมาก บวชกันโดยไม่รู้
ว่าบวชทำไม ในชนบทมากแห่ง เดี่ยวนี้บวชแล้วไม่ได้เรียนหนังสือเลย ไม่รู้
ว่าพระพุทธศาสนาเป็นอะไร บางทีบวชแล้วกลับยิ่งเชื่อหน่ายพระศาสนา

หนักเข้าไปกว่าเดิม เพราะว่าบวชออกไปแล้วไม่รู้เรื่อง ยิ่งมาเห็นอะไรต่ออะไรที่ไม่นึกกว่าจะเป็น พอกลับออกไปกลับทรุดลง

เราต้องมีเป้าหมายชัดเจนว่าบวชเข้ามาแล้วต้องทำอะไร

ประเพณีบวชเรียนนี้เอื้อไว้แล้ว ท่านทำช่องทางไว้แต่อดีต แต่ทำไมเราจึงปล่อยให้กลายเป็นช่องทางของความเสื่อม แทนที่จะใช้ช่องทางที่เป็นการได้เปรียบอยู่แล้วให้เกิดผลดี นั่นคือช่องทางของการได้เปรียบมีอยู่แล้ว โอกาสของเราอยู่ที่นี้

ประเพณีบวชเรียนเป็นโอกาสในการที่เราจะฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ในเรื่องของการศึกษา นั่นคือจุดเน้นอย่างหนึ่งของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาว่า **จะทำอย่างไรกับประเพณีบวชเรียน ให้ผู้ที่บวชเข้ามาแล้ว ได้เรียนจริงๆ** คือได้ศึกษา

การศึกษาในที่นี้ก็คือ การรู้และปฏิบัติอย่างถูกต้องนั่นเอง เพราะการศึกษาในพระพุทธศาสนานี้ครอบคลุม หมายถึงไตรสิกขา คือ **ศีล สมาธิ ปัญญา**

เมื่อการศึกษาเป็นไปตามไตรสิกขา ก็ให้เห็นชัดว่า**ตัวสิกขา หรือการศึกษา คือการปฏิบัติ** ไม่ใช่แค่รู้ หมายความว่าต้อง**ปรีดี และปฏิบัติรวมกัน ท่านจึงเรียกว่าศึกษา** ด้วยการศึกษานี้ ถ้าเราฟื้นฟูประเพณีบวชเรียนได้ เราจะช่วยฟื้นฟูชนบทได้มากมาย แล้วรวมมาถึงกรุงเทพฯ ด้วย เพราะตอนนี้ความเสื่อมขยายไปทั่ว

การบวชเรียนที่ว่าเสื่อมนี้ เสื่อมถอยลงทั้งในแง่ของความมุ่งหมายและเนื้อหาสาระ ทั้งในแง่ของสภาพภายนอกทางสังคม คือระยะเวลาบวชที่หดลงไป คนที่จะบวชในพรรษาเหลือน้อย มักบวชเหลือเดือนหนึ่งหรือครึ่งเดือน บางทีเจ็ดวัน หรือไม่กี่วัน จนกระทั่งพูดกันว่า แม้แต่ครองผ้าห่มผ้าก็ยังไม่เป็น ก็สึกไปแล้ว ไม่รู้อะไรเลย

บวชแค่นี้ได้ชื่อว่าได้บวช

เคยพูดกันมานานแล้วว่า การบวชเรียนจะต้องมีหลักสูตร ว่า จะมีหลักสูตรสั้นหลักสูตรยาวตามระยะเวลาที่บวช แต่ถึงจะมีหลักสูตร ก็ขาดอีกด้านหนึ่งอยู่นั่นแหละ คือไม่มีครูที่จะสอน ในชนบทเวลานี้ บ้านนอกออกไป กุลบุตรบวชเข้ามาแล้ว ครูอาจารย์ไม่มี จะไปสอนอะไร ถึงมีหลักสูตรให้แล้วก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะฉะนั้นจะต้องทำไปควบคู่กัน

แต่รวมความว่าประเพณียังเอื้ออยู่ ช่วยให้มีผู้บวช แต่เราไม่รู้จักใช้ประโยชน์จากประเพณีนี้เลย เรากลับปล่อยให้ประเพณีนี้เป็นทางของความเสื่อม นี่ชาวพุทธเป็นอะไรไป สิ่งที่มีอยู่ควรเป็นประโยชน์ก็ไม่รู้จักใช้ เพราะฉะนั้น ก็ต้องทำประเพณีบวชเรียนให้สมชื่อว่าเป็นประเพณีบวชเรียน

ตามบ้านนอกต่างจังหวัดมากทีเดียว บวชมาแล้ว นอกจากไม่ได้เรียน เพราะไม่มีครูอาจารย์แล้ว แม้แต่ทำวัตรสวดมนต์ก็ไม่มี สักแต่ว่าบวช ได้แต่เน้นเรื่องของการจัดพิธีตอนบวช พ่อแม่ต้องเสียเงินเสียทอง บางที่ภูหนี่ยืมเงินมาจัดงานใช้เงินเป็นแสนๆ เพื่อให้ลูกบวช ๗ วัน บางรายก็มีดนตรี จัดทางเครื่อง สิ่งโต๊ะเงินเลี้ยงเป็นการใหญ่ แต่บวชแล้ว ๗ วันเลิก พ่อแม่ใช้หนี้ต่อ

แต่ที่ท่านทำดีก็มี บางแห่งเมื่อบวชไปแล้วเจ้าอาวาสก็เอาใจใส่ให้การศึกษา ทำอย่างไรเราจะไปกระตุ้นให้มีการเริ่มต้น ให้พื้นที่กันขึ้นมาให้ได้ และไปหนุนที่ทำได้แล้ว

ถ้าประเพณีการบวชเรียนฟื้นขึ้นมาได้ จะช่วยพระศาสนาได้มากมาย การพระศาสนาในชนบทจะฟื้นขึ้นมา เรียกว่าอย่างเห็นกันได้ชัดๆ ไปเลย แต่ถ้าปล่อยปละละเลยต่อไป บุญที่บรรพบุรุษสร้างไว้จะ

กลายเป็นจุดขายของพระพุทธศาสนายุคต่อไป และการฟื้นฟูคงไม่ใช่
ง่าย นี่ก็เป็นจุดหนึ่ง

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: เรื่องนี้กระผมรับที่จะไปดำเนินการทันทีครับ
โดยการใช้นโยบายและการปฏิบัติในเชิงของการประชา-
สัมพันธ์ บอกไปยังสื่อต่างๆ คงจะต้องมีการใช้วิธีการให้
เพื่อนข้าราชการ และสภาพุทธบริษัทที่เราจะตั้งร่วมกันเดิน
ไป

เรื่องนี้จะต้องนำไปกราบนมัสการกรรมการมหาเถร-
สมาคมในที่ประชุม ซึ่งจะต้องไปกราบนมัสการท่านก่อน
เป็นการภายในแล้วก็เน้นเรื่องนี้ คงจะต้องมีงบประมาณ
ซึ่งคิดว่าเรื่องงบประมาณ คงไม่มีปัญหาอะไรที่จะ
ดำเนินการเรื่องนี้ได้

พระธรรมปิฎก: ขออนุโมทนา เรื่องงบประมาณแม้จะมี
ความสำคัญ ก็ยังไม่มากนัก เพราะว่าเรื่อง**การบวชเรียน**นี้ ชาวบ้าน
เขาหนุนอยู่เต็มที่แล้ว ประเพณีก็เป็นหลักให้อยู่แล้ว ศรัทธาของพุทธ
บริษัทก็เป็นขุมกำลังใหญ่ ยิ่งถ้าเราทำให้ลูกของเขาได้ประโยชน์จาก
การบวชจริงๆ ถ้าเขาเห็นขึ้นมาชัดๆ ทำไมพ่อแม่เขาจะไม่เอาด้วย

พ่อแม่เขารักลูก ที่ให้ลูกบวชก็เพราะอยากให้ลูกดี แม้จะมีผู้ที่ไม่
เข้าใจ อาจจะไม่เข้าใจได้บุญชนิดที่ตัวเองก็ไม่รู้ความหมายว่าบุญ
คืออะไร แต่คนทั่วไปก็รู้โดยประเพณีว่า **เราให้ลูกบวชแล้ว ลูกจะได้
เป็นคนสุข ลูกจะได้เป็นผู้ใหญ่ ลูกจะได้เป็นคนมีความรู้ มีความคิด มีศีลมี
ธรรม เป็นหลักของครอบครัวได้** อันนี้ชาวบ้านเขาเข้าใจ

ถ้าบวชไปแล้วกลับออกมาไม่รู้เรื่อง มาเป็นหลักให้แก่
ครอบครัวไม่ได้ ชาวบ้านก็ต้องผิดหวัง ต่อไปประเพณีบวชเรียนก็จะ

เสื่อมลงไปๆ เพราะฉะนั้นขอให้เขาสมหวังสักหน่อย ส่วนคนที่ไม่เข้าใจ ก็ฟื้นความเข้าใจกันขึ้นมา

อาจจะต้องประชาสัมพันธ์กันให้หนักเลย เรื่อง**บวชเรียน**นี้ ต้องให้ความเข้าใจความหมายไปหนุนด้านประเพณี คือไปปลูกใจในแง่ประเพณีให้เห็นว่า วัฒนธรรมของเรานี้ดีนะ มีประเพณี**บวชเรียน** และประเพณีนี้ได้สร้างสรรคสังคมไทยมาอย่างไร ซึ่งก็เป็นความจริง **ประเพณีบวชเรียนได้สร้างสรรคสังคมไทยมามากมาย**

องค์พระมหากษัตริย์ก็ทรงบวชเรียนกันมาทั้งนั้นในอดีต ไปดูศิรัชกาลที่ ๑ และพระเจ้าตากสินก็ทรงบวชเรียนกันมา เราก็ก็นึกไปนึกเอาเรื่องประวัติศาสตร์มาแล้วให้ฟัง ให้ประชาชนตื่นตัว ให้ภูมิใจในวัฒนธรรมของตัวเอง แล้วก็ให้เด็กอยากจะทำ**บวชเรียน** เพื่อความหมายและจุดมุ่งหมายที่ถูกต้อง จนกลายเป็นเสียงเรียกร้องบีบบังคับไปในตัว ให้พระต้องเอาใจใส่ในการ**ทำการบวชเรียน**ให้ได้ผล ให้ลูกของเขาได้ประโยชน์

อันนี้เป็นจุดหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องที่ทิ้งกันมานานแล้ว ควรจะเจาะจุดกันเสียที และตรงทีเดียว เพราะว่ามันเข้าเป้าของการศึกษา เป็นเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา

ขอทิ้งท้ายหน่อยหนึ่ง สังคมไทยถือกันว่า ใครบวชลูกจะได้บุญมาก ดังนั้น ถ้าใครช่วยฟื้นฟูประเพณีบวชเรียนให้มีชีวิตชีวา มีสาระขึ้นมาอย่างแท้จริง คนนั้นหรือท่านผู้นั้นก็เท่ากับได้บุญมหาศาลจากการบวชลูกของพ่อแม่ทุกรายรวมกันทั่วประเทศไทย

ทั้งช่วยให้พ่อแม่บวชลูกแล้วได้บุญจริง ทั้งช่วยฟื้นฟูพระพุทธศาสนา และช่วยกู้สังคมไทยทั้งหมด พร้อมไปด้วยกัน

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: ขอรบกวนหมัสการ จากประสบการณ์ของ
 กระผมเอง กระผมมักจะไปถวายประสบการณ์และถวายการ
 เล่าเรื่องต่างๆ ให้พระภิกษุสงฆ์ได้รับทราบต่อเรื่องนี้ว่า
บวชแล้วต้องมีเรียน ต้องปฏิบัติ แล้วก็พบภาพอะไรที่เป็น
 ความมหัศจรรย์ในพระพุทธศาสนา ขนาดแค่เจ็ดคืนแปดวัน
 ก็เห็นผล บอกว่านี่แหละคืออนุศาสน์ปาฏิหาริย์ที่แท้จริง

อย่าว่าแต่พระคุณเจ้าศีล ๒๒๗ ข้อ ซึ่งเป็นฐานของศีล
 ที่นำไปสู่สมมติและปัญญาโดยตรง แม้แต่ญาติโยมซึ่งเอา
 แค่ศีล ๕ แค่นั้นเองก็ยังสามารถเยะเยะ แล้วพระคุณเจ้าทำ
 อย่างไรต่อไป พบจากผู้จัดหลายแห่งว่า ถ้าไปปฐมนิเทศ
 อย่างนี้ พระคุณเจ้าที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ที่เคยปฏิบัติแล้วจะ
 ได้ผล แล้วออกมาผิตสังเกตุกับกลุ่มอื่นที่ไม่ได้มีการ
 ปฐมนิเทศเท่าที่ควร

ในการปฐมนิเทศตรงนี้ ปัญหาก็คือว่า ต้องหาคน
 ปฐมนิเทศที่มีประสิทธิภาพ ตรงจุดนั้นก็คงจะเป็นหน้าที่
 ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติด้วย ที่จะต้อง
 ดำเนินการ แล้วกระผมก็คิดว่า วันนั้นก็ใช่ออกาสดี เพราะ
 ผู้อำนวยการกองสำนักพุทธศาสนศึกษา ก็ได้มานั่งอยู่ที่นี้
 ด้วย ก็จะรับเรื่องนี้ไปว่า ต่อไปเราจะทำอย่างนี้ละ ก็ขอ
 กราบหมัสการไว้

ส่งเสริมและประสานบทบาทของพุทธบริษัททุก

ฝ่าย พระ-โยม หญิง-ชาย ส่วนกลาง-

ท้องถิ่น ราชการ-ประชาชน

พระธรรมปิฎก: ขออนุโมทนา อันนี้เป็นจุดต่างๆ ที่เราจะไปดึง บทบาททั้งหลายที่ถูกดึงให้ฟื้นขึ้นมา

อีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งขอตั้งจุดสังเกตไว้ด้วยก็คือ โดยสอดคล้องกับ วัฒนธรรมประเพณีของเรา ในเรื่องของวัดเราไม่ได้นึกถึงแต่เจ้า อาวาสหรือฝ่ายพระอย่างเดียว เพราะว่าชุมชนเป็นเรื่องของพุทธบริษัท ทั้งหมด

วัดเป็นของพุทธบริษัททั้งหมด พระอยู่ที่วัด แต่พระนั้นก็ทำหน้าที่ต่อชุมชน และชาวบ้านก็มาที่วัด มาทำกิจกรรมต่างๆ ที่วัด เพราะฉะนั้นชาวบ้านก็เอาวัดเป็นศูนย์กลางในหลายๆ อย่างมากมาย

ที่นี่ นอกจากพระที่เป็นเจ้าอาวาสจะมีบทบาทเป็นผู้นำแล้ว ตามปกติเดิมเราก็มีผู้นำฝ่ายคฤหัสถ์ด้วย ซึ่งเราไม่ควรละทิ้ง และ คฤหัสถ์ปัจจุบันนี้ยิ่งสำคัญ เพราะว่าทางด้านพระภิกษุตอนหนึ่งอ่อนแอ อยู่ บางทีไม่ค่อยอยู่หนักแน่นมั่นคงเท่าไร

ในชนบทมีพระน้อยอย่างที่ว่าแล้ว สภาพเหล่านี้ ยิ่งเรียกร้อง ให้เราจะต้องสร้างผู้นำฝ่ายคฤหัสถ์มาเป็นตัวประสาน และเป็นส่วน ที่มาช่วยเสริมกำลังในยุคที่กำลังขาดแคลน อย่างโบราณเรามี มัคทายกอะไรต่างๆ เหล่านี้ มัคทายกนี่ก็ต้องฟื้น เพราะตอนนี้ก็อ่อนแอลงไปเหมือนกัน เนื่องจากไม่ได้รับการเอาใจใส่

ปัจจุบันนี้บางที่มคณายกก็รู้เรื่องพระศาสนาดีกว่าพระ ซึ่งได้ ยินมานานแล้ว แต่ที่ได้ยินกับตัวเอง คือตอนไปพักที่ภูเขา มีคนมาจาก จังหวัดใดจำไม่ได้แล้ว แกเล่าสภาพพระที่วัดให้ฟัง ว่าที่วัดไม่มีพระอยู่นาน ต้องอาศัยพระพรราชาสองพรราชาเท่านั้นมาอยู่รักษาวัดกันไว้ เวลาทำพิธีกรรมในงานบุญกุศล ท่านก็ไม่ทำไม่ถูก ผมก็ต้องคอยแนะนำ เรียกว่าบอกรบ

มคณายกต้องคอยบอกรบทำให้พระ ว่าตอนนี้ทำอย่างนี้ ต่อไป ทำอย่างนั้นๆ เห็นไหมว่าพระสูญเสียความเป็นผู้นำแล้ว แต่ก่อนนี้พระ ต้องคอยเป็นผู้บอกชี้ใหม่ ว่าอะไรเป็นอะไร แต่ตอนนี้มคณายกบอก แม้แต่พิธีกรรมพื้นๆ ยังไม่รู้เรื่องเลย

มคณายกนี่ก็สำคัญ เราจะเรียกอะไรก็แล้วแต่ จะต้องมีการมีผู้นำ ฝ่ายคฤหัสถ์ นอกจากนั้นเราจะเห็นว่า ผู้นำฝ่ายคฤหัสถ์มีทั้งชายทั้ง หญิง

ฝ่ายหญิงมีความสำคัญมากในการอุปถัมภ์และทำกิจกรรมใน วัด อาจจะเป็นบทบาทอะไรก็แล้วแต่ เวลาถึงงานวัดที่โยมผู้หญิงเป็น กำลังใหญ่ทีเดียว เราควรถือโอกาสจัดปรับให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน

รวมความว่าสาระสำคัญคือ ให้มีผู้นำฝ่ายคฤหัสถ์ที่มาประสาน กับฝ่ายพระ และข้อสำคัญผู้นำฝ่ายคฤหัสถ์เขาไม่ได้มาอยู่แค่ที่วัดในพิธี เท่านั้น แต่เขามีความสำคัญเป็นที่นับถือของคนในหมู่บ้านด้วย

ถ้าทำได้อย่างนี้จริง ก็จะมี ความหมายขึ้นมา จะช่วยให้ตัว บุคคล ไปช่วยยกสถานะของเรื่องทางหลักธรรมคำสอนขึ้นมาด้วย อัน นี้เกี่ยวกับเรื่องของกระแสสังคม เรื่องของค่านิยม เรื่องของภาพที่ ปรางกฎ เช่นอย่างคนที่มิชื่อเสียง มีเกียรติในสังคมหรือในชุมชนนั้น ถ้า

เขาเป็นผู้ที่สนใจใฝ่ธรรมะแล้ว ธรรมะหรือเรื่องพระศาสนาก็จะมีสถานะมีคุณค่ามีความสำคัญขึ้นมาด้วย

แต่ถ้าธรรมะไปอยู่กับคนที่ไม่มีค่า คนก็มองพระศาสนาเป็นเรื่องตกต่ำไปด้วย เลยกลายเป็นของไม่มีค่าหรือเป็นอะไรไปเลย

เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เราจะต้องฟื้นฟูผู้นำฝ่ายคฤหัสถ์ขึ้นมา ให้มาประสานกับฝ่ายพระ แล้วผู้นำฝ่ายคฤหัสถ์ก็จะมาเป็นตัวที่ช่วยกระตุ้นฝ่ายพระเองด้วย เพราะว่าตอนนี้เรากำลังขาดคุณภาพพออย่างที่ว่า การหนุนด้านคฤหัสถ์จะทำให้ฝ่ายพระมีโอกาสฟื้นได้ดียิ่งขึ้น ฝ่ายคฤหัสถ์จะหนุนได้หลายเรื่องทีเดียว

เวลาทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติไปในชนบทอย่างจะไปจัดเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาอบรมอะไรต่างๆ ญาติโยมจะมาช่วยเป็นกำลังในการเตรียมการอะไรต่างๆ ฉะนั้นเราก็ให้เข้ากระบวนไปด้วยกัน ทั้งพุทธบริษัทฝ่ายคฤหัสถ์และฝ่ายบรรพชิต ตอนนี้นางที่เรามองข้ามจุดนี้ไป

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: กราบนมัสการนะครั้นว่า ความจริงในโอกาสต่อไป เมื่อมีสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดแล้ว ก็อาจมีต่อไปคือสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำอำเภอ และตำบล ลักษณะที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้พูดเมื่อสักครู่ ก็จะเป็นจริงเป็นจังมากขึ้นในทางปฏิบัติ

ปัญหาในขณะนี้ก็คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเกิดขึ้นมาเพียงแค่นี้ไม่ถึงปี เรื่องเหล่านี้งานประจำจังหวัดเราก็ฝากไว้กับกระทรวงวัฒนธรรม ไปอยู่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัด ฉะนั้นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพจริงๆ ตามที่เราใฝ่ฝัน คงต้องใช้เวลา

ถ้าหากว่าการเคลื่อนไหวมีลักษณะการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เน้นที่ตัวบุคคล เพราะพูดถึงคนกับระบบ ในประเทศเราในสังคมของเรา *คนสำคัญกว่าระบบ* จนกว่าคนจะสร้างระบบขึ้นชัดเจน แล้วคนของเรามีความรับผิดชอบ อย่างเช่นสังคมตะวันตกที่เป็นส่วนหนึ่งที่เราเห็นชัดเจน ตรงนั้นจึงค่อยๆ ไป

ตรงนี้ ก็คือประเด็นที่กระผมจะกราบหมัสการว่า เราจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างไรก่อน เพื่อจะนำไปสู่จุดนั้น

การแก้ปัญหานี้เป็น ๒ ลักษณะใหญ่ๆ

ลักษณะแรก ก็คือเราจะตั้งศูนย์กลางขึ้น ให้มีการติดต่อสื่อสารกันได้ ๒ ฝ่าย นั่นก็คือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะต้องปรับองค์กรตรงนี้ ที่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในลักษณะวิกฤตให้ได้ แล้วก็พยายามสวนลงไปในจุดที่สำคัญ แล้วก็ลองพิจารณาตรงนั้นด้วยความมีสติสัมปชัญญะ ว่าจะทำอะไร ได้แค่ไหน เพียงไร ให้มากที่สุด นั่นคือประเด็นที่หนึ่ง

ลักษณะที่สอง ในการแก้ไขก็คือ การที่เราจะมาดำเนินการในเรื่องแรกนั่นคือ *เรื่องการศึกษา แม่แม่ แล้วนำสู่การปฏิบัติ* ถ้าเราทำตรงนี้ได้ ซึ่งมีมากมายหลายเรื่องที่จะต้องพูดถึงวิธีการ จะต้องเป็นกุศโลบายสลบซับซ้อนมาก

ถ้าเราทำตรงนี้ได้ ก็เท่ากับมาเสริมในเรื่องวัดต่างๆ ที่จะต้องปรับต้องพัฒนา มิฉะนั้นญาติโยมไม่เข้า ยกตัวอย่างเช่นกรณีตำรวจ ปรากฏว่า *พระพยอม* ท่านบอกเลยว่า *โยม*

พระทั้งหลายนี้ก็ไม่ถึงว่าตำรวจเข้าวัด เหมือนอย่างน้ำไหลออกมา คิดว่าเทมาแก้วเดียวแล้ว จะจบ นี่เทมาหลายแก้ว ยังไม่รู้จักจบเสียที พระก็ต้องปรับขึ้นมา

ตรงจุดนี้แหละครับ ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาระบบวัด พัฒนาพระภิกษุก็จะเริ่มขึ้น เพราะว่าพระอาจารย์ทั้งหลาย พระภิกษุก็อยากที่จะให้ญาติโยมเข้ามาปฏิบัติเยอะๆ มีอะไรขึ้นมา จะได้ไม่เป็นวัดร้าง ไม่เหงา

แต่ถ้าจะทำอย่างนั้นก็ต้องเน้นพุทธศาสตร์ เพราะชัดเจนแล้วว่าไสยศาสตร์เราไม่เอา นอกจากเราไม่เอาแล้ว ยังจะต้องประกาศประชาสัมพันธ์กันด้วยว่า อย่างนี้ไม่ใช่พระพุทธศาสนา อย่างนี้เป็น อย่างนี้ไม่เป็น ซึ่งตรงจุดนั้น การประชาสัมพันธ์อย่างที่เราได้กราบนมัสการไว้แล้วนะ ครับ จะเห็นชัดเจนเมื่อดำเนินการไปตั้งแต่เดือนตุลาคม ครับ

อันนี้ก็เลยขอกราบนมัสการเสริมรับทราบว่ามันมีแง่คิดอย่างนี้ แล้วก็ปัญหาตรงสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอย่างนี้ การแก้ปัญหาตรงนี้ก็มีความเรื่องงบประมาณ เรื่องอะไรต่างๆ แต่กระผมจะรับคำแนะนำที่บอกว่า ถ้าแก้ตรงนี้ได้ งบประมาณหลัองมาเอง ซึ่งก็จะต้องมีวิธีการหลายวิธี

กระผมอยากจะยืนยันให้ชัดเจนในทางปฏิบัติเลยนะ ครับว่า ขณะนี้บรรดาพุทธศาสนิกชน แล้วก็บรรดาญาติโยมอุบาสกอุบาสิกา กำลังดีใจ แล้วก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือในทุกรูปแบบ ขอแต่เพียงว่าให้ข้าราชการที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่

จัดสรรโอกาสให้เอื้อต่อการศึกษา พอการปกครองเข้าที่ หรือมีการปก-ครองเป็นเครื่องมืออย่างนี้แล้ว เราก็พยายามหนุนการพัฒนามนุษย์ ด้วยการศึกษานี้ขึ้นไป ระยะยาวจึงจะแก้ปัญหาก็ได้

ตอนนี้ทางพระองค์ถูกปัจจัยภายนอกเข้ามาแข่งมาก โดยเฉพาะปัจจัยทางสังคม ในด้านข่าวสารข้อมูล ยุคนี้สังคมใช้ข่าวสารข้อมูลในทางที่สนองและกระตุ้นโลก *โทสะ โมหะ* กันมาก คือใช้เพื่อการหาผลประโยชน์ ใช้เพื่อการบริโภคการเสพบำรุงบำเรอ ใช้เพื่อการประทุษร้ายกัน และใช้ในทางลุ่มหลงมัวเมา ไม่ใช่ในทางสร้างสรรค์เท่าที่ควร น้อยนักที่ใช้ในทางสร้างสรรค์

สังคมไทยเรา แม้จะเป็นสังคมที่เข้ากระแสโลกแห่งบริโศคนิยม แต่ก็ต้องมองแยกให้ถูกว่า เขากับเราไม่เหมือนกัน เขาในที่นี้มุ่งไปที่ประเทศพัฒนาแล้ว อย่างเช่นฝรั่ง พวกฝรั่งนั้นเขาบริโภคมากก็จริง แต่เขาเป็นนักผลิตด้วย แต่สังคมไทยอาตมภาพเคยพูดว่าเป็น **absolute consumer** เป็นนักบริโภคโดยสมบูรณ์ หรือเป็นนักบริโภคเด็ดขาด

สังคมอเมริกันก็ตาม สังคมญี่ปุ่นก็ตาม แม้ว่าเวลานี้เขาได้ชื่อว่าเป็นสังคมบริโภค แต่เขาเป็นสังคมที่มีพื้นฐานของการผลิตมานาน ฉะนั้นเขาจึงยังมีความเป็นนักผลิตอยู่มาก แต่เขาไม่ได้พูดเน้น เพราะเป็นลักษณะที่สืบเนื่องมาจากเก่า เขามักพูดถึงลักษณะใหม่ ที่เด่นขึ้นมาในปัจจุบันคือบริโศคนิยม แต่ที่แท้นั้นลักษณะความเป็นผู้ผลิตของเขายังหนักแน่นมาก

ส่วนของไทยเรานั้นไม่มีพื้นฐานในด้านการผลิต มีแต่ความ เป็นนักบริโภค ความเป็นนักผลิตไม่มี ดังนั้นสังคมไทยจะต้องเน้นเรื่อง การเป็นนักผลิตให้ขึ้นมาคู่กับความเป็นนักบริโภค

เมื่อสังคมไหลไปในกระแสบริโภคนิยม สภาพการเสพและการบำรุงบำเรอฟุ้งเฟ้อ ก็มีอิทธิพลต่อวัดด้วย ถ้าพระไม่มีหลักก็ไหลตามเขาไป เวลานี้ปัญหาอยู่ที่นี้ด้วย พระจำนวนมากก็มาแข่งกันในเรื่องสิ่งฟุ้งเฟ้อแล้ว

ฉะนั้นต้องให้พระเข้ามาอยู่ในหลักที่ถูกต้อง **นอกจากให้การศึกษาแล้ว ก็ต้องมีงานให้พระทำ** การที่พระเขวไปนี้ **หนึ่ง การศึกษาไม่มี ขาดความรู้เข้าใจ สอง ไม่รู้จักทำอะไร**

เมื่อไม่มีงานถูกต้องที่จะทำ ก็ไปทำในเรื่องไม่เป็นเรื่อง หรือมีเวลามากอยู่เฉยๆ ไม่ได้ ก็ออกไปในทางที่ไม่เข้าเรื่อง ถ้าพูดภาษาชาวบ้านก็คือต้องหางานให้พระทำ หรือให้ท่านทำงานของท่านที่ถูกต้อง ที่นี้เราก็ต้องจับให้ได้ว่างานของพระมีอะไรบ้าง

เมื่อเอาเข้าจริงก็คือต้องพัฒนาบทบาทที่แท้ของพระขึ้นมา ต้องยอมรับว่าพระจำนวนมากเคืองคว้าง ไม่ได้ทำกิจของพระมานาน จนเดี๋ยวนี้ไม่รู้ว่ามีหน้าที่อะไร

ถ้าไปถามว่าพระมีหน้าที่อะไร พระก็องค์ตอบถูก ถ้าเราไปพูดว่าหางานให้พระทำ คนอาจจะไปนึกเหมือนกับให้ท่านไปทำงานอะไรที่หนักที่เหนื่อย แต่ที่จริงก็คือ ให้ท่านทำสิ่งที่เป็นการสร้างสรรค์ดีงามถูกต้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ เป็นบทบาทที่แท้จริงของท่านนั่นเอง

บทบาทของพระมีอะไร ก็มีเรื่อง**การศึกษา** (เล่าเรียน และปฏิบัติเอง) และ**สั่งสอน** (สอนพระเณร และเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน) รวมแล้วก็อยู่ที่การศึกษา สรุปลงในไตรสิกขาทั้งนั้น อันนี้เป็นแกนแน่นอน

ที่นี้เราก็ดูต่อไปอีกว่า เพื่อให้เนื้อหาสาระของพระศาสนาดำเนินไปได้ **ลองสำรวจมาตั้งแต่ครั้งโบราณเลยว่า มีงานอะไรบ้าง**

แม้แต่งานก่อสร้างก็อย่างที่บอกไว้เมื่อสักครู่นี้ ทำไมจึงต้องสร้างศาลาขึ้นมา ก็เพราะเขาจะต้องให้ประชาชนมาประชุมกัน เลี้ยงพระให้ท่านมีกำลังที่จะศึกษาและสั่งสอน แล้วตัวเขาเองก็จะได้ฟังธรรม โดยพระจะได้ใช้ศาลานั้นเป็นที่เทศน์ที่สอน ไม่ว่าจะบำเพ็ญทาน ศีล ภาวนาก็เป็นเรื่องของการเจริญในการศึกษาหรือพัฒนามนุษย์ทั้งนั้น

งานทั้งหมดนี้จะมาบรรจบกันเข้าระบบที่ว่า ในที่สุดกิจการของพระศาสนาทุกอย่างมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีจุดหมายร่วมกัน

แล้วทำอย่างไรเราจะทำให้พระมีงานแบบนั้น คืองานที่มาหนุนตัวสภาวะ ซึ่งจะมีได้หลายอย่าง พอเรามองถูก แม้แต่งานศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ก็เข้ามาในนี้หมด ไม่ใช่มองแยกศิลปวัฒนธรรมไปเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ศิลปะก็เกิดขึ้นมาเพื่อหนุนการศึกษานี้แหละ มันมีจุดหมายรวมอันเดียวกัน มันเป็นระบบความสัมพันธ์ มันเป็นปัจจัยแก่กัน เขาสร้างสรรคศิลปะขึ้นมาหนุนการศึกษา พอพระและประชาชนมีการศึกษาดี มันก็ไปหนุนศิลปวัฒนธรรม ทำให้มีการสร้างสรรค์ที่ดีงาม เกิดความดีความงามขึ้นมาในสังคม ทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ

พอศิลปวัฒนธรรมเจริญขึ้น ก็มาหนุนการศึกษา ซึ่งอาจจะมาในรูปที่ว่า ศิลปวัฒนธรรมเจริญขึ้นแล้วก็มาเรียกร้องการศึกษา ทำให้จำเป็นต้องมีการศึกษาพัฒนาต่อไป

เราต้องจับระบบความสัมพันธ์นี้ให้ได้ ว่าตัวแกนงานของพระคืออันนี้ แล้วเพื่อหนุนงานแกนนี้ จะให้พระมีงานอะไรๆ ได้บ้าง แล้วยोगกันได้หมด

ขอให้ไปศึกษาอดีตดู เราอาจจะรู้ว่า ที่พระมีงานมากมายก็เพราะอย่างนี้เอง คือมันมีระบบความสัมพันธ์ที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนกัน

เราจึงต้องหาทางให้พระมีงานที่ถูกต้อง คืองานที่เป็นระบบซึ่งมาหนุนกันให้พระศาสนาเจริญขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน เพื่อให้ชีวิตและสังคมของเขางอกงาม อยู่ดีมีสุข ตามพุทธพจน์ที่ว่า “โลกานุกัมปายะ” คือเพื่อเกื้อการุณย์แก่ชาวโลก

รวมความก็คือต้องให้พระไม่เคັงคว้าง ถ้าพระไม่รู้จะทำอะไร เดียวก็ไปทำเรื่องไม่เข้าเรื่อง แล้วโยมก็มาติเตียน ทั้งหมดนี้ก็เข้าระบบความสัมพันธ์นั่นเอง คือเป็นระบบองค์กรวมั่นแหละ ที่เดี๋ยวนี้อบอบพูดกัน

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: ขอรบกวนมัสการท่านเจ้าคุณอาจารย์ ดูท่านเหนื่อยแล้วครับ

พระธรรมปิฎก: ก็ไม่เป็นไร เหนื่อยจนหายเหนื่อยแล้ว ตอนแรกแย่นะ เจริญพร เพลียเต็มที คือถึงขั้นต้องนอนแล้ว

ขออภัย ต้องขอพุดเรื่องส่วนตัวหน่อย พอดความดันและซีพีจร มาสูงขึ้นไปๆ แล้ว คราวนี้เท่าไรเท่ากัน หลังจากเสร็จแล้วจึงจะทุดอีก บางทีหิวจนแทบจะวูบไปเลย แล้วก็ไปไออย่างหนักต่อ พอวันรุ่งขึ้นอีกสองวันก็จะเจ็บระบมหน้าอก แล้วก็ไปไปตามวงจรของมันไม่เป็นไร เมื่อเป็นเรื่องสำคัญก็ต้องว่ากัน ไม่ต้องกลัว

พุดและทำเชิงสร้างสรรค์

รู้จักสื่อสารและสลายปัญหา

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: กระผมเองปฏิบัติอยู่ เมื่อเช้าวิ่งไป ๑๐ กิโลเมตร พอวิ่งเสร็จก็เข้าสมาธิครึ่งชั่วโมง หรือ ๔๐ นาที ก็พยายามทำ เห็นจากการปฏิบัติชัดเจนว่า ทำมากทุกข์

น้อย ทำน้อยทุกซ์มาก ไปปฏิบัติงานคราวนี้ถามว่ากลัวหรือไม่ ตอบว่ากลัว แต่มีความเชื่อมั่นอยู่ ๒ เรื่อง

หนึ่ง เชื่อมั่นในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า สิ่งที่พระองค์ได้สั่งสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความเป็นสติคือไม่ประมาท แล้วก็อยู่กับปัจจุบันถึงจะเกิดสัมปชัญญะแล้วจะแก้ปัญหาได้ เพราะฉะนั้นกระผมจะต้องไม่ไปอดีต ไม่ไปอนาคตอะไรทั้งสิ้น จดจ่ออยู่กับสิ่งที่จะทำให้ดีที่สุด แล้วก็ถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง อุทิศถวายชีวิตนี้แต่พระพุทธานุภาพ

กระผมมั่นใจว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะต้องมีคนเห็น เพราะถ้าไม่มีคนเห็น กระผมเองก็คงไม่ได้มาอยู่ในตำแหน่งนี้ ที่จะไปทำงานสำคัญของบ้านเมืองขนาดนี้ได้แน่นอน ก็แสดงว่าที่เข้ามาทั้งหมดด้วยจิตที่ยึดมั่นในประโยชน์ของส่วนรวม ต้องมีคนเห็น ฉะนั้นจึงเกิดเป็นความรู้สึกอีกheimใจ

แต่อย่างที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้สั่งสอนอยู่เสมอว่า จะต้องกระทำการด้วยปัญญา แต่ตรงนี้ก็ป็นโอกาสที่เรียกว่าเข้าไปสู่กระบวนการที่หลายๆ ฝ่าย ได้บอกกับกระผมว่า นี่จะต้องเจอปัญหาอย่างโน้นอย่างนี้ ที่สื่อมวลชนลงเต็มที่แล้ว แต่พบว่าในทางปฏิบัติจริงๆ พุทธบริษัทมหาศาลที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้ความเมตตาส่งข้อมูลนั้นมา ส่งข้อมูลนี้มา แล้วก็พิจารณาตอนที่ทำงาน

กระผมมีอยู่เรื่องหนึ่ง ในการไปคราวนี้ อย่างที่ได้เมตตาสั่งสอนว่า *หางานให้พระท่านทำในชนบท* ซึ่งกระผมเห็นด้วย

ที่นี้ในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทบขาด
ผู้ปฏิบัติงาน แล้วยังมีลักษณะในเชิงราชการ ถ้ากระทบจะ
กราบนมัสการนิมนต์พระคุณเจ้าที่มีศักยภาพ ที่มีความพร้อม
ไปช่วยทำงานที่สำนักงานพระพุทธศาสนาบ้าง ไม่ใช่ลูกจ้าง
ไม่ใช่อะไรทั้งสิ้น ไปช่วยกันทำงานที่ตรงนั้น จะเป็นเรื่องที่
เสื่อมเสียหรือไม่ จะพิจารณาเป็นประการใดครับ

พระธรรมปิฎก: ก็ต้องระวัง ประชาชนเขามองดู บางส่วนก็เพ่ง
อยู่ เพราะฉะนั้นจุดอะไรที่ล่อแหลมหรือที่เรียกว่า sensitive
จะต้องระวังหน่อย เพราะว่าแม่ทำถูก แต่ภาพที่ออกไป ถ้ามีคนไปพูด
สะกิดในทางที่ไม่เข้าใจนิดเดียว ก็ไปเลย

เพราะฉะนั้นบางอย่างต้องรอไว้ให้เกิดความเข้าใจ ให้เห็น
แนวทางกันชัดเจนก่อน พอชัดเจนแล้วหลายอย่างเข้ามาได้ ทำได้

ที่นี้จุดแรกที่สำคัญ เราต้องให้ชัดว่าพระไปที่นั่นในฐานะอะไร

เพราะว่าชาวบ้าน โดยเฉพาะในชนบท เขามีความรู้สึกไวใน
เรื่องนี้ แม้เขาไม่ได้เพ่งไม่ได้จ้อง แต่เป็นเรื่องความรู้สึกทางด้านวัฒนธรรม
ฉะนั้นบางอย่างอาจจะต้องรอให้ความเข้าใจชัดเจน เมื่อใดเขารู้
ความมุ่งหมาย เขามั่นใจมีศรัทธาขึ้นมา เช่นมีศรัทธาต่อสำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตอนนี้อย่างไรก็เชื่อหมด ไม่ว่าจะทำอะไรก็
มองไปในแง่ดีหมด

ด้านหนึ่งที่ต้องให้เขาชัด คือในแง่ความสัมพันธ์ และสถานะ
ของพระในการไปนั้น แม้แต่คำพูดเช่น พระไปช่วยงาน ชาวบ้านก็เริ่มตั้ง
ข้อสงสัยว่า ไปช่วยอะไร จึงเป็นเรื่องที่จะต้องเคลียร์ให้วุ่นวายไปด้วย
ความระมัดระวัง ไม่ประมาท แล้วก็อย่างมั่นคง

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: ที่กระผมต้องขอกราบนมัสการถามเรื่องนี้ก็ เพราะอย่างนี้ครับ ขณะนี้เราจะพบว่าในช่วงคำคืนหรือ ตลอดทั้งวัน มีรายการธรรมะมากมาย ซึ่งญาติโยมก็มีความ เหนงมากในจิตใจ แล้วก็วังเวง ก็เลยมาช่วยทำบุญเป็นค่า รายการสถานี แล้วให้พระท่านมาพูดให้ญาติโยมฟังนะครับ เป็นสัญญาณส่งออกมาว่า สังคมเริ่มเห็นแล้วว่า *ความทุกข์ มีเยอะเหลือเกิน*

ตรงจุดนี้กระผมก็ได้ยินทางพระอาจารย์ พระภิกษุ ทั้งหลาย ก็ดำ ใช้คำพูดว่าต้องดำ พวกญาติโยมทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการที่สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติว่า ทำอะไรกันอยู่ ทำไมเงิบ ทำไมปกปิด

กระผมพิจารณาง่าย ๆ เบื้องต้นว่า ไม่เห็นมีอะไรที่จะ ดีไปกว่านิมิตพระคุณเจ้าไปนั่งดูเลยว่านี่เขาทำกันอย่างนี้ แล้วถ้าพระคุณเจ้ามีอะไรที่จะแนะนำได้ก็ยิ่งดี แล้วพระคุณ เจ้ามีอะไร พระคุณเจ้าก็จะได้อะไรเหล่านี้ไปพูด นี่ครับที่ เป็นความคิดที่ริเริ่มออกมา แต่ว่าก็ไม่แน่ใจ จึงขอกราบ นมัสการถาม

พระธรรมปิฎก: อันนี้อาจจะมาในรูปของการให้ข่าวด้วย ต้องใช้ คำพูดให้ถูกต้อง ให้เห็นว่าเรานิมนต์พระมาให้ความช่วยเหลือในเรื่องพระ ถ้าวางนี้ก็เข้าเรื่องแล้ว

หมายความว่า เดียวนี้มีงานที่พระทำอยู่แล้ว เช่น ทาง สื่อมวลชน ทางวิทยุกระจายเสียง และในเรื่องเหล่านี้โยมก็ได้ยินกัน ในสังคมก็พูดกันมาก ว่ามีปัญหาบ้าง ไม่มีปัญหาบ้าง ทำดีก็มี ทำไม่

ดีก็มี ที่นี้ทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเอง จะทำอะไรก็ลำบาก เพราะเป็นเรื่องของพระ ต้องเคารพท่าน

เราต้องพูดในทางดีว่าเคารพท่าน เราก็เลยต้องขออาศัยพระคุณเจ้าให้ท่านมาช่วยกันดูแลในเรื่องนี้ด้วย อะไรแบบนี้ ถวายสถานที่ให้ท่าน คือ *ไม่ใช่ไปบอกว่าเราเอาท่านมาช่วยงานเรา แต่เราไปพึ่งท่าน* แล้วเพื่อความสะดวก ก็เลยถวายสถานที่ให้ท่านมาใช้ ท่านจะได้ดูแลเรื่องงานที่เกี่ยวกับพระ อะไรแบบนี้ อย่างนี้ก็ดูสบายใจ

ญาติโยมได้ฟังว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดูแลเอาใจใส่พระสงฆ์มาก ช่วยหนุนพระสงฆ์ให้ท่านทำงานได้ดี ก็กลับมองภาพบวกไปเลย *ดังนั้นจึงอยู่ที่ลักษณะวิถีดำเนินการ และแม้แต่ถ้อยคำในการให้ข่าวสาร* เพราะฉะนั้นฝ่ายให้ข่าวสารคงสำคัญมาก ต้องเน้นการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ แล้วก็สื่อสารและให้ข่าวสารต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจที่ดี

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: กระผมขอโน้มรับเรื่องนี้ไปดำเนินการ แล้วผลจะเป็นประการใด ก็จะมาราบทนมัสการในโอกาสต่อไป มีอีกเรื่องหนึ่งครับ *เขาบอกว่าตำรวจมาแล้ว จะมาจับพระสึกหรืออย่างไร*

พระธรรมปิฎก: ท่านก็ต้องพูดเล่นๆ ซิ *ใช่ ตำรวจมาแล้วก็ต้องจับพระไม่สึก* แต่ตำรวจคนนี้ไม่เหมือนกับที่คุณคิดหรอก *ไม่ใช่เป็นตำรวจประเภทจับโจร* แต่เป็นตำรวจที่ทำงานมาเยอะทางด้านการศึกษา ผ่านมาแต่ในเรื่องการสร้างคน สร้างตำรวจที่จะให้ดี จึงไม่ใช่มุ่งมาราบทแต่มาปลุกมาช่วยกันปั้น ช่วยหนุนพระที่ท่านทำดีให้ท่านมีกำลังต่างๆ เราก็ดึงเข้าทางดีไปเลย

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: กราบนมัสการว่า เรื่องนี้กระผมได้ตอบไป
อย่างเต็มที่ตามแนะนำบางส่วนแล้ว แต่เรื่องนี้จริงๆ แล้วถ้า
จะให้ผลออกมาจริงๆ ต้องเป็นเรื่องที่พระคุณเจ้าช่วย
กรุณาเมตตากระผมด้วย ถ้าหากพระคุณเจ้าพูดคำเดียว
มันมีน้ำหนักมากกว่ากระผมพูดตั้งล้านคำ

แต่กระผมก็ได้แสดงไป บอกว่ากระผมและเพื่อนข้าราชการ
ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มาสนองงาน
เป็นผู้รับใช้คณะสงฆ์ ไม่ใช่เข้ามาดำเนินการในลักษณะที่ไป
ชี้ไปทำอะไรได้ทั้งสิ้น ไม่ใช่ ถ้าทำอย่างนั้นก็บาปตายเลย

เราต้องการมาหาบุญ เราไม่ต้องการมาหาบาป
เพราะฉะนั้นการดำเนินการต่างๆ ในเรื่องของสิ่งที่ไม่
ถูกต้องในวงการของคณะสงฆ์ซึ่งมีอยู่แน่นอน ทั้งนี้เพราะ
เหตุผลหลายประการ ก็เป็นเรื่องของคณะสงฆ์ต้องจัดการ
กันเอง

กระผมในฐานะเจ้าหน้าที่ ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็
ได้แต่เพียงเสริม ส่งเสริม แล้วก็ช่วยเหลือรับใช้ อย่างเช่น
เสริมเรื่องประสิทธิภาพในเรื่องของพระวินยาศึกษา และ
ด้านพระวินยธรให้ไปดำเนินการ เมื่อเสร็จจากพระคุณเจ้า
แล้ว ผ่านคณะสงฆ์แล้ว อันนี้เป็นหน้าที่ของฝ่ายกระผมเป็น
ฝ่ายบ้านเมือง จะต้องไปดำเนินการต่อไป

การดำเนินการทางด้านกฎหมาย แม้จะมีอำนาจ
อย่างเช่นตำรวจ ก็ควรจะต้องใช้ความละมุนละม่อม เพราะ
เรื่องนี้เป็นเรื่องของความละเอียดอ่อน กระผมได้ตอบไป
อย่างนี้

ไม่ทราบว่าคุณเจ้าคุณอาจารย์เห็นเป็นประการใด
และมีอะไรจะแนะนำ กระผมขออน้อมรับ

พระธรรมปิฎก: ที่สำคัญก็มีเรื่องการแก้ปัญหาพระสงฆ์ด้วย
อย่างที่พูดเมื่อสักครู่นี้ เรื่องพฤติกรรมนอกกลุ่มนอกทาง อันนี้เราก็คงต้อง
เน้นเหมือนกัน เพราะว่าปัญหามันเยอะ แต่การแก้ปัญหาโดยวิธีไปรบ
กับพวกทำผิดทำร้ายนั้นมันไม่รู้จักจบ การแก้ปัญหาอย่างหนึ่งก็คือ การแก้
โดยไม่ต้องแก้ ซึ่งต้องทำไปด้วยกัน

การแก้ด้วยการแก้ ก็คือการแก้โดยการคุมการกำจัดอะไรแบบนี้
ก็ต้องทำอยู่บ้าง แต่มันไม่ใช่การแก้ปัญหาที่แท้

การแก้ปัญหาที่แท้ก็คือ เปลี่ยนเป็นการสร้างสรรค์ เมื่อเอากการ
สร้างสรรค์เข้ามาแทน เหมือนอย่างที่ว่า ถ้ามีอะไรต้องทำที่เป็นการ
สร้างสรรค์ดี ๆ แล้วเขาเกิดมีแรงใจชอบ อยากจะทำ มีศรัทธามีฉันทะ
พอเขาหันมาทำเรื่องที่ดี ก็เลยไม่มีเวลาที่จะไปทำเรื่องไม่ดี ก็เลยลืมทำ
เรื่องไม่ดีไปเอง

จึงเคยพูดบ่อยๆ ว่า เด็กที่ไปทำอะไรต่ออะไรที่ไม่ดี บางทีก็
เป็นเพราะว่าเขาไม่มีอะไรจะทำที่เป็นการสร้างสรรค์ ถ้าเขามีอะไรต้อง
ทำ มีสิ่งที่เขาอยากจะทำอยู่เรื่อยนี้ เขาก็เลยลืมเรื่องร้าย เขาก็เลยไม่เอา
ใจใส่เรื่องเหลวไหล

นอกจากนั้นก็คือใจ พอมีงานสร้างสรรค์ที่จะต้องมาร่วมกันทำ
ใจก็จะมาร่วมกันในการที่จะทำ ก็เลยกลายเป็นว่าเลิกขัดแย้ง เลิก
ทะเลาะกัน แต่ถ้าไม่มีอะไรจะทำ ที่เป็นการสร้างสรรค์ เขาก็ได้แต่มอง
กันไปมองกันมา แล้วก็ขัดหูขัดตาเกิดเรื่อง แต่ถ้ามีเรื่องจะทำ เขาจะ
เรียกร้องความร่วมมือจากกัน แล้วจะแก้ปัญหาไปเลย

ที่นี้เด็กปัจจุบันนี้ เหมือนกับว่าไม่มีอะไรจะทำ มีแต่เรื่องเสพ เรื่องบริโภค ก็คิดแต่ว่าจะไปกินอะไร จะไปดื่มน้ำอะไร จะไปหาความสุขสนุกสนานที่ไหน เข้ากระบวนการแย่งกันสุข แย่งกันเสพ ก็มองกันเป็นคู่แข่ง หรือจะหาทางกีดกันกันออกไป เดี่ยวก็ขัดใจกัน เฟงจ้องว่าใครมันอย่างไร ใ้พวกนั้นมันไม่ถูกกับเรา จะต้องไปจัดการมัน ไปเฟงจ้องคนเพราะไม่มีงานสร้างสรรค์ที่จะทำ ฉะนั้น *เรื่องการแก้ปัญหาพระไม่ติดต้องเน้นเรื่องในทางสร้างสรรค์ที่ว่าเมื่อสักครู่นี้ คือการที่จะให้ทำอะไร*

ศิลปวัฒนธรรมสืบจากพระศาสนา แล้วมาสื่อคุณค่าของพระศาสนา

อาตมภาพอยากจะทำกรเข้ามาตรงนี้นิดหนึ่ง คือเรื่องศิลปวัฒนธรรม ซึ่งควรจะศึกษากันว่า ในสังคมไทยนั้นศิลปวัฒนธรรมเป็นส่วนขยายงอกออกมาจากพระศาสนา แล้วก็มาเป็นส่วนประกอบช่วยเสริมพระศาสนาขึ้นไป แล้วก็มาด้วยกันโดยตลอด

ตอนนี้เราคงต้องมาดูว่า งานทางศิลปวัฒนธรรมนั้น มีอะไรที่พระจะทำได้บ้าง โดยเฉพาะที่เป็นเรื่องเนื่องกับวัด เพราะวัดนี่ที่จริงเดิมเป็นแหล่งเกิดของวัฒนธรรมที่แพร่หลายออกไป ศิลปวัตถุ ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม เกิดขึ้นที่วัดทั้งนั้น

ศิลปวัฒนธรรม ตอนนี้ก็ตั้งเป็นกระทรวงไปแล้ว ถ้าเราจับอันนี้ได้ ก็ต้องมองว่า ทำอย่างไรจะเอามาโยงกับเรื่องของพระศาสนา เพราะที่จริงแยกกันไม่ได้โดยเด็ดขาด

เรื่องวัฒนธรรมก็ไปจากพระศาสนาและเพื่อพระศาสนา ทำไมเราทำงานสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมขึ้นมา ก็เพราะได้รับแรงบันดาลใจจากพระศาสนา จึงทำให้เกิดวัฒนธรรม ทำให้เกิดศิลป และการที่เกิด

การสร้างสรรคผลงานที่เขาเรียกว่า **งานรังสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรม** ขึ้นมาเพื่ออะไร ก็เพื่อมาจรรโลงพระศาสนาอีกนั่นแหละ

ศิลปวัฒนธรรมเป็นที่แสดงออกของศรัทธา และจินตนาการ จรรโลงใจจากพระศาสนา และพร้อมกันนั้นมันก็มาเกื้อหนุนพระศาสนา เพื่อมาช่วยกิจการพระศาสนาต่างๆ ไม่ว่าจะดนตรี ไม่ว่าจะจิตรกรรม ไม่ว่าจะศาสนวัตถุต่างๆ อย่างที่เราหล่อพระพุทธรูปอะไรต่างๆ เหล่านี้ ก็มาจากเรื่องพระศาสนาทั้งนั้น

ที่พูดนี้ มิได้หมายความว่าทุกอย่างในศิลปวัฒนธรรมไทยมาจากพระพุทธรศาสนา แต่บอกได้ว่ามีพระพุทธรศาสนาเป็นหลัก เป็นแหล่งใหญ่แห่งแรงบันดาลใจ และวัดเป็นศูนย์รวมใหญ่แห่งชีวิตของชุมชน

อย่างที่รู้กันดีว่า ในสังคมไทยแต่เก่าก่อน แม้แต่เรื่องสนุกสนานบันเทิงของชาวบ้าน การมหรสพในคราวใหญ่ๆ ก็ไปมีกันที่วัด ถึงจะว่าไม่ใช่กิจของพระ แต่ในเรื่องอย่างนี้ คนโบราณก็มีใช้ใจ เขารู้ว่า ในเรื่องนั้นๆ ส่วนของธรรมกับส่วนของกาม จะโยงกันที่จุดไหน จะแยกกันที่จุดใด และจะร่วมหรือจะเรียดกันในแง่ไหนๆ

ถ้าเราไม่สามารถโยงเรื่องนี้ได้ ต่อไปวัฒนธรรมก็จะลอยเคว้งคว้างด้วย พอวัฒนธรรมขาดลอยออกไป วัฒนธรรมนั้นก็หยุตจะนิ่งตาย กลายเป็นเพียงเรื่องของอดีต คือเป็นซากของอดีต ที่มีค่าเพียงด้านพาดินชย์ หรือเป็นเรื่องของธุรกิจไปเลย จึงต้องสืบสานให้ได้ เพราะวัฒนธรรมสืบเนื่องมาจากเก่า ถ้ากระบวนความสืบเนื่องขาดตอนไป มันก็ขาดความหมาย ความหมายก็ด้วน แล้วต่อไปมันก็เสื่อม

เพราะฉะนั้นจะต้องผูกโยงกัน กับตัวปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือองค์ประกอบที่ร่วมกันอยู่เดิมนี่ให้ได้ ถ้าเป็นคนที่เก่งจริง ก็จะต้องสืบให้ได้ว่า ศิลปวัฒนธรรมส่วนนี้ แ่งนี้ มันเกิดขึ้นได้เพราะอะไร

อย่างเรื่องวรรณคดี ส่วนใหญ่ก็มาจากเรื่องทางพระศาสนา ทำให้เกิดแรงบันดาลใจและจินตนาการขึ้นมา หรือไม่ก็แฝงความเชื่อ ความหมาย หรือคติทางพระศาสนาไว้ เพราะฉะนั้น เมื่อมาถึงจุดนี้ แม้แต่ดูงานของพระ พระเฝ้าๆ ก็มีงานทางศิลปวัฒนธรรมด้วย เพราะเป็นงานพระศาสนา

ที่นี้พอสังคัมเชื่อมทุกส่วนประกอบได้หมด ก็จะมองเห็นโยงกันหมดเลยทั้งสังคัม แต่เวลานี้มันโยงกันไม่ได้ สังคัมไทยจึงเหมือนกับเป็นสังคัมแยกส่วน ตอนนี่แม้แต่เรื่องวัฒนธรรมก็เหมือนจะแยกไปเป็นอีกเรื่องหนึ่งแล้ว สังคัมที่จะดีต้องสามารถสานโยงองค์ประกอบทุกอย่างให้สัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ทั้งหมดก็คืออันเดียว แล้วแต่ละอย่างก็เป็นแง่มุมด้านต่างๆ ของสิ่งเดียวนั้นแหละ และส่วนเหล่านั้นก็มาหนุน มาเกื้อ มาเป็นปัจจัยเสริมกันในแง่ต่างๆ แล้วก็ไปด้วยกัน ถ้าไม่เห็นความสัมพันธ์อย่างนั้นมันจะไปด้วยกันได้อย่างไร

ศิลปวัฒนธรรมนั้น แน่นนอนว่าเป็นเรื่องใหญ่มากที่เจริญคู่มากับพระศาสนา โดยมีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้พระศาสนาสื่อออกไปสู่สังคัมในวงกว้าง ไปสู่ประชาชนได้ทุกระดับ แล้วก็มีคามหมายถึงการสื่อความเป็นชาติอีกด้วย กลายเป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์ที่โยงอะไรต่ออะไรไปหมด จนถึงเอกลักษณ์อะไรๆ มากันเป็นแถวเลย

ถ้าเราโยงไม่ได้ ก็หมายความว่าเราจะไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างสรรค์สังคัมโดยรวม เพราะฉะนั้นเรื่องนี้จึงเป็นจุดหนึ่งที่ควร

จะพยายามทำให้ได้ แล้วพระกับโยมก็มาร่วมมือกันในเชิง ศิลปวัฒนธรรมด้วย เพราะนี่เป็นส่วนที่จะโยงจากตัวเนื้อแก่นคือธรรมะ ออกไปสู่สังคม โดยอาศัยสื่อทางวัตถุและรูปธรรม ตลอดจนนามธรรมที่ พอสัมผัสได้ง่าย

หมายความว่า พระจะเอาเนื้อไปพูดทันที บางคนก็รับได้ บางคนก็รับไม่ได้ จึงเกิดมีรูปแบบที่พัฒนาเป็นศิลปวัฒนธรรมขึ้นมา แม้แต่ประเพณีการกราบไหว้ เริ่มต้นก็ต้องมีการกราบพระเป็นแบบ มี คำไหว้พระเป็นแบบ มีการรับศีล มีการอาราธนาศีล มีการอาราธนา ธรรม อะไรต่างๆ เหล่านี้

วัฒนธรรมประเพณี ทั้งวัตถุ ทั้งนามธรรม เกิดขึ้นมา ก็เพื่อสื่อ กับประชาชน เอาเนื้อหาสาระออกไปสู่สังคมวงกว้าง โดยวิธีการที่ หลากหลาย ให้สนองความต้องการของประชาชน ในระดับต่างๆ กัน

คนที่เอาเนื้อมานิปู ให้ไปบิปู รู้บิปู ได้บิปู ก็มีอยู่ แต่น้อย เหลือเกิน ส่วนใหญ่ต้องมีเครื่องสื่อ เพราะฉะนั้นศิลปวัฒนธรรมก็คือ เครื่องมือสำคัญที่เป็นสื่อ เพื่อให้พระศาสนาส่วนเนื้อแท้ที่เป็นสาระ ของธรรมะแพร่ออกไปสู่สังคม ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน แล้วก็ ออกมาในรูปของความงามงดงาม เป็นความงดงาม ที่มากับความดีงาม

ศิลปวัฒนธรรมนี้เป็นเรื่องของความงาม เรามีพระศาสนาเป็น ความดี แล้วก็มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นความงามมาด้วย ความงามเข้าถึง ประชาชนง่ายกว่าความดี เมื่อดีได้รับการแต่งตั้งให้งาม หรือแม้แต่ว่า สวยงาม แล้วมันก็ล่อใจให้คนอยากจะรับดีด้วย

ทีนี้เราต้องให้งามไปกับดี ถ้าจะให้แต่งามไปอย่างเดียว บางทีก็ ไม่มีเนื้อหาสาระ ตอนนี่สังคมกำลังจะมีปัญหา เพราะจะเอาแต่งาม ซึ่ง เมื่อขาดดี ในไม่ช้าก็หมดงามไปด้วย เพราะเมื่องามนั้นไปเอนด้วยความ

สกปรก ก็หมองมัว กลายเป็นว่าที่จริงไม่งามเลย เพราะฉะนั้นจะติดแต่งาม โดยไม่มีดี จึงไปไม่ตลอด

ให้งามไปกับดี ก็คือ ศิลปวัฒนธรรมนั้นสืบออกมาจากพระศาสนา แล้วก็มีสื่อพระศาสนาด้วย ให้โยงกันอยู่ แล้วมันก็ได้ทั้งดี ทั้งงาม

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: กระผมมีประสบการณ์เรื่องนี้ เมื่อเร็วๆ นี้ สรุปรื่องของท่านเจ้าคุณอาจารย์ที่พูดทั้งหมด ที่มีปัญหา เพราะผู้ใหญ่ที่มีอำนาจในบ้านเมืองไม่เข้าใจ

กระผมพบด้วยตัวเอง คือมีการประชุมเรื่องเอกลักษณ์ของชาติ โดยกระทรวงวัฒนธรรม กระผมก็ติดต่อกับผู้ที่เข้าไปร่วมประชุมว่า อยากจะไปพูดเรื่องของพระพุทธรศาสนา เพราะว่าจะเชื่อมโยงเข้าไป

ทางผู้ที่มีอำนาจที่มาประชุมเรื่องเอกลักษณ์ก็บอกไม่เกี่ยว วัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาติไม่เกี่ยวกับพระพุทธรศาสนา

พระธรรมปิฎก: แสดงว่า ขอบภัย ความรู้ของท่านที่พูดมานั้นไม่มี ท่านไม่รู้เรื่องราวเป็นมา

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: ผู้ที่พูดเป็นผู้อยู่ระดับสูงอย่างน่าตกใจ ที่พูดคำนี้ออกมา กระผมก็เลยต้องถอย

กระผมก็พิจารณาว่า トラบไตก็ตามถ้าเราเป็นคนอื่นที่ไม่มีความหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงไปพูด ไม่มีความหมาย

เพราะฉะนั้น บัดนี้มีโอกาสแล้ว ก็จะรับคำแนะนำสั่งสอนไปทำต่อ นะครับ

จะพบพระพุทธรศาสนา เมื่อศรัทธามาบรรจบกับ ปัญญา และปัญหาที่หมักหมมมาก็จะ หายไป

กระผมเองก็มีความเดือดร้อนในเรื่องการเข้าไปคราวนี้ รู้ตัวว่าอยู่ท่ามกลางกลุ่มคนที่เป็นกันต่างๆ ตรงนี้ไม่ใช่เรื่องที่จะกลัว แต่ก็เป็นเรื่องของเหตุผลอย่างที่กราบนมัสการไว้แล้ว

ประเด็นนี้ติดอยู่ในใจ ก็คงอยากนมัสการถาม แต่ก็ไม่ใช่ชัดเจนไม่แน่ใจ เรื่องความควรไม่ควร แต่ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับเอกสารมาชิ้นหนึ่ง ผู้ที่มาในขณะนี้ก็อยากให้กระผมได้สอบถาม ซึ่งก็ตรงกับความคิดกระผมอยู่พอดี

ถามว่า ตามแนวความคิดของท่านเจ้าคุณอาจารย์ ในการแก้ไขต่อการที่องค์กรของชาวพุทธซึ่งหลากหลาย ทำให้ชาวพุทธเกิดความแตกแยก ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้การพัฒนาของชาวพุทธมีผลกระทบนั้น จะมีการแก้ไขได้อย่างไร

อันนี้เป็นเรื่องที่หลายส่วนเข้าไปขยายบุญกัน หลายส่วนไปขยายอะไรกันก็ไม่ทราบ แล้วเช็คไปเช็คมา กระผมสรุปได้เลย “ผลประโยชน์” แล้วบอกได้เลย เป็นเรื่องของกลุ่มผู้ใกล้ชิด โดยที่ท่านเองอาจจะไม่ทราบ ท่านเองอาจจะนึกไม่ถึงก็มีอยู่ เป็นเรื่องดังที่ปรากฏเป็นข่าวสารกันเยอะเยอะเลย ก็ขอกราบนมัสการว่า ปัญหาดังกล่าวจะแก้ได้อย่างไร

พระธรรมปิฎก: เจริญพร อันนี้เป็นปัญหามานานแล้ว ในหมู่พุทธ

ศาสนิก- ชนหรือพุทธบริษัทไทยเรานี้ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีเอกภาพ กระจัดกระจายมาก แต่เราก็ต้องยอมรับว่ามันเป็นผลของความเลื่อมที่สะสมเหตุปัจจัยมานานแล้ว จึงปรากฏอาการขึ้นมา แม้แต่พฤติกรรมไม่ดีไม่งามอะไรต่างๆ ของพระที่มีมานานหลายปีนั้น ก็เป็นผลของการสะสมเหตุปัจจัยมายาวนาน

เคยพูดนานแล้ว ตอนที่เกิดแผลพุพองขึ้นมาเนี่ย มันเป็นปรากฏการณ์จากปัจจัยที่สะสมมานาน ที่เลือดมันเสีย ฉะนั้นอย่าไปมัวติดอยู่แค่ฝีพุพองเลย ต้องไปดูข้างใน ว่าเหตุปัจจัยที่แท้เป็นอะไร แล้วไปจัดการที่นั่น จึงจะแก้ไขระยะยาวได้

การแก้ข้างนอก ก็ทำเฉพาะหน้าไปก่อน แต่ก็ต้องทำด้วย เป็นเรื่องชะงักกระแสนี้ไว้ระยะสั้น แต่จะแก้ให้ได้ผลจริงๆ ต้องแก้ระยะยาว

เรื่องของชาวพุทธที่ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้แหละ ก็เลยเป็นช่องทางให้เกิดการอาศัยแอบแฝง เพื่อมาทำอะไรต่ออะไรที่ไม่ถูกต้องขึ้นมา แล้วก็ไหลออกเป็นอาการฝีพุพองอย่างที่ว่า

เพราะฉะนั้นปัจจัยอย่างหนึ่งก็คือ ขาดความต่อเนื่อง หมายความว่างานพระศาสนาที่เป็นเนื้อหาสาระนั้นขาดตอนไป เช่น แม้แต่ประเพณีบวชเรียนก็เหลือแต่รูปแบบเสียมาก เมื่อประเพณีตัวแท้เดิมขาดตอนไป ความหมายก็เสียหายหมด แม้ว่าประเพณีจะยังอยู่ แต่เนื้อหาสาระไม่มี ความหมายมันหายไป

จะเห็นว่า ประเพณีต่างๆ ที่มีอยู่ปัจจุบันนี้ ค่อยๆ กลายความหมายและกลายรูปไป อย่างกฐินก็กลายเป็นกฐินทัศนาวร ทั้งๆ ที่ว่าประเพณียังสืบต่ออยู่ในแง่หนึ่งก็แสดงว่าสังคมไทยดี ที่ประเพณียังอยู่ได้ แต่ความหมายซักจะหมด ต่อไปสาระก็จะไม่เหลือ

เราควรจะรู้ว่า ทัศนาวรนั้นมีได้ แต่ต้องเป็นส่วนประกอบ แต่

เดี๋ยวนี้มันกลายเป็นว่า จัดกฐินเพื่อมุ่งไปทัศนจักร แล้วก็กฐินหาเงินหาผลประโยชน์ ทำนั่นทำนี่ ไปๆ มาๆ ตัวสาระก็หาย

สาระทางนามธรรมก็เริ่มที่ความสามัคคี การที่ชาวบ้านหรือชาวจังหวัดนี้ นำกฐินไปทอดให้จังหวัดนั้น ก็เป็นการผูกไมตรี ส่วนทางโน้นก็มาแสดงน้ำใจทางนี้บ้าง เป็นความสามัคคีระหว่างพุทธศาสนิกชน และระหว่างพระกับชาวบ้าน ที่พูดอย่างนี้เป็นตัวอย่างเท่านั้น

ประเพณีที่สืบมาถึงปัจจุบันนี้ บางทีบางอย่างแทบจะเหลือแต่ซากแล้ว เพราะเนื้อไม่มี สาระและความหมายมันหมดไป ฉะนั้นก็ยิ่งเป็นช่องโหว่ให้เกิดปัญหาซ้อนขึ้นมาอีก

เหมือนกับขวด เมื่อเนื้อข้างในหายไป แต่ขวดยังอยู่ ท่านเอาขวดไปใส่เหล้าเสียนี้ ขวดของเดิมมันใส่ของดีอยู่ แล้วทีนี้เนื้อในมันหายไป เขาก็เลยนำขวดนั้นไปใส่ของไม่ดี ถึงตอนนี้รูปแบบก็อันเดิม แต่เนื้อไม่ใช่ และอาจจะกลายเป็นของเสียไปแล้วก็ได้

เรื่องนี้เราต้องยอมรับความจริงแล้วค่อยๆ แก้กันไป บางทีมันเป็นอาการที่ยังจัดลงตัวไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราก็ให้โอกาส อย่างเวลานี้ที่มีองค์กรชาวพุทธกลุ่มต่างๆ ขึ้นมา ชาวบ้านก็ไม่มีศักยภาพที่จะทันกับสถานการณ์ ไม่มีกำลังเช่นความรู้ความเข้าใจที่จะมาตัดสิน หรือที่จะมาเรียกร้องเอากับองค์กรพวกนี้ แต่กลับเป็นเหยื่อถูกชักจูงไปด้วยซ้ำ

ถ้าชาวบ้านยังเป็นพุทธบริษัทที่มั่นคง ยังอยู่ในวิถีชาวพุทธจริงๆ เขาก็รู้เข้าใจรู้เท่าทันหมด เวลาเกิดองค์กรหรือจะเรียกว่ากลุ่มอะไรก็แล้วแต่ ถ้าทำการไม่ถูกต้อง ชาวบ้านก็ไม่สนับสนุนเลยหรือบิบบเลย มันก็อยู่ไม่ได้

แต่ตอนนี้ทุนในทางมวลชนไม่มี มวลชนชาวพุทธเหมือนเป็นอัมพาต ไม่มีกำลัง ไม่มีความสามารถอะไรที่จะมาช่วยกันดูแล แม้แต่จะดูออกว่าอะไรเป็นอะไร อะไรเป็นพุทธไม่เป็นพุทธก็ยังไม่ได้ เพราะฉะนั้นระบบควบคุมก็เสียไปหมด *ใครจะมาอ้างว่าอะไรเป็นพุทธก็ตั้งองค์กรขึ้นมา ต่อไปก็อาจจะมืองค์กรหวยพุทธเลยได้ไหม ถ้าองค์กรหวยพุทธเกิดขึ้นมาจะว่าอย่างไร* ชาวพุทธไม่รู้เรื่อง ใครไปสนองความต้องการของแกอาจจะเอาก็ได้นะ

เพราะฉะนั้น ในระยะยาวต้องค่อยๆ แก่ แต่รวมความก็คือเราต้องดูด้วยความรู้เท่าทัน ว่าอัมมันต์เป็นอย่างไร สภาพสังคมเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่สะสมมา อันนี้คืออาการแสดงออก

แต่เมื่อมองในแง่ดี มันก็เป็นโอกาสให้ตะล่อม เพราะมันไหลขึ้นมาแล้ว เมื่อมันไหลขึ้นมาแล้วเป็นองค์กรนี้ กลุ่มนี้ เป็นอย่างไร เราศึกษาเลย ว่ามีกลุ่มที่แสดงภาวะอาการของโรคอะไรบ้าง แล้วก็ค่อยๆ ตะล่อมเข้าสู่การแก้ไข

อีกสิ่งหนึ่งที่เราขาดก็คือ *ผู้นำชาวพุทธ* หมายถึงผู้นำที่เป็นแกนที่พูดอะไรขึ้นมาคนก็ฟัง เชื่อ แล้วก็เห็นคุณค่า แล้วก็ทำให้หมู่ชนมีแนวทางที่จะพิจารณาตัดสินสิ่งต่างๆ

ความเป็นผู้นำตอนนี้เรายังน้อย ยังอ่อน เพราะฉะนั้นพร้อมกับการแก้ปัญหาต่างๆ ต้องสร้างผู้นำขึ้นมา ถ้าทำอันนี้ได้ พอถึงจุดหนึ่งองค์กรกลุ่มอะไรต่ออะไร จะค่อยๆ หายละลายไป

ก็มองไปในแง่ดีก็แล้วกัน *ว่านี่คือ อาการของโรคที่เราจะได้มีโอกาสรู้ตัวโรค ถ้าอาการของโรคไม่ปรากฏ เราจะไม่สามารถไปสืบหาสมุฏฐานได้ ตอนนี้เราจะได้อาศัยอาการของโรค ไปสืบสาวตรวจดูให้รู้สมุฏฐาน เพื่อหาทางแก้ไขให้ถูก*

พร้อมกันนั้นก็พัฒนาในเชิงบวกไปด้วย คือ **สร้างความเป็นผู้นำ ชาวพุทธที่แท้จริงมา** เมื่อความรู้ที่เป็นปัญญามันมี อะไรๆ ก็ค่อยๆ มา ถ้าเขาเชื่อถือแล้ว **ปัญญากับศรัทธามารอบกันเมื่อไร พระพุทธศาสนา ก็เกิดขึ้น**

ตอนนี้มีศรัทธาแต่ไม่มีปัญญา ศรัทธายังมี ก็ยังดีนะ ถ้าไม่มีศรัทธาเหลือชีเย่ **ตอนนี้ศรัทธายังอยู่** เรายังมีแรงดีอยู่ คุณเดิมยังเหลืออยู่ เมื่อศรัทธายังอยู่ ก็ต้องเดินหน้าว่า **ทำอย่างไรจึงจะพัฒนา ด้านปัญญาขึ้นมา พอปัญญากับศรัทธามารอบกันปั๊บ พุทธศาสนาเด่นเลย**

เพราะฉะนั้นอย่าเพิ่งท้อใจ อาศัยศรัทธาที่มี แม้มันจะไม่ค่อยถูก ก็เอามาใช้ให้เป็นประโยชน์ แต่ต้องดึงเข้ามาสู่ทางด้วยปัญญา

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: กราบขอบพระคุณครับ ก็เป็นเรื่องที่กระผมเองคงจะต้องไปปรับเรื่องนี้ เพราะว่า พอเรามองว่าผมไม่ไปเป็นพวกเขา เขาก็คงจะเพ่งจะจ้องมอง คือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มที่กระผมไม่สามารถจะเข้าไปร่วมได้ เนื่องจากเขาไม่ปฏิบัติไม่ดำเนินการในหลักของพระพุทธศาสนา

แต่ในขณะที่เดียวกัน กระผมเองก็มีประสบการณ์เรื่องนี้ ในขณะที่เป็นผู้บัญชาการศีกษา คือ ในที่ที่ไม่ปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา กระผมก็ต้องถอนออกมา ตอนนั้นก็คงไม่มีปัญหาอะไร

แต่ต่อไปนี้อาจจะเกิดปัญหาขึ้น เพราะถ้ามีการถือเป็นคนพวกเป็นฝ่ายขึ้นมา อันนี้ก็คงจะลำบาก กระผมก็คงจะรับเรื่องเหล่านั้นไม่ได้ ในแง่ที่ว่าถ้าไม่ใช่หลักในพระพุทธศาสนา แล้วไปทำให้เกิดการเบี่ยงเบนขึ้นมา

อย่างที่ไต่เมตตาเคยแนะนำสั่งสอนไว้ว่า *ยิ่งเอา พุทธศาสนิกชนไปเข้าเรื่องเหล่านั้นมากเท่าไร ยิ่งเสียหาย มากเท่านั้น จะไปเอาเรื่องศีลธรรมอย่างเดียว มันไม่ได้ ฉะนั้น กระผมก็ยังยืนยันอยู่เหมือนเดิมนะครับ*

ความหมายที่แท้ของนารายณ์อวตาร ก็ยังไม่รู้ จะได้บทเรียนอะไรที่จะมารักษาพระพุทธศาสนา

ที่นี้กระผมก็มีปัญหาขึ้นมา ยกตัวอย่างเช่น อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มันมีศาสนาอะไรก็ไม่ทราบครับ เขาเรียกว่า *นาจา* *องค์เทพนาจา* อยู่ที่ทางไปอำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เขาเรียกว่า *น้ำน้อย*

สร้างพระพุทธรูปขึ้นมา สร้างหลวงพ่อดาวตม สร้างเจ้าแม่กวนอิม สร้างอะไรต่ออะไรริมถนนใหญ่เลย แล้ววันหนึ่ง ก็ปรากฏว่าไปฉ้อโกงประชาชน เพราะไปพูดถึงเรื่อง เหล็กไหล ไปโกหกชาวบ้านเขา

ก็กลายเป็นว่า ทางฝ่ายตำรวจก็ไม่รู้เรื่อง ก็ว่านี่เรื่องนี้ ทำไมไม่เอาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านพระพุทธศาสนา เข้ามาดำเนินการ จริงๆ มันเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่ไหน เป็นอะไรไม่ทราบ คนไม่เข้าใจ ข้าราชการไม่เข้าใจ ซึ่งตรงนี้ก็ไม่ใช่เป็นไร เราจะต้องทำความเข้าใจกันต่อไป

กระผมอยากจะกราบนมัสการถามที่เกี่ยวข้องเนื่องในกรณีนี้ ก็คือว่า กรณีที่ศาสนาอื่นนำเอาศาสนพิธีในทางพระพุทธศาสนาไปใช้นะครับ จะเกิดเป็นปัญหาแก่

พระพุทธศาสนาหรือไม่ ถ้าเกิด จะแก้ไขอย่างไร อันนี้ขอ
กราบนมัสการถาม

พระธรรมปิฎก: ต้องดูความมุ่งหมายก่อน การที่เขาเอาไปทำ
อย่างนั้น อันนี้เป็นนโยบายระยะยาวเลย ก็คือ **นโยบายครอบ**

หมายความว่า จะให้เป็นเสมือนว่าพระพุทธศาสนาเป็นส่วน
หนึ่งของศาสนานั้น อันนี้เป็นนโยบายใหญ่จากศูนย์กลางเลยทีเดียว
เพราะฉะนั้นเขาก็จะมาเอาทุกด้าน ไม่เฉพาะพิธีกรรมที่เป็นรูปธรรม
หรอก แม้แต่คำสอนที่เป็นนามธรรมก็จะครอบด้วย

ดูเผินๆ เหมือนว่าเขามายอมรับ แต่ที่จริงเขาเตรียมวางฐานะ
ไว้ให้เสร็จแล้ว อย่างที่พูดเมื่อสักครู่ว่าครอบ แต่ทั้งครอบแถมกลืน คือ
ให้พุทธศาสนาไปเป็นส่วนหนึ่ง แต่ไม่ใช่ส่วนสูงสุด เป็นเพียงส่วน
ชั้นบันได อยู่ในศาสนานั้น

เพราะฉะนั้นเขาก็จัดดำเนินการในรูปต่างๆ ในแง่คำสอนก็มี
การตั้งทฤษฎี ให้มองคำสอนของพุทธศาสนาอย่างนี้ๆ แล้วในแง่ของ
พิธีกรรมซึ่งจะเป็นสื่อสำคัญ เพราะพิธีกรรมนี้เข้าถึงประชาชน จึงให้
เอาพิธีกรรมไปเป็นส่วนหนึ่งที่จะเข้าถึง เพื่อจะให้กลมกลืนกันแล้วก็
ครอบได้อีกที

แต่การที่จะครอบได้จริงนั้น ต้องครอบด้วยหลัก คือตัวคำสอนที่
เป็นนามธรรม เพราะเป็นตัวแก่น แล้วไปครอบที่เนื้อตัวข้างใน จะครอบแต่
เพียงภายนอกไม่ได้ ด้านภายนอกต้องกลมกลืน นี่เป็นเรื่องที่เราต้องรู้เท่าทัน

โดยเฉพาะในระดับผู้นำของเรา จะเป็นฝ่ายพระก็ตาม ฝ่าย
คฤหัสถ์ก็ตาม นอกจากรู้เท่าทันแล้ว ต้องมีแนวคิด แนวปฏิบัติ ซึ่งอัน
นี้จะสำเร็จได้ด้วยมีการปฏิบัติตามหลัก**อภิธานิยธรรม** เช่น การได้มา

ประชุมพบปะกัน แลกเปลี่ยนเพิ่มข้อมูลข่าวสาร ได้มาสื่อสารกัน ให้รู้ว่าตอนนี้เขาทำอะไรไป เมื่อรู้ทันแล้วจะวางวิธีรับมืออย่างไร

การทำที่เขาใช้วิธีการกลลืนอย่างนี้ ถ้าไม่รู้ทันจะไม่ทำให้รู้สึกกระทบกระเทือน แต่จะทำให้รู้สึกว่ามีเหมือนให้เกียรติแก่พระพุทธศาสนามาก หรือยอมรับพระพุทธศาสนา

เราก็ต้องมีนโยบายของเราเอง คือการตั้งนโยบายขึ้นรับนโยบาย เพราะทางโน้นมีนโยบายอยู่แล้ว เราก็ต้องมีนโยบายของเรา ว่าเราจะรับมืออย่างไรนั่นเอง

อันนี้ก็เป็นเรื่องใหญ่ เพราะในประเทศอินเดียแห่งชมพูทวีป พุทธศาสนาที่สูญสิ้นไปเพราะนโยบายแบบนี้ด้วย คือนโยบายกลืน เริ่มแต่่นโยบายนารายณ์อวตาร แต่ไม่ใช่่นารายณ์อวตารอย่างเดียว ศิวะก็อวตารด้วย นารายณ์อวตารเป็นเรื่องมาใน*วิษณุปุราณะ* ว่านารายณ์อวตารเป็นพระพุทธรูปเจ้า

ชาวพุทธมากมายเดี๋ยวนี้ก็ยังมีหลง คนไทยจำนวนไม่น้อย นี้ก็ว่าศาสนาฮินดูให้เกียรติ นี้ก็ว่าการที่เขาให้พระพุทธรูปเจ้าเป็นพระนารายณ์นี้แสดงว่าเขานับถือ นี้แหละไม่ศึกษา

เรื่องนารายณ์อวตารนั้น ตามหลักจริงๆ ของเขาเรียกพระพุทธรูปเจ้าว่าเป็น*ปางมายาโมหะ* นี่คือตัวแท้ ที่ว่าเป็นพุทธรูปอวตารนั้นที่แท้เรียกว่า *ปางมายาโมหะ* ซึ่งเป็นเรื่องอยู่ใน*วิษณุปุราณะ*

เขาสร้างเรื่องว่า พวกอสูรมีกำลังขึ้นมาสู่เทวดาได้ ทำให้เทวดาอยู่ในฐานะลำบาก เทวดาไปปราบอสูรบางทีก็รบแพ้ ทำไม้อสูรมีกำลัง เพราะอสูรไปบูชายัญ เป็นต้น เมื่อบูชายัญแล้ว อาณิสสยัญตามหลักศาสนาฮินดูทำให้มีอำนาจยิ่งใหญ่มา

เมื่ออสูรมีกำลัง เทวดาปราบไม่ไหว เทวดาก็มาร้องทุกข์ต่อพระนารายณ์ ว่าจะทำอย่างไร *พระนารายณ์ก็อวตารลงมาเป็นปางมายา*

โมหะ เรียกว่าเป็นพระพุทธรูปเจ้านี้แหละ เพื่ออะไร เพื่อจะมาหลอกพวกอสูร ให้เลิกบูชาตัณหา เป็นต้น

เมื่อพวกอสูรไม่บูชาตัณหา ต่อไปพวกอสูรก็จะไม่ได้รับอานิสงส์ของการบูชาตัณหา ก็จะหมดฤทธิ์หมดอำนาจ แล้วเมื่ออสูรหมดกำลังแล้ว สุดท้ายเทวดาก็จะปราบอีกที แต่ตอนนั้นก็ส่งพระพุทธรูปเจ้ามาทำอสูรให้อ่อนแอก่อน เพราะฉะนั้นเขาจึงให้ฮินดูมองชาวพุทธว่าเป็นอสูรคนไหนไปนับถือพุทธก็คืออสูรนั่นเอง เพราะว่าเลิกบูชาตัณหา

นี่เห็นไหม เขาสร้างเรื่องให้กลมกลืนกับหลักคำสอนของเขา ที่จริงเขาไม่ได้ให้เกียรติเลย แต่เขาถือว่าพระพุทธรูปเจ้านักหลอกลวงที่เก่งมาก หมายความว่ามาหลอกชาวบ้าน มาหลอกคนทั้งหลาย ให้เลิกนับถือพระเวท เลิกบูชาตัณหา เพื่อให้พวกที่เป็นอสูรเหล่านี้เสื่อมลงไป ฉะนั้นพวกพุทธนี่เป็นพวกอสูร แล้วต่อไปจะต้องเสื่อม นี่คือความหมายที่แท้ของนารายณ์อวตาร

แล้วต่อมาทางฮินดูฝ่ายนิกายไศวะ คือ ลัทธิที่นับถือพระศิวะ เขาก็มีพระอิศวรอวตารเหมือนกัน แต่เรื่องอิศวรอวตารนี้ กลายเป็นว่าพวกเทวดาไปร้องทุกข์ต่อพระศิวะคือพระอิศวรว่า ในชมพูทวีปเวลานี้เทวดาลำบากมาก ไม่ได้รับการบำรุง พุดง่ายๆ ก็คือไม่มีเครื่องเช่น เพราะว่าคนเลิกบูชาตัณหา เนื่องจากพระพุทธรูปศาสนามาสอนทำให้คนเลิกบูชาตัณหา เพราะฉะนั้นจะต้องปราบพุทธศาสนาลงไป

นี่แนวของศิวะ ไม่เหมือนแนววิษณุ พระศิวะก็เลยอวตารลงมาเป็นคังกรจารย์ เพื่อปราบพุทธศาสนา แล้วจะดึงคนกลับไปสู่ระบบการบูชาตัณหา เป็นต้น อีกครั้งหนึ่ง

ฮินดูพยายามมาตลอด ทีนี้ นิกายไศวะก็จะกลืนบ้าง อย่างที่คังกรจารย์ตั้งคณะสงฆ์เลียนแบบพุทธศาสนา แต่ก่อนนี้ศาสนา

ฮินดูไม่มีคณะสงฆ์ เพราะพรหมณ์ที่คนว่าเป็นนักบวชนั้น เขาทำพิธีศาสนา ทั้งที่ตัวเขาอยู่บ้าน มีเหย้าเรือนครอบครองโภคสมบัติ แต่คังกรอาจารย์ตั้งวัดที่เขาเรียก **math** ขึ้นมา ภาษาบาลีเรียกว่า “**มถฺ** (มถฺ)” เริ่มจากสี่ทิศ ก็เกิดคณะสงฆ์ฮินดูขึ้นมาบ้าง มาเทียบกับสังฆะในพระพุทธศาสนา นี่ก็คือวิธีทำให้เหมือนกัน เป็นการกลมกลืนกันไป

ตอนนั้นพุทธศาสนาเจริญอยู่ในเมือง แต่นอกเมืองขาดกำลัง เพราะพระมาสู่มกันอยู่ในเมือง ในที่เจริญหมด พอวัดไหนไม่มีพระเพียงพอ วัดฮินดูก็ไปร่วมมือ ไปช่วยเหลือ ต่อมาก็ยี้ดวัดกลับไปเลย อะไรทำนองนี้

หันมาพูดถึงศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก เมื่อ พ.อ.ปีน **มุกุกันต์** ยังเป็นอธิบดีกรมการศาสนา ตอนนั้นถึงกับมีวัดของศาสนาคริสต์วัดหนึ่ง ที่บาทหลวงโกนศิระห่มเหลืองอย่างพระเลย คือจะกลืนกันขนาดที่ว่า เอาจุฬารูปแบบแม้แต่การเป็นพระไป อันนี้เป็นเรื่องที่ต้องรู้ทัน จึงบอกว่าต้องมีปัญญา เราไม่มีเจตนาร้าย เรามีไม่ตรีปรารถนาดี แต่เราต้องรู้เข้าใจ

รวมความว่าเป็นเรื่องที่ต้องรู้ และมีนโยบายที่จะรับมือให้ถูกต้อง อย่างน้อยการรู้เท่าทันเป็นเรื่องสำคัญ แล้วอีกอย่างหนึ่ง เรื่ององค์กรและกลุ่มอะไรต่ออะไรที่ทำแปลกๆ นี้ เราต้องมอง ๒ แบบ

หนึ่ง พวกทำด้วยเจตนาร้าย

สอง พวกมีเจตนาดีอยู่เหมือนกัน แต่เขาไม่รู้ เขาจึงทำไม่ถูก

สำหรับพวกมีเจตนาร้ายเราก็ต้องปรับรูปแบบหนึ่ง พวกเจตนาดีแต่ไม่รู้ เราก็ต้องเข้าใจเขา และเห็นใจ แล้วก็ตกลงว่าจะทำอะไร จึงจะ

ดึงเข้ามาสู่แนวทางที่ถูกต้อง การที่จะไปกำจัดกันโดยใช้วิธีรุนแรงเลย
ที่เดียว ก็ไม่ถูก

ก็อย่างที่ว่านั่น ที่ว่าไม่ดีนี้มี ๒ แบบ มีทั้งเจตนาดีและเจตนา
ไม่ดี พวกเจตนาไม่ดีก็เรื่องหนึ่ง พวกเจตนาดีแต่ไม่รู้ ก็เรื่องหนึ่ง

คนกับระบบ คนที่เข้าถึงระบบ

คนประสานกันภายในระบบ

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: ก็กราบนมัสการขอบพระคุณเป็นอย่างสูงเลย
นะครับ คงยังมีปัญหาอีกมากมาย เพราะว่าการเข้าไป
คราวนี้ คงจะมีปัญหาหมักหมมมานานพอสมควร และจาก
ประสบการณ์ของกระผมเอง กระผมก็พบว่า **เรื่องของคน
กับเรื่องของระบบ ในทางปฏิบัติจริงๆ คนนี้สำคัญ จะทำ
อย่างไรที่จะให้เราสร้างคนขึ้นมาได้**

ก็อย่างที่กระผมกราบนมัสการไว้แล้วว่า **ก็จะต้องเอา
อย่างลักษณะของการคัดสรรมา** ซึ่งกระผมก็ได้กราบนมัสการ
ไม่ทราบที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์จะเห็นด้วยในประเด็นนี้หรือ
เปล่า

พระธรรมปิฎก: คัดสรรอย่างไรนะ เจริญพวง

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: คัดสรรนี้กระผมขอยกตัวอย่าง เช่น
ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท.(องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย) ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท.ในสมัยก่อนนั้นเขาแต่งตั้งมา
จากราชการ แต่ในขณะนี้เขามีการคัดเลือก ถ้าไม่มี
ประสิทธิภาพพอ ทำให้บริษัทเขาแย่ เขาจะเอาออก

ที่นี้ลักษณะนี้ถ้าหากมีการคัดสรร ก็หมายความว่า มีคฤหัสถ์จำนวนหนึ่ง มีบรรพชิตจำนวนหนึ่งมาพิจารณา แต่อย่างที่ท่าน ดร.วิษณุ เครืองาม ได้บอกไว้เมื่อปีที่แล้วว่า คณะกรรมการนี้จะมาหาตัว ผอ. นั้นมีลักษณะในเชิงของการแต่งตั้ง

แต่ถ้ามีการคัดสรรนี้ หมายความว่าเลือกเลย และคณะกรรมการนี้ก็พิจารณาตามดูการเคลื่อนไหว การทำงานของตัวผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตลอดเวลา ถ้าดีก็ปกป้อง ถ้าไม่ดีก็ตักเตือน ตักเตือนแก้ไขให้แล้ว ก็ต้องถอดถอนออกไป อาจจะอยู่ในวาระ ๒ ปี ๓ ปี ก็แล้วแต่

อยากจะกราบหมัสการถามว่า ในประเด็นนี้ ในสถานการณ์ปัจจุบันเหมาะสมหรือเปล่าครับผม

พระธรรมปิฎก: การคัดสรรใช้ใหม่ ขอเจริญพร เป็นวิธีการใหม่ที่ค่อนข้างแพร่ขยายมากขึ้น นิยมใช้กันมากขึ้น แง่ดีก็มี แต่ทำอย่างไรจะให้มันดีจริงๆ คือ **ต้องวางระบบให้ดีนั่นเอง เพราะถ้าตัวหลักการดี แต่ถ้าวิธีจัดการไม่ดี หลักการนั้นก็ไม่มีสัมฤทธิ์ผล**

เพราะฉะนั้น ตอนนีหลักการก็ดีอยู่ แต่วิธีการโดยเฉพาะที่จัดวางเป็นระบบนี้ มันไม่ใช่แค่วิธี แต่เป็นระบบวิธี และระบบวิธีนี้ต้องมีความรัดกุม เป็นต้นว่า แค่นี้จึงจะให้ความมั่นใจ โดยมีองค์ประกอบหรือปัจจัยที่จะเป็นตัวประกัน ให้เกิดผลที่ดีได้แน่นอน

ตัวระบบที่จะเป็นหลักประกัน ต้องทำให้มันคง ถ้าระบบไม่เป็นหลักที่มันคง ไม่เป็นประกัน มีช่องโหว่มาก ก็เกิดปัญหา แม้ตัวหลักการจะดีก็มาเสียอีก ที่ระบบวิธี

ฉะนั้น การคัดสรรเราก็ก็พูดได้ว่าโดยหลักการดี แต่วิธีการต้องทำให้รัดกุม วางระบบให้ชัด จนกระทั่งคนเห็นระบบวิธีแล้ว ก็มั่นใจเลย ว่ามันเป็นหลักประกันว่าจะได้คนที่เหมาะสม

ตรงนี้ยากเหมือนกันนะ เมื่อวางระบบวิธีแล้ว จะมีตัวแทรกแซงอะไรเข้ามาอีกหรือเปล่า คือระบบนี้ จะต้องป้องกันตัวแทรกแซงได้ด้วย

ตรงนี้ยาก คือจะต้องมีระบบที่สามารถป้องกันตัวแทรกแซงและปัจจัยในฝ่ายเสียไม่ให้เข้ามา อันนี้ก็คงตอบได้แบบมีเงื่อนไข คือไม่สามารถจะตอบได้แบบผางลงไปเลย อันนี้คิดว่าอยู่ที่การวางระบบวิธี

ก็เลยอยากจะพูดอีกนิดเป็นการพูดรวม เพราะเมื่อสักครู่นี้ได้พูดถึงวัฒนธรรมด้วย ว่าถ้าเราจะนำประเทศชาติไปให้ดี ผู้ที่ทำงานจะต้องมองเห็นองค์ประกอบทุกส่วนของสังคม ว่ามันเชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นเหตุปัจจัยแก่กันอย่างไร แล้วมันรวมเป็นหนึ่งเดียวได้อย่างไร ถ้ายังมองไม่ได้ ยังมองแยกส่วนอยู่ ก็ไปดีไม่ได้

เพราะฉะนั้น ท่านที่พูดอย่างเมื่อสักครู่ว่าวัฒนธรรมเป็นเรื่องต่างหากจากพระศาสนา ก็คือ ท่านไม่เข้าใจวัฒนธรรม ว่ามันเป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับส่วนอื่นของสังคมไทยนี้อย่างไร ทั้งในเชิงราบและเชิงตั้ง

เชิงราบ ก็คือ สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เชิงตั้ง ก็คือ ตามแนวประวัติศาสตร์ ความเป็นมาในอดีตสืบสายกันมาอย่างไร ต้องเข้าใจให้ตลอด

ถ้ามีฉะนั้นก็จะทำงานได้แต่ เคว้งคว้าง ขาดลอยไปหมด ต้องสานได้ ต้องโยงได้ ต้องเชื่อมเหตุปัจจัยได้ ทั้งปัจจัยฝ่ายบวก ฝ่ายลบ ฝ่ายกระทบ แล้วก็ฝ่ายเสริมหนุน ตรงนี้เป็นจุดสำคัญ

งานของพระศาสนาก็เช่นเดียวกัน ตอนนั้นก็คือกลับไปสู่ข้อแรก ที่บอกว่า มองพระศาสนาทั้งหมด ให้มีจุดรวมอันเดียว แล้วให้เห็นว่า มันกระจายออกไปเป็นองค์ประกอบต่างๆ ที่มาสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อไปสู่จุดหมายอันเดียวกัน แล้วจะโยงกันอย่างไร เพราะจะทำงานอะไรก็ตาม ทุกส่วนนั้นจะต้องโยงกลับเข้ามาหาแกนนี้ได้ แล้วก็นำไปสู่จุดหมายที่แท้จริง

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: กระผมขอกราบนมัสการทูลเป็นการส่วนตัว สักนิดหนึ่งว่า ในฐานะที่ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต้องไปเป็นเลขธิการของมหาเถรสมาคม ตรงจุดนี้กระผมขอรับโอวาท มีข้อเสนอแนะสั่งสอนประการใด ช่วยกระผมด้วย เพราะว่ากระผมไม่เคยมีประสบการณ์ ควรจะดำเนินการในลักษณะใด จึงจะถูกต้องเหมาะสม

พระธรรมปิฎก: ขอเจริญพร อันนี้อาตมภาพคิดว่าก็คงจะเป็นระบบงานแบบอิงอาศัยเอื้อกันไป เพราะว่าท่านนายพลก็ถนัดงานที่รู้ทางด้านองค์ประกอบทางสังคมมาเยอะ ส่วนทางด้านเนื้อหาสาระทางปริยัติเป็นต้น และทางด้านความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ เรื่องความรู้ ความเข้าใจประเพณีความเป็นอยู่วัตรปฏิบัติของพระ ก็จะมีท่านที่ชำนาญอยู่แล้ว

ก็ต้องประสานกันตรงนี้แหละ เพราะว่าตอนที่สัมพันธ์กับมหาเถรสมาคมนั้นจะมีเรื่องในแง่เนี้ยมาก เพราะว่าท่านเป็นพระสงฆ์ ซึ่งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท่านแบบหนึ่ง มีเรื่องราวเกี่ยวข้องที่เป็นแบบของท่านโดยเฉพาะ คราวนี้คนที่เจริญเติบโตมาแบบนั้น ก็จะมาหนุนได้ คือเป็นการทำงานที่คงต้องประสานไปด้วยกัน โดยมีท่านที่ชำนาญ

ด้านนั้นเข้ามา ก็อยู่ที่จุดเชื่อมว่าจะเอามาเป็นองค์ประกอบรวมได้อย่างไร เพื่อจะมาทำงานไปด้วยกัน ขอเจริญพร

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: กระผมเข้าไปคราวนี้ กระผมก็ได้แสดงบอกทางสื่อมวลชนที่มาซักถามอย่างชัดเจนว่า กระผมมิได้เข้ามาในฐานะผู้บังคับบัญชา แต่กระผมเข้ามาในฐานะของเพื่อนร่วมงานจริงๆ ด้วยความจริงใจ

ก็มีกระแสบอกมาว่า มีความแตกแยกกันอย่างนั้นอย่างนี้ กระผมก็ตอบไปว่า เรื่องความแตกแยกในบ้านเมืองของเรา ตราบใดที่เป็นปุถุนนั้นมีทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ ทหาร พลเรือน ทุกแห่งมีเหมือนกัน แต่ถ้าหากว่าพวกเรายึดโยงกันให้ชัดเจนในเรื่องความจริงใจที่จะทำงานต่อบ้านเมือง ยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักสำคัญแล้ว กระผมมั่นใจว่าเอกภาพต้องเกิดขึ้น เหตุการณ์ทุกประการน่าจะเรียบร้อยและมีความเข้าใจต่อกันได้ กระผมขอคำแนะนำในประเด็นดังกล่าวนี้ด้วยครับ

พระธรรมปิฎก: เจริญพร ก็คงต้องใช้ความแตกต่างเป็นส่วนเติมเต็ม หมายความว่า ความแตกต่างเป็นธรรมชาติ และเพราะความแตกต่างนี้แหละ จึงทำให้สิ่งทั้งหลายมีความหลากหลาย โลกนี้เป็นอยู่ได้เพราะความแตกต่าง ถ้ามีอยู่อย่างเดียวแม้แต่ร่างกายของเรา ก็มีแต่ตายอย่างเดียว ไปไม่รอด เครื่องยนต์ก็มีส่วนที่แตกต่างแล้วมาเติมเต็มกัน ทำให้องค์รวมสมบูรณ์ขึ้นมา

อันนี้ก็อยู่ที่ว่าจะใช้ความแตกต่างนั้นอย่างไร อยู่ที่การประสานเชื่อมโยงเข้ามาเป็นระบบ ให้เป็นหน่วยรวมอันเดียวกัน แล้วก็หาช่องทางให้มันมาหนุนซึ่งกันและกัน ให้เป็นปัจจัยร่วมและเป็นปัจจัย

หนุน ไม่ใช่เป็นปัจจัยที่มาหักล้างกัน

เหมือนอย่าง ในเรื่องที่ต้องสัมพันธ์กับคณะสงฆ์ ตรงนี้จะต้องเป็นจุดที่เด่น คือการเข้าได้กับพระ เช่น กรรมกรรมมหาเถรสมาคม

การรู้วิถีชีวิตของท่าน รู้วัตรปฏิบัติแนวทางอะไรต่างๆ ซึ่งผู้ที่ชำนาญในด้านนี้ ก็จะมีแน่นอนในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คงจะต้องใช้หรืออาศัยท่านเหล่านั้น มาเป็นส่วนร่วมหรือมาเป็นองค์ประกอบที่เสริมซึ่งกันและกัน แล้วยังรู้กัน เข้าใจกัน มาทำงานแบบไปด้วยกัน ขอเจริญพร

เรื่องพุทธมณฑลจะจัดการอย่างไร ต้องใช้ปัญญาว่าให้ชัด แต่ไม่ใช่เป็นที่มาของความใจกว้างบนฐานแห่งโมหะ

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: ขอรบกวนมัสการถาม พุทธมณฑลที่อยู่ใกล้นี้ นะครับ ท่านเจ้าคุณอาจารย์มีคำแนะนำอะไรบ้าง ที่จะให้กระผมรับไปปฏิบัติในโอกาสต่อไป ในการที่จะเสริมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่จะได้จัดตั้งที่พุทธมณฑลต่อไป

พระธรรมปิฎก: เรื่องพุทธมณฑล อาตมภาพไม่ได้มีความคิดอะไรมากหรอก มองในแง่ที่หนึ่ง ก็เป็นที่ร่มรื่น ซึ่งเข้ากับหลักพระศาสนา เพราะว่าพระพุทธศาสนาเราเน้นเรื่องธรรมชาติ เรื่องของความร่มรื่น ให้มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติอย่างที่ว่า

ฉะนั้นพุทธมณฑลในแง่นี้ก็เข้าแนวทาง แต่ในแง่ของประโยชน์อย่างอื่น อย่างที่บางทีเอกสารของทางราชการออกมา คล้ายๆ ทำนอง

ว่า จะให้พุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา ตรงนี้เป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องคิดให้ชัด

ที่ผ่านมาระลึกในแฉนี้จริงหรือเปล่า หรือเป็นเพียงพูดไว้เฉยๆ ว่า ตั้งพุทธมณฑลขึ้นเพื่อให้เป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา แล้วเราได้ดำเนินการเพื่อให้เป็นอย่างนั้นหรือเปล่า อันนี้ก็ต้องอยู่ที่ว่าจะมีนโยบายในเรื่องนี้อย่างไร จะยึดถือหลักที่เคยประกาศไว้หรือไม่

ถ้าเราตกลงจะให้พุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา ก็เป็นจุดเริ่มที่จะต้องไปคิดว่า เราจะทำอย่างไรให้เกิดสภาวะเช่นนี้ขึ้นมาได้

อันนี้เป็นสิ่งที่เคยพูดกันไว้เท่านั้นเอง ซึ่งถ้าเราไม่เห็นด้วย เราก็อาจจะไม่เอาด้วย และกลายเป็นว่าที่พูดมาก่อนนี้เป็นเพียงถ้อยคำไพเราะ แต่ไม่มีผลในทางความเป็นจริง แทนที่จะไปพูดอย่างนั้น ก็ต้องเลิกพูด

ที่นี้ถ้าตกลงเอาว่า เราจะวางนโยบายอย่างนี้สำหรับพุทธมณฑล ที่ว่าจะให้เป็นศูนย์กลางของกิจการพระพุทธศาสนา ก็เป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับเรื่องอื่นที่เคยพูดกันมา

แต่ลักษณะที่แน่นอนก็คือว่า ตัวสถานที่มันได้อยู่แล้ว เป็นที่ช่วยประชาชนมาก ได้แก่ความร่มรื่น ประชาชนมาอาศัยพุทธมณฑลกันเยอะ เพื่อช่วยจิตใจให้มีความสบายมีความสงบ อันนี้เราก็คงจะต้องส่งเสริมกันต่อไป

ในส่วนอื่นก็เคยพูดกันไปถึงว่า ในการเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนานั้น มีจุดหนึ่งที่เน้นคือ เป็นศูนย์กลางหรือเป็นแหล่งสำคัญทางการศึกษาด้วย อันนี้ก็ต้องมาทบทวนว่าเราจะเอาหรือเปล่า เพราะในแฉนี้ได้เกิดมีปัญหากันมาหลายอย่าง เช่นว่าเมื่อตอนที่ตั้ง

มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งโลกขึ้น ก็พูดกันว่าจะเอาอย่างไร จะตั้งที่พุทธมณฑลหรือไม่ ซึ่งก็ยังไม่ชัดยุติที่จะเอาอย่างไร อันนี้เป็นเรื่องของนโยบาย

เราอาจจะต้องยกเรื่องที่เคยพิจารณาในอดีตมาดูว่าเขาเคยคิดกันอย่างไร จะเอาอย่างไร แล้วอันไหนควรจะสืบต่อ ควรจะทำขึ้นมาให้เป็นจริงเป็นจัง อันไหนควรจะเลิก อันนี้อาตมภาพคิดว่าสำคัญนะ คือเรื่องที่เป็นมาควรให้ชัดเสียก่อน

ทีนี้พอเราชัดกับเรื่องที่เป็นมา จนลงตัวตัดสินใจได้ว่าเอาหรือไม่เอาอย่างไรแล้ว เราก็เดินหน้าละทีนี้ แม้แต่จะมีนโยบายใหม่ ว่าถ้าไม่เอาอย่างนั้นแล้วจะให้เป็นอย่างไรรู้

แต่ตอนนี้เหมือนกับว่า เรื่องพุทธมณฑลที่เป็นมาก็ยังไม่ชัด แม้แต่สิ่งที่พูดไว้เหมือนประกาศเป็นทางการก็พูดกันไปอย่างนั้นๆ เอง

ถ้าเป็นศูนย์กลางการศึกษา ก็หมายถึงเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนานานาชาติด้วย เพราะว่าถ้าโยงไปหามหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งโลก ก็หมายถึงระหว่างชาติแล้ว

ในแง่หนึ่งเราก็ยังมีความคิดกันอยู่ด้วยว่า ในเวลานี้ถึงอย่างไรประเทศไทยก็ยังเป็นประเทศที่เรียกว่า พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงที่สุด แม้ว่าบางครั้งมันจะเป็นความภูมิใจที่หลอกตัวเองไปบ้าง แต่ก็มีลักษณะอย่างน้อยในทางรูปธรรมที่เอื้อ

ทีนี้เมื่อมีลักษณะในทางรูปธรรมแล้วเราก็ต้องมาใส่เนื้อให้มันเป็นจริง คือทำอย่างไรให้รูปร่าง รูปแบบ ที่มันดูเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนานั้น จะเป็นแหล่งใหญ่ศูนย์กลางจริงๆ โดยเนื้อหาด้วย นี่ก็คือต้องฟื้นตัวจริงของพระพุทธศาสนาขึ้นมา

อันนี้อาตมภาพก็ว่า เป็นงานใหญ่มาก ถ้าจะเอาพุทธมณฑล ให้มาถึงขั้นนี้ แล้วมันจะเชื่อมโยงกับงานส่วนอื่นด้วย

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: ขอกราบนมัสการนะครับ ตอนนี้มีประเด็น อยู่หลายประเด็น เช่นที่ตั้งของสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ จะเอาอย่างไร จะอยู่ที่กรุงเทพฯ หรือจะอยู่ที่พุทธ มณฑล

พุทธมณฑลนั้นไกล ญาติโยมมาติดต่อก็กลำบาก ก็คง ต้องหาข้อยุติ เพราะเรื่องย้ายต้องย้ายแน่ แล้วขณะนี้ กรมการศาสนาซึ่งเคยอยู่ที่กระทรวงศึกษาธิการ ก็ย้ายมา อยู่ที่สะพานพระปิ่นเกล้าฯชั้นห้าแล้ว

กรมการศาสนาเก่าอยู่ที่ในกระทรวงศึกษาธิการ ขณะนี้ตั้งแต่เมื่อปีที่แล้ว ก็มีการแยกตัวกรมการศาสนา ออกมาเป็นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แบ่งเป็น ๒ ส่วน

กรมการศาสนาก็ขึ้นอยู่กับกระทรวงวัฒนธรรม ขณะนี้ กรมการศาสนาเขาย้ายมาอยู่ตรงตีกลมหาวิทยาลัยมหิดล สะพานพระปิ่นเกล้า ส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติก็ อยู่ที่กระทรวงศึกษาธิการ ก็ไม่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง

ปัญหาคือจะย้ายไปอยู่ที่ใด ในกรุงเทพฯหรือข้างนอก ก็ยังไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน ก็ต้องไปหาข้อยุติกัน มีเสียงบอก ว่า ที่พุทธมณฑลไกล แล้วปัญหาก็ออย่างที่ท่านเจ้าคุณ อาจารย์ได้กล่าวไว้ว่า ต้องให้ชัดเจน กระผมมองดูว่าจะ ชัดเจนอย่างไรก็แล้วแต่ สังคมไทยเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา ตลอดเวลา

เว้นแต่ถ้าเราวางรากฐานเกี่ยวกับตัวบุคคลให้มี
มาตรฐานจริง ๆ โดยมีคณะกรรมการการคัดสรรในหลักการ
ให้ถูกต้องชัดเจนจริง ๆ อันนี้ก็จะนำไปสู่ลักษณะของการ
พัฒนา

มีประเด็นอยู่ประเด็นหนึ่ง มีเสียงพูดกันมากก่อนหน้า
นี้ว่า ควรจะทำพุทธมณฑลให้เป็นที่รวมของศาสนาต่าง ๆ

พระธรรมปิฎก: อันนี้เป็นไปไม่ได้หรอก เพราะชื่อก็บอกแล้วว่าเป็น
“พุทธมณฑล”

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: กระผมจะต้องให้ชัดเจนในประเด็นนี้ ซึ่ง
กระผมก็เห็นอย่างที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้กล่าวไว้ณะครับ
คือจะต้องเฉพาะพระพุทธศาสนา

พระธรรมปิฎก: คือคนเดี๋ยวนี้นี้ไม่รู้ความหมายของคำว่า “ใจกว้าง”
ไม่รู้เรื่องเลยว่าใจกว้างคืออะไร ก็เปะปะ เละทะไปหมด

ความใจกว้างคือการยอมรับความจริง ไม่เอาแต่ใจของตัวเอง ไม่เอา
แต่จะให้เป็นที่ตามความต้องการของตัวเอง แต่ต้องสามารถยอมรับ
ความจริงความถูกต้องได้ จึงจะเรียกว่าใจกว้าง

ไม่ใช่ว่าเขาทำอย่างนั้น ก็เออ ฉันใจกว้างยอมรับได้ เขาทำชั่ว
ฉันก็ใจกว้างยอมรับได้ เขาทำดี ฉันก็ใจกว้าง ยอมรับได้ ใจกว้างแบบ
นี้ใช้ไม่ได้

ใจกว้างที่แท้คือสามารถยอมรับความจริง เมื่อความจริงเป็น
อย่างนี้ ไม่ตรงกับที่ตัวต้องการ คนใจแคบจะรับไม่ได้

พุทธมณฑลสร้างขึ้นเพื่ออะไร ชื่อว่าอะไร วัตถุประสงค์ความ
มุ่งหมายคืออะไร ก็ว่าไปตามนั้น มันไม่ได้มีเรื่องอื่นที่จะมาใจกว้าง มา

วินิจัยอะไรอีก การทำใจกว้างแบบที่ว่าเมื่อกี้นั้น กลายเป็นภาวะไร้หลัก กลายเป็นว่า คนใจกว้างคือคนหลักลอย

คนหลักลอย ไม่มีหลัก ก็ใจกว้างซี ใครมาอย่างไรก็รับได้หมด ก็มันไม่รู้ว่าจะไรถูกผิด เพราะฉะนั้นใจกว้างแบบนี้คือคนไม่ได้เรื่อง

เวลานี้คนไทยเริ่มใจกว้างแบบนี้ คือแบบไม่รู้เรื่อง ก็ไปไม่รอด เพราะไม่มีความรู้ ขาดปัญญา สังคมไทยอย่างนี้จะแย่นะ เป็นสังคมที่ไม่มีหลัก หรือเป็นสังคมหลักลอย

เพราะฉะนั้น จะต้องชัดว่า **ความใจกว้างอยู่ที่ความสามารถยอมรับความจริง** อันนี้เราต้องชัดว่าเราจะทำอะไรเพื่ออะไร แล้วเขาเอาศาสนาต่างๆ มาปนเปกัน ก็พวักันไปหมด จนทำอะไรไม่ได้ ประเทศชาติก็เสีย

เราต้องการให้พุทธศาสนาเกิดประโยชน์แก่สังคมไทย เราจึงตั้งพุทธมณฑลขึ้นมา ทำอย่างไรจะให้พระพุทธรูปศาสนานี้เกิดประโยชน์ได้ ก็คิดก็ทำกันไป ให้มันจริงจังชัดเจน

ตรงนี้เป็นสาระ ไม่ใช่ไปนึกแต่เพียงใจกว้าง แล้วก็ไม่ได้นึกถึงตัวเนื้อหาสาระที่จะต้องทำ ว่ามันอะไรกัน เลยไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรเสียหายแก่ประเทศชาติ สังคมก็เลอะ เป็นสังคมหลักลอยอีก ไม่ได้เรื่องอะไรสักอย่าง ไม่มีเนื้อหาสาระ

ถ้าเข้าแนวนี้ต่อไปก็ไทยทั้งสังคมนี้แหละ นัวเนีย รับหมด ผรั่งมา แหกมา จีนมา ก็ใจกว้าง ว่าตามเขาไป เลยไม่มีอะไรเป็นของตัวเอง อย่างนี้เขาไม่เรียกว่าใจกว้างหรอก แต่เรียกว่าเป็นคนไม่มีหลัก ไม่ใช่คนใจกว้าง

ใจกว้างแบบนี้ ก็เหมือนไปบอกว่า ที่โบสถ์คริสต์ ที่มัสยิด ก็นิมนต์พระไปผูกสีมา เป็นที่ทำสังฆกรรมได้ด้วย แล้วจะให้ชาวคริสต์

ชาวมุสลิมเขาทำอย่างไร หรือบอกว่าจะให้กรรมป่าไม้กับกรรมประมงใจกว้าง เปิดสามัคคีกัน ให้เอาหน่วยงานในสองกรรมนั้นมาแทรกปนกันไป อย่างนี้เรียกว่าใจกว้างหรือ

ความสามัคคีไม่ใช่การเอามาปนเป่ลคลุกเคล้ากัน ซึ่งจะยิ่งทำให้ติดขัดสับสน แต่อยู่ที่การมีไมตรี และร่วมมือประสานกันให้ถูกจุดถูกที่ ความใจกว้างอย่างที่ว่านั้น ที่จริงไม่ใช่ใจกว้างหรืออก แต่เป็นเรื่องของการมี**ปัญญาแคบ** คือ อยากรจะแสดงความใจกว้าง แต่เมื่อไม่มีปัญญารู้เรื่องทั่วตลอด ก็ปล่อยความใจกว้างที่สับสนออกมา อย่างนี้ไม่ใช่ใจกว้างจริง แต่กลายเป็นใจกว้างแบบแสดง ที่พวกชอบใช้คำฝรั่งเรียกว่า “ไซร์ออฟฟ์” ไม่เป็นอินดิเคชั่นของปัญญา แต่มันอิมพลาเยอวิชา

ใจกว้างก็อยู่ที่ยอมรับกันได้ ฟังกันได้ และถ้ากว้างจริงก็สามารถถกเถียงกันได้อย่างสุภาพเปิดใจ โดยไม่ต้องตีหัวกัน

เพราะฉะนั้น พุทธมณฑลนี้ เรื่องที่ต้องคิดต้องทำอยู่ที่ว่า จะทำอย่างไรให้กิจการพระพุทธศาสนาเกิดประโยชน์แก่สังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นเป้าหมายเดิมที่ทำให้ตั้งขึ้นมา

ฉะนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องก็ต้องคิดว่า ทำอย่างไร เราจะให้พุทธมณฑลมีกิจการงานที่สนองวัตถุประสงค์ของพระพุทธศาสนา ในการทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนได้สำเร็จอย่างดีที่สุด อันนี้แหละคือ**พุทธมณฑลที่แท้**

ไม่ต้องไปมัวคิดอย่างโน้นอย่างนี้ คนที่ไปคิดใจกว้าง มัวไปรับโน่นรับนี้ ก็เลยไม่มีเวลาทำงาน ไม่มีเวลาคิดทำเรื่องที่เป็นสาระ ตอนนี้ชักจะใจกว้างกันแบบนี้ จนกระทั่งไม่รู้เรื่องรู้ราวอะไรเลย คนไทยแย่งจะกลายเป็นโมหะไป

เอากำลังปัญญา อาศัยความสามัคคี มาบริหารกุศล เจตนา   สู่ความสัมฤทธิ์แห่งประโยชน์สุขเพื่อ ปวงประชา

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: กระผมก็คงจะรับหลักการ ก็ต้องขอกราบ
นมัสการไว้ด้วย ขอพิจารณาตนว่าคงมีคำถามอีกเยอะ แต่
ว่าขณะนี้ก็ได้แต่เพียงคิด แล้วก็มาคราวนี้ เรียกว่าได้รับ
คำสั่งสอน เหมือนกับได้รับพรอันประเสริฐ มีกำลังใจ
ทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา

กระผมขอกราบนมัสการให้คำมั่นสัญญาว่าจะอุทิศทั้ง
ชีวิต ร่างกาย จิตใจ เข้าไปทำเรื่องนี้ ซึ่งก็คงจะต้องมี
ปัญหาอีกมากมาย ก็คงจะมากราบนมัสการถามในโอกาส
ต่อไปด้วยนะครับ

ในโอกาสนี้กระผมคิดว่าได้เวลาที่เหมาะสมแล้ว ท่าน
เจ้าคุณอาจารย์ก็เหนื่อยมากแล้ว ไม่ทราบว่าจะยังมีกำลัง
พอที่จะให้คำสั่งสอนแนะนำพวกกระผมประการใดต่อไปอีก
หรือเปล่าครับ

พระธรรมปิฎก: ก็ขอเจริญพรอนุโมทนาท่านนายพลตำรวจโท
อุดม เจริญ พร้อมทั้งท่านอาจารย์ร่วมคณะที่ได้มาครั้งนี้ โดยมี
จุดมุ่งหมายที่เป็นกุศลเจตนา คือเจตนาดีต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งมี
ความหมายโยงไปเอง ถึงความปรารถนาดีต่อสังคมประเทศชาติ

เราทำงานพระพุทธศาสนานี้ ก็คือเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตาม
วัตถุประสงค์ของพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า *การที่*

พระสงฆ์จาริกไปในโน้นไปนี่ไปทำงานต่างๆ แม้แต่ตัวพระพุทธศาสนามีอยู่เพื่ออะไร

พระพุทธองค์ตรัสว่า พระพุทธศาสนาจะได้ตั้งอยู่ มั่นคง ยั่งยืน เพื่อประโยชน์แก่อกุศล เพื่อความสุขแก่พหุชน เพื่อแก้อกุศลแก่ชาวโลก นี่คือตัววัตถุประสงค์

เพราะฉะนั้น ถ้าเราทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ของพระศาสนา ก็หมายความว่าเพื่อวัตถุประสงค์ที่เป็นประโยชน์สุขแก่ประชาชน แก่ประเทศชาติ และแก่ชาวโลกนั่นเอง อันเดียวกัน เมื่อท่านมีกุศลเจตนา นี้อยู่แล้ว ก็เป็นเจตนาที่แก้อกุศลต่อสังคมประเทศชาติ

เจตนาอันนี้แหละจะเป็นแกนสำคัญ ให้เรามีทิศทางที่ชัดเจน เมื่อมีความชัดเจน และเรามีความตั้งใจจริงแล้ว จะมีกำลังก้าวไป เพื่อให้สัมฤทธิ์จุดหมายนั้น

ตอนนี้ก็อยู่ที่ว่า เมื่อเราชัดเจน เรามุ่งหน้าไปถูกทางแล้ว เรา จะสร้างกำลังของเราขึ้นมาอย่างไร เพื่อจะเดินหน้าไป ตอนนี้ก็คือขั้น สร้างกำลัง และกำลังใหญ่ที่สุด ก็คือกำลังปัญญา

จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ พร้อมด้วยข้อมูล มองเห็นกิจการ ด้านต่างๆ ให้ชัดเจน เพราะปัญญานี้แปลว่า รู้ทั่วชัด ทั้งชัดทั้งทั่ว ทั้งถึงองค์ประกอบต่างๆ พร้อมทั้งหมด

พอมีปัญญามาส่องสว่าง เห็นทิศเห็นทางชัดแล้ว ทีนี้จะเดินก็อาศัยองค์ประกอบที่จะหนุน เช่นความเพียรพยายาม ความร่วมมือ การจัดการดำเนินการ ตลอดจนปัจจัยทางวัตถุเข้ามาเสริม ถึงตอนนี้ก็เดินหน้าไปเลย

เพราะฉะนั้นก็ถือว่ากุศลเจตนานี้เป็นองค์ประกอบใหญ่และเป็นแกนนำ เมื่อตั้งขึ้นในใจแล้ว ก็เป็นจุดเริ่มที่โยงไปถึงจุดหมายทันที

เรียกว่าจุดเริ่มกับจุดหมายอยู่ที่ตัวเดียวกัน แล้วเอาศรัทธาผูกเข้าไป บอกว่าเอาแน่แล้วกุศลเจตนานี้ก็นำไปเลย

เป็นอันว่า ตอนนี้อยู่กำลังพยายามแสวงหาปัญญากันอยู่ หาความรู้ความเข้าใจ เรื่องราวข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แล้วต่อจากนี้ ถ้ามีความรู้ความเข้าใจ เป็นปัญญาชัด ก็เดินหน้าได้อย่างดี

อาตมภาพขออนุโมทนาท่านนายพลที่มีกุศลเจตนาดี และเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล ก็ขอให้มีการตั้งมาเป็นเครื่องดำเนิน โดยมีทั้งกำลังกาย กำลังใจ แล้วก็ตัวกำลังปัญญาที่วางนั้น มารวมกันที่กำลังความสามัคคี ให้กำลังทั้งหมดนี้ หนุนกันนำไปสู่ความสำเร็จ โดยในกรณีนี้ก็ คือมีท่านนายพล เป็นผู้นำขบวนที่จะก้าวไปให้ถึงจุดหมายนั้น

ก็ขอให้กุศลเจตนาที่ตั้งไว้ดี บรรลุผลสมหมาย เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน เพื่อความดำรงมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา และขอให้ทุกท่าน ร่วมเย็นเป็นสุขในธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดกาล ทุกเมื่อ

พล.ต.ท.อุดม เจริญ: สาธุ กระผมขอถือโอกาสนี้ กราบนมัสการลาไปก่อนนะครับ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้กรุณาแนะนำสั่งสอนกระผมกับคณะ ทางฝ่ายฆราวาสก็จะน้อมรับ และนำไปปฏิบัติ ให้เป็นไปตามที่ได้แนะนำสั่งสอน มีปัญหาประการใด กระผมจะได้รวบรวมสมัครพรรคพวกมากกราบขอความเมตตาใหม่นะครับ กราบขอบพระคุณ และขอกราบนมัสการลาครับผม

พระธรรมปิฎก: ขออนุโมทนา